

DE

št.
57/58

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

časopis slovenskih delavcev

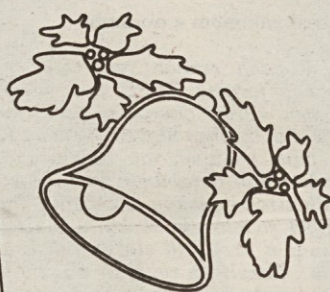
Ljubljana, 22. decembra 1994, št. 57/58, letnik 53, cena 360 SIT

»Prejela sem predlog sprememb zakona o obračunavanju prispevkov in davkov v procesu notranjega lastninjenja. Anton Rop, državni sekretar za privatizacijo, je torej izpolnil obljubo. To, kar smo dobili, bo omogočilo izvensodno poravnavo med delavci in podjetji, ki niso izplačevala 100-odstotnih plač.«

Tako nam je povedala pravnica SKEI Lidiya Jerkič. Po neuradnih ocenah bodo spremembe zakona dale delavcem več milijard mark, ki jih bodo lahko uporabili za notranji odkup.

Več o tem na strani 4.

LANSKE OBLJUBE

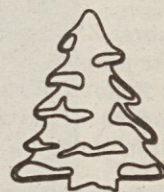

Kaj so slovenski politiki delavcem obljubljali lani, spominjamo na **strani 23**. Kaj so uresničili, občutite sami. Med drugim je bil govor tudi o nevarnosti, da bo slovenska cerkev postala največji veleposestnik. Če bo v cerkvenih gozdovih dovolj božičnih drevesc, lahko le upamo, da bo v državnih za novo leto 1996 ostala še kakšna novoletna jelka.

»ZLEPA, ZLEPA IN POTEM ZGRDA« JE PRAVA POT V EVROPO

Dušan Semolič, predsednik ZSSS v intervjuju na **3. strani**

LETO BREZ RESNICE, POLNO ZLOBE, BLEFA IN PARANOJE

stran 14

DA NIZKE PLAČE NISO REŠITEV, MORA BITI JASNO VSAKEMU NORMALNEMU ČLOVEKU

Janez Malovrh, direktor Cementarne in trboveljski župan na **16. strani**

Piše: Ciril Brajer

Bilo je leto in bo leto

Stara navada, tile letni obračuni. Smo si pač ljudje zanje odredili prav ta datum. Menda tudi malce v tolažbo, češ po novem letu bo vse drugače. Tako smo se navadili računati in obračunavati poslovno in osebno: Bilo je prekrasno leto, najlepše od vseh let. Bilo je grozno leto, tako grozno ne more biti nikoli več...

Pa je lahko! Tako eno kot drugo. Poglejmo torej nazaj, kakšno je bilo poslavljajoče se leto v Delavski enotnosti.

Začeli smo ga, kaj bi drugega, s prvo številko. No, to je ta simbolika, lahko bi namreč mirno nadaljevali s štetjem. Nič se ni spremenilo. Pisali smo o bankomafiji, ki izsesava podjetja, si oderuško in nerealno krepi bančni sektor – seveda na rovaš proizvodnega gospodarstva. Zaradi bančnih pijavk bomo še ob tisoče delovnih mest, smo napovedali in se (retorično) spraševali, ali bo šef vlade voljan in sposoben temu napraviti konec.

Odgovor? Na retorično vprašanje?!

Potem in v vseh številkah časopisa mnoga in mnogovrstna prizadevanja sindikatov, da bi bilo delavcu vendarle malo bolje. Problemska konferenca SKEI, ostra kot hudič: Socialno vojno v Sloveniji že imamo, ropa nas vlada, ropa nas Korže, na cesto nas mečejo in hkrati bogatijo, voluharji ničvredni! Ministri in poslanci so požrešni, vlada delavce izigrava, parlament se redi in se ukvarja sam s seboj.

SINDIKATI TEGA NE BOMO VEČ DOPUSTILI!!! SINDIKATI BOMO...

Ob vsem tem zaklinjanju, porojenem iz vse večje bede, iz vse več delavcev, obsojenih na životarjenje, pa kar naprej naslovi v slogu gluhe vlade, arogantnih in ignorantskih oblastnikov, direktorjev, zamrznjene verige socialnega partnerstva, ožemanja delavcev, upokojene generacije, ki bo »nasrkala«, in še bolj bodo »nasrkale« generacije, ki se bodo še upokojile...

Vmes in kar naprej sindikati, ki se trudijo. Odziv na to pa »Z vsemi topovi na svobodne«, kot je enega svojih prispevkov naslovil sekretar ZSSS Rajko Lesjak. Metanje polen pod noge, metanje iz tovarn, netenje razdora med sindikati, vladno zavajanje javnega mnenja... Sindikati so pač nevarni in jih je treba ovirati.

Nevarna je tudi vojska. A zanjo velja druga logika. To je treba krmiti, pod prejšnjim in pod zdajšnjim ministrom.

Neprijetna je tudi cerkev. Tudi njej kaže kaj vreči v vse bolj pogoltno žrelo.

Le za sindikate vselej povsem drugačna taktika?! Jim je to morda lahko v poduk? Vsaj toliko gotovo, da je v slogi moč in da je v skreganih vrstah pač ni!

Koliko hudih besed v enem letu! Perverzna pogoltnost, nepopoljšljiva požrešnost in nepoštenost, kronična lažnivost in temu nasproti pozivi sindikatov: Mar res ni alternative med splošno stavko in državljansko nepokorščino?!

Gledati nazaj in se ničesar ne naučiti: tudi to je pogosta misel v DE, in prav tako tista o vrednotah, ki smo jih dolgo in trdo kovali, pa smo jih Slovenci čez noč pripravljeni pomesti pod preprogo.

Skoraj konec leta 2. kongres ZSSS pod geslom Združeni In Dosledni v boju za delavske pravice, ZID torej. Šaljivec je na plakat v dvigalu pripisal: Z glavo skozi...

Pa čeprav! Očitno drugače ne bo šlo. V letu 1995 ali pozneje. A ZID bo vse trši in glava vse mehkejša.

Uganka

DE št. 54/55, 8. 12. 1994

Bralce smo povprašali, kdo se je s tem ljudskim vozilcem pripeljal na 2. kongres ZSSS. Dobili smo kar nekaj odgovorov, ki so pokazali, da bralci našim ministrom in drugim funkcionarjem ne pripisu-

Še je čas!!

Pred zakonom o obrambi

V dveh serijah razprav Ženskega foruma ZLSD pod naslovoma »Proti oboroženi revščini« in »Pot v varno Slovenijo« je na 18 javnih tribunah, ob sodelovanju vrhunskih obrambnih in varnostnih strokovnjakov, v začetku leta 1994 sodelovalo skoraj dva tisoč ljudi v različnih slovenskih krajih. Rezultati razprav so znani – občutki pa hudo mešani. O proračunu za leto 1994, ko je Delova anketa pokazala, da imajo stališča strokovnjakov, ki jih je Ženski forum ZLSD pomagal narediti javna, skoraj dvotretjinsko podporo, je del denarja, ob vztrajnem delu poslanskega kluba ZLSD, prvotno namenjen za oboroževanje, dobil druge namene. Šel je za otroške dodatke, za nova delovna mesta, kulturo, znanost in tehnološki razvoj. Toda hkrati je bil sprejet desetletni načrt o temeljnih razvojnih programih obrambnih sil, ne da bi ZLSD uspela s predlogom, da je treba vse nakupe novega orožja in opreme uskladiti z obrambno koncepcijo (te še vedno ni!) in jih strokovno preverjati s skupinami z obrambnega ministrstva in neodvisnimi strokovnjaki. Tako bodo državljanji, tudi taki, ki ne dobijo plač, čeprav delajo, drago plačali plovilo in civilne helikopterje, ne da bi zares vedeli, ali jih slovenska vojska nujno potrebuje. Resne razprave o novi obrambni koncepciji Slovenije sploh ni bilo. Kljub temu pa je državni zbor z navdušenjem podprl »partnerstvo za mir« in vlada ima odprte roke za pogajanja o pridruženem članstvu k NATO paktu. Veliki večini ljudi se sploh ne sanja, kaj za našo suverenost na obrambnem področju to v resnici lahko pomeni – npr. tudi to, da bodo naši vojski v okviru NATA poveljevali – Italijani.

Janez Janša je moral zaradi škandala zapustiti vojno funkcijo in glasovi poslancev ZLSD so k temu odločilno pripomogli. Toda vsa dogajanja po njegovem odhodu kažejo, da niti LDS ne razume, da problem ni bila samo za to zelo občutljivo delo NEPRIMERNA OSEBA, ampak da je za nadaljnji razvoj tega področja usodno, kakšna je slovenska OBRAMBNA KONCEPCIJA, kakšen je zakonski in sistemski okvir, v katerem se razvija naša

obramba, kako so usklajeni obrambna koncepcija in organizacijski ustroj vojske in civilne zaštite, kako je zagotovljeno uravnoteženje pristojnosti in pooblastil glede vodenja, upravljanja, povečevanja in demokratičnega nadzora nad vojsko, vojaško policijo in civilno zaščito.

Zato se je zgodilo, da je javnost iz parlamentarne razprave ob drugem branju zakona o obrambi zapopadla predvsem to, da gre za še eno nepomembno prestižno strankarsko preigravanje o tem, ali bo pri obrambi države imel večjo besedo Kučan, Drnovšek ali ta ali oni obrambni minister, ne pa da gre za mnoga bolj usodna vprašanja. Za vprašanje, ali bo domovino branilo vse ljudstvo, ali pa bo za to usposobljena le majhna profesionalna vojska, ki jo lahko nadalec zdrobi v nekaj dneh, odpušča politika pa uporabi tudi proti lastnemu ljudstvu. Pomembnejše je postalo vprašanje, komu bo podrejena vojaška obveščevalna služba, kot vprašanje, kako jo narediti učinkovito in jo uspešno spraviti pod demokratičen nadzor...

Janši se je morala zgoditi Depala vas, Kacinu so se morale zgoditi kasete, ne samo zato, ker sta morda oblastiteljska domišljavca, ampak ker je sistemsko možno in je politika dopustila, da se je vojska vmešala v politiko, minister pa si je nakopičil pooblastila, ki jih objektivno ne more ustrezno opravljati. Predlog zakona o obrambi, ki prihaja v državni zbor v tretje branje, je tak, da Sloveniji ne zagotavlja najboljših možne obrambe, obenem pa dopušča ponavljanje enakih in tudi hujših škandalov. Zato bi ga vsi poslanci, ki resno mislijo z demokracijo, morali zavrniti. Še je čas.

Sonja Lokar,
predsednica ženskega Foruma ZLSD

Sporočilo za javnost

Ljubljana, 15. decembra – Vlada Republike Slovenije je na današnji seji obravnavala in sprejela drugo poročilo o delu Slovenskega odškodninskega sklada. Uredbo o izdajanju obveznic in o izvrševanju odločb, ki se glasijo na odškodnino, za katero je zavarovanec Slovenski odškodninski sklad in sklep o izdaji prve serije obveznic Slovenskega odškodninskega sklada. Sprejeta uredba in sklep sta zadnja akta, ki tako v celoti omogočata izdajo prvih obveznic Slovenskega odškodninskega sklada. Slovenski odškodninski sklad bo tako lahko v zakonsko določenih rokih začel izročati obveznice upravičencem v skladu s predpisi, ki urejajo denacionalizacijo premoženja.

Stavka

Dejstvo je, da vsaka stavka povzroči določeno škodo. Če ne bi bilo tako, stavk ne bi bilo.

In komu stavkajoči povzročajo škodo?

V prejšnjem sistemu je oblast opozarjala na nesmiselnost stavk, kajti s stavko naj bi povzročali škodo svoji (družbeni) lastnini. Ne glede na povzročeno škodo so si stavkajoči velikokrat izbrili višjo plačo in (ali) boljše pogoje dela, ne spomnim pa se, da bi kakšno podjetje zaradi stavke šlo v stečaj. Sama beseda »stečaj« nam takrat ni bila čisto jasna, njen pomen smo spoznali pred kratkim, z uvedbo tržnega gospodarstva.

Tržno gospodarstvo, ki naj bi omogočilo razvoj sedaj samostojne Republike Slovenije, in omogočilo lepše in bolj bogato življenje njenim prebivalcem, zaenkrat ni izpolnilo pričakovanj večine. Krivdo za to je menda treba iskati v objektivnih vzrokih, ki jih je v času tranzicije potrebno upoštevati. Da bo »jutri« spet boljše, kot je sedaj, potrjujejo konkretne številke o gospodarski rasti. Statistika ugotavlja tudi realno rast plač. Letos so plače menda rasle hitreje od inflacije za 2,9%.

Statistika o plačah ne laže, prav tako kot o »segedin« golažu ne. Problem ni v statistiki, ampak pri delavcih, ki dobivajo samo zelje in še tega je vsakič manj in z zamudo.

Ti delavci se odločajo za stavke. Ne razumejo makroekonomistov, ki trdijo, da je v skupnem kotlu preveč segedina, prav tako kot ne razumejo vodilnih v lastni tovarni, ki jim grozijo, da bodo še brez zelja, kajti stavka bo uničila kotel. V večini primerov jim vseeno zagotovijo zelje, da bi sami lahko pobrali še več mesa. Če pa stavka res uniči kotel (čigav?), imajo delavci nekaj manjšo, ampak redno porcijo zelja zagotovljeno na zavodu, res pa je, da le za določen čas.

Če pride do stečaja, začnejo delavci svoj košček mesa iskati drugje, največkrat v sivi ekonomiji. Meso, pridobljeno s sivo ekonomijo, v kombinaciji z zeljem, ki ga zagotavlja zavod za zaposlovanje, pomeni segedin, ampak samo za določen čas. Po izgubi pravic na zavodu si »povprečen« delavec spet želi redno zaposlitev, pa čeprav samo za redno porcijo zelja.

Jože Vuk, Ljubljana Črnuče

Vlada Republike Slovenije je na današnji seji obravnavala predlog PTT podjetja za povečanje cen osnovnih poštinih storitev in spremembo tarifnega sistema za telefonske storitve. Predlogu PTT podjetja vlada ni ugodila, sprejela pa je usklajen predlog Ministrstva za ekonomske odnose in razvoj in Ministrstva za promet in zveze, ki določa, da se nekatere tarife povečajo, druge pa znižajo. Tako se denimo osnovne poštne storitve s 16. decembrom 1994 povečajo za 8,3% do 10,5% in se na ta način ohranja realna raven cen iz meseca maja 1994. Cena telefonskega impulza v notranjem prometu se poveča iz 1,3 SIT na 2,6 SIT, medtem ko se cena telefonske naročnine in telefonskih priključkov ne spremenijo. Cena minute pogovora v mednarodnem telefonskem prometu pa se zniža za 5 do 41% glede na tarifno območje.

Sprejeti ukrepi pri cenah telefonskih storitev pomenijo prvi korak k prilagoditvi strukture cene telefonskega pogovora razvitim evropskim državam. Povečanje cene telefonskega impulza v notranjem prometu pa bo kompenzirano s širitvijo impulznega intervala; ta se namreč iz treh minut

podaljša na pet minut, kakor tudi z zmanjšanjem odvisnosti cene impulza od oddaljenosti vzpostavne telefonske zveze. To pomeni, da se bo cena impulza v medkrajevem prometu povečala manj od cene impulza v krajevnem prometu.

Pomemben premik pri obračunavanju cen telefonskih storitev je s tokratnim ukrepom Vlade Republike Slovenije storjen zlasti pri cenah minute pogovora v mednarodnem telefonskem prometu, kjer se poleg pomembnega znižanja združujejo tudi tarifna območja in sicer iz sedmih na štiri tarifna območja. Obenem pa so uvedeni popusti v času manjše prometne obremenitve in sicer med 19.00 in 7.00 uro.

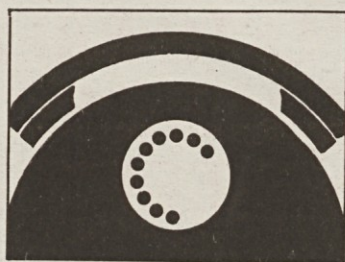
Vlada Republike Slovenije bo v letu 1995 nadaljevala s prilagoditvijo tarifnega sistema za obračunavanje posameznih telefonskih storitev tako, da bo poenotila ceno telefonskega priključka in jo s tem tudi primerno znižala za posamezna območja Republike Slovenije.

Vlada je na današnji seji Alfonza Podgorelca imenovala za direktorja družbe Pošta Slovenije d.o.o.

Urad vlade za informiranje

časopis slovenskih delavcev

Nanj se resda lahko naročite tudi pisno, toda zakaj bi se trudili: pokličite (061) 321-255

in poskrbeli bomo, da boste dobili časopis, brez katerega je vaše delo v (kateremkoli) sindikatu vsaj težje, če že ne nemogoče

časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika: _____

NOVA BROŠURA

DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH

ZA ČLANE SVETA DELAVCEV V PODJETJIH IN USTANOVAH! ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE!

- O DELNIČARSTVU ZAPOSLENIH
 - KAKO DO NOTRANJEGA LASTNIŠTVA
 - KAJ PO NOTRANJEM ODKUPU
 - LASTNIŠKA KULTURA
 - NOVE VLOGE V PODJETJU
 - ZAKAJ IN KAKO BEREMO FINANČNA POROČILA
 - TEMELJNI POJMI O GOSPODARSKIH DRUŽBAH
 - URESNIČEVANJE ZAKONA O SODELOVANJU DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU
- Avtorji: mag. ALEKSANDRA KANJUO-MRČELA
dpl. oec. NADJA CVEK
GREGOR MIKLČ
MILAN UTOŠA

BROŠURO LAHKO NAROČITE NA NASLOV: ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, TELEFON 321-255, 1310-033, FAKS 311-956.

NAROČILNICA

PRI ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, NEPREKLICNO

NAROČAM(O) _____ IZVOD(OV) _____

BROŠURE DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH

NAROČENO POŠLJITE NA NASLOV: _____

ULICA, POŠTNA ŠT., KRAJ: _____

IME IN PRIIMEK PODPISNIKA: _____

NAROČENO DNE: _____ ŽIG _____ PODPIS NAROČNIKA _____

1. RAČUN BOMO PLAČALI V ZAKONITEM ROKU.
2. KOT IND. NAROČNIKU MI POŠLJITE PO POVZETJU

časopis slovenskih delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942. DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije. Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 279. Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, tel. 313 942, 132 61 92, faks 311 956. Odgovorni urednik: Ciril Bajer, tel. 131 61 63, 313 942. Časopis urejajo: Marija Frančeskin (Živiljska razpota), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Križnik (Sindikalni zaupnik), Franček Kavčič (Sindikati), Boris Rugelj (Na trznem prepihu), Andrej Ulaga (Kazipot), Igor Žitnik (Kultura, šolstvo), Bora Zlobec (lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Sašo Bernardi (fotograf) in Jožica Anžel (tajnica), tel. 313 942, 131 61 63. Naročnina: 321 255. Založba in marketing: 321 255. Posamezna številka stane 180 SIT. Žiro račun: 50101-603-46834. Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana. Časopisni svet: Jernej Jeršan, Edo Kavčič, Alojz Omejc, Dušan Semolič, Ciril Urek, Mira Videčnik.

»ZLEPA, ZLEPA, ZGRDA« JE PRAVA POT V EVROPO

Drugi kongres ZSSS je strnil v to zvezo povezane sindikate. Pomeni tudi posebno afirmacijo dosedanjega predsednika Dušana Semoliča, ki je za predsednikovanje v drugem mandatu dobil skoraj sto odstotkov glasov. Z njim smo se pred novim letom pogovarjali zlasti o načinih uresničevanja najbolj aktualnih nalog. Uspešen kongres je po Semoličevem mnenju sad timskega dela in prav takšno delo je glavna prednost Svobodnih pred drugimi sindikati.

DE: Novi program je vsebinsko zelo jasen in dodelan. Manj jasne so poti in metode doseganja ciljev. Lahko opišete, kako boste udeležili najbolj žgoče naloge?

SEMOLIČ: Različne naloge zahtevajo različni pristopi. Za spremembo zakonov moramo lobirati s strankami. Ko gre za plačno politiko, moramo okrepiti dialog z delodajalskimi organizacijami. Če ne bo šlo po tej poti, bomo naše metode radikalizirali. Doseganje ciljev na tem področju je odvisno tudi od povezanosti z drugimi sindikati. Ne smemo pozabiti tudi na stroko, ki je lahko naš velik zaveznik. O uresničevanju nekaterih ciljev pa se bomo morali odločiti tudi tako, da bomo testirali naklonjenost širše javnosti.

DE: Omenili ste lobiranje s strankami. Marsikdo misli le na »naravno zavezništvo« med Svobodnimi sindikati in ZLSD. Imajo prav?

SEMOLIČ: Svobodni sindikati smo nadstrankarska organizacija, se pa povezujemo z vsemi poslanci, ki so socialno čuteči. Izraz »naravno zavezništvo« je diskreditiran in osebno se mu izogibam. Prepričan sem, da se mora sleherno zavezništvo nenehno potrjevati. Nismo pa naivni in vemo, kako državni zbor kroji usodo delavcev in prebivalstva. Nenazadnje se iz obnašanja poslancev vidi, katera stranka je do nas prijazna in katera sovražna. Možnosti lobiranja s konkretnimi strankami so torej dokaj jasne.

DE: Socialdemokratska oziroma Janševa stranka je nedavno konstituirala sindikalni forum. Kako ocenjujete to potezo?

SEMOLIČ: Vsaka stranka se ima pravico ukvarjati z varstvom pravic delavcev in to je zaželeno, toda ne le v času volilne kampanje. SDSS očitno meni, da bo prek tega foruma boljše uveljavila nekatere cilje. Če bi ta stranka zlorabila sindikalni forum za napad na Svobodne sindikate, pa bi to njeno potezo obsodili. Prepričan sem, da nobena stranka ne sme krniti avtonomnosti posameznih sindikatov in sindikalnega gibanja v celoti.

DE: Ste razmišljali, da bi za nekatere cilje uporabili tudi referendum? Zdi se, da je s takšno metodo SLS doživela uspeh na volitvah v nove občine.

SEMOLIČ: V akciji te stranke nismo sodelovali, ker smo sprevideli, da jim gre zlasti za politične cilje in manj za interese delavcev. Nenazadnje so iz svoje pobude izpustili popravke zakona, ki povzročajo nove krivice kmetijskim organizacijam. Svobodni sindikati pa računamo tudi z referendumom. Zbirali smo podpise za spremembe treh zakonov in v enem primeru tudi uspeli. Možnost referendumu je za nas odprta, zanj se bomo odločili, če bomo ocenili, da je ta pot za nas najboljša. Referendum bi po mojem mnenju lahko organizirali zaradi sprememb pokojninskega zakona, da bi delavkam in delavcem ponovno omogočili

upokožitev s 35 oziroma 40 leti delovne dobe.

Vemo pa, da je referendum izjemno zahtevna naloga in da je težko zbrati 40.000 podpisov. Politična stranka, ki zasleduje zgolj politične cilje, te lahko doseže že z zbiranjem podpisov. Sindikat pa se mora točiti za interese članstva in si zato ne more privoščiti neuspešnega zbiranja podpisov.

DE: Slovenska sindikalna scena je dokaj izoblikovana. Na kongresu ste ošvrknili zlasti KNSS, češ da sodelovanje z njo ni mogoče. Ste lahko konkretni?

SEMOLIČ: Slovence bi rad opozoril na najnovejšo izkušnjo iz sosednje Italije, kjer so tri sindikalne centrale združile delavce v boju zoper vlado in zmagale. Naša sindikalna scena pa je po zaslugi KNSS na žalost obremenjena z rdečo-črno ideologijo. Prenajanje metod političnega pluralizma na sindikalni teren ne more dati dobrih rezultatov. Omeniti moram tudi nestrpnost KNSS do vseh naših večjih akcij. Če se sindikati že ne podpiramo, bi lahko drug drugega vsaj tolerirali. Politiko KNSS lahko razumemo le kot poizkus afirmiranja organizacije, odrinjene od delavskih tegob.

DE: Ali ste opazili kakšne znake nastajanja enotne sindikalne fronte?

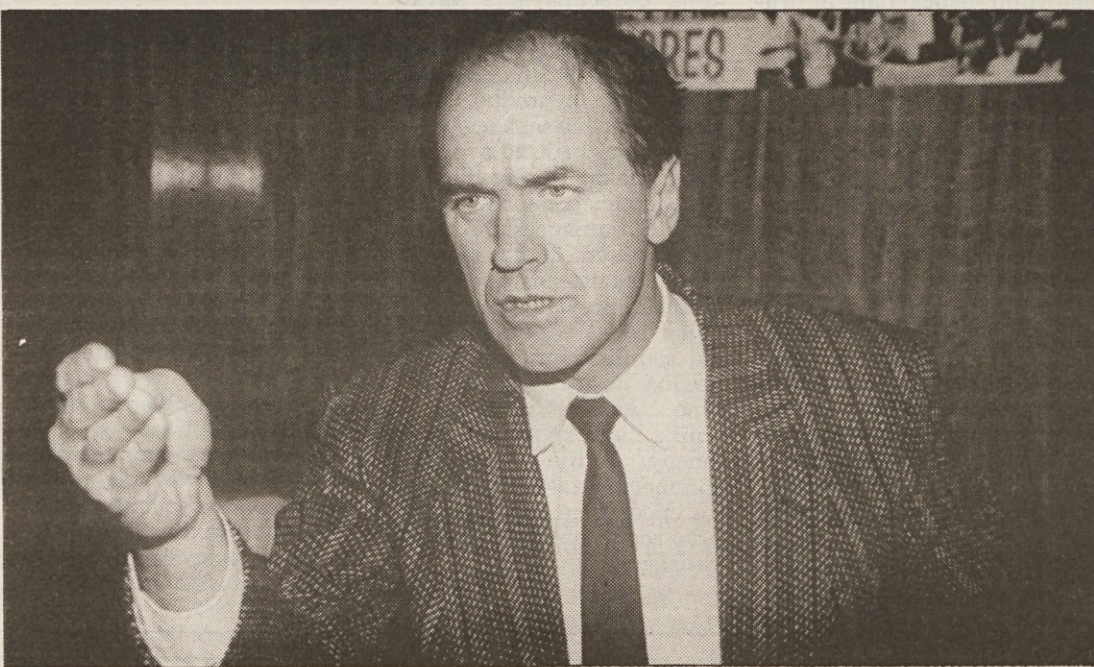
SEMOLIČ: Primer iz Italije sem navedel, čeprav vem, da je do enotnega nastopa sindikatov v tej deželi minilo 40 let. Mislim, da naša pot ne sme biti tako dolga. Kolegi iz Italije skušajo zdaj ustvariti tudi čvrstjšo povezavo vseh sindikatov. Mi pa imamo z Konfederacijo 90 in še nekaterimi sindikati dokaj stične točke, ki so podlaga za graditev enotne sindikalne fronte. Kdaj bo do tega prišlo, pa ne morem napovedati.

DE: Delci bodo v prihodnjem letu postali (večinski) lastnik svojih podjetij. Se bodo s tem poslabšale možnosti za sindikalno delo?

SEMOLIČ: Tudi če bodo delavci postali lastniki, se potreba po sindikatih ne bo zmanjšala. Tudi delavci lastniki bodo še naprej delavci. Njihova zaščita bo še naprej odvisna od moči sindikatov. Če bomo Svobodni sindikati dobro organizirali delavce lastnike, bo to naša prednost. Ta naloga je torej naša prioriteta. Nekatera stranpota pa bomo morali preprečiti tudi z večjim pritiskom na delodajalce, ki si želijo čimveč sindikalno neorganiziranih delavcev.

DE: Nekateri menijo, da geslo »zlepa, zlepa in potem zgrda« po slabih izkušnjah z vlado in delodajalci ne omogoča uspešnega dela. Kako lahko utemeljite geslo, ki ste ga povedali ob zaključku kongresnega govora?

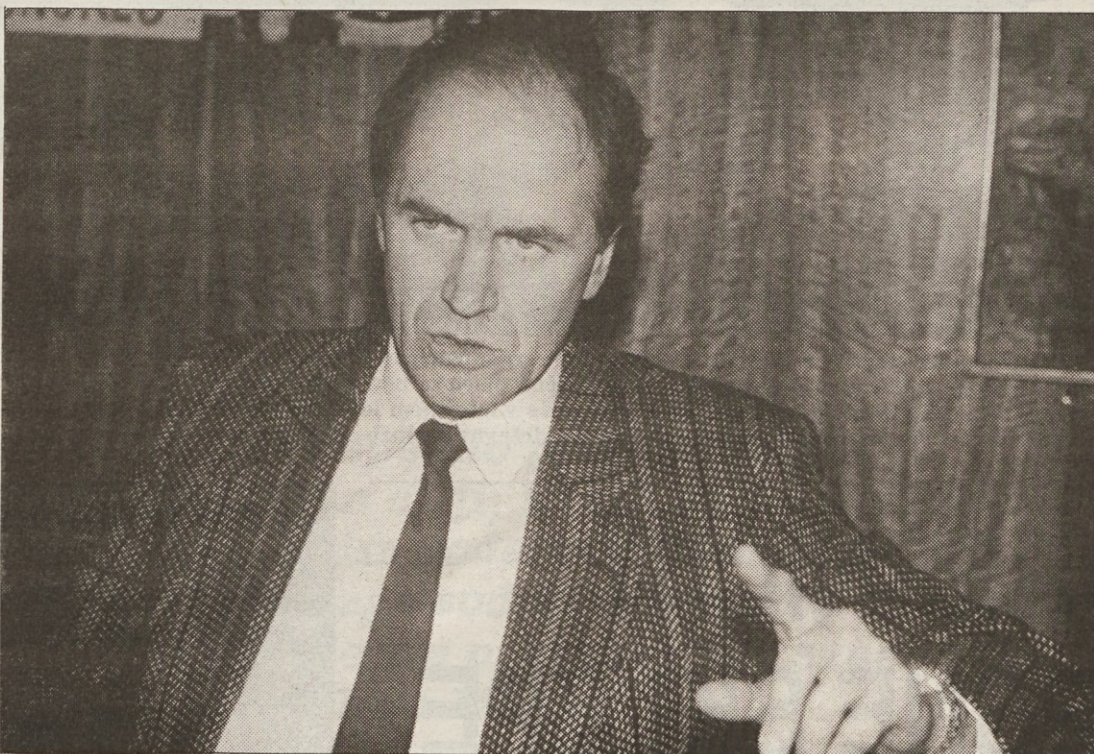
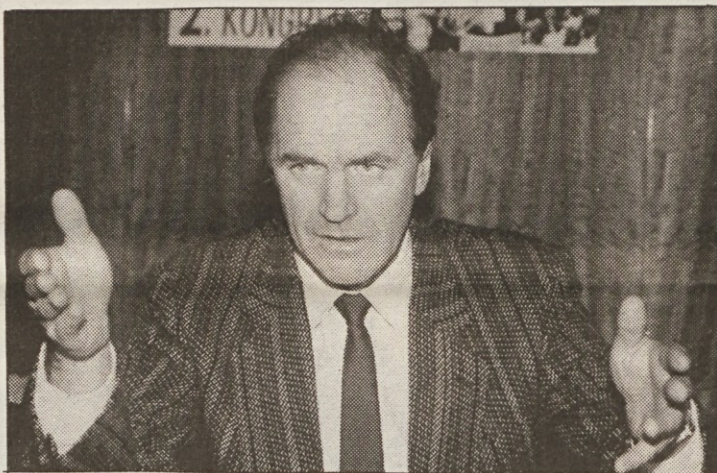
SEMOLIČ: Govoril sem o možnih poteh. Razredni boj pomeni revolucijo z vsemi zdaj znanimi posledicami. Druga pot je popolni liberalizem, zakon džungle, pravica močnejšega. Tretja pot je ta, ki sem jo predlagal, in ta se je uveljavila v Evropi. Ta pot dopušča tudi najbolj trde oblike sindikalnega boja. Za takšno

pot se zavzemajo tudi strokovnjaki. Ta pot je povezana tudi z našo zavestno opredelitvijo za socialno partnerstvo. Geslo pa seveda izključuje vsak pristanek na poraze Svobodnih sindikatov. S tem geslom sem mislil tudi na večjo odločnost in glasnost pri uveljavljanju zahtev v korist delavcev.

DE: Uspešno delo je odvisno tudi od krepitve strokovne službe. Kako boste ukrepali, da bo zmogla čedalje večji obseg dela?

SEMOLIČ: Sedanja služba je nastala pred štirimi leti in

v tem času se je marsikaj spremenilo. Krepitev strokovne službe je le deloma odvisna od boljše razporeditve in večje učinkovitosti sedanjega kadra. Večja okrepitev službe je odvisna zlasti od razpoložljivega denarja. Učinkovito delo pa je odvisno tudi od naše sposobnosti, da uporabimo podatke drugih strokovnih institucij. Vse to, kar sem povedal, pa ni odvisno le od tega, kar lahko naredimo v vodstvu Zveze, ampak tudi od hotenj sindikatov, ki se vanjo povezujejo. Volje za krepkejšo premike na strokovnem področju nam ne primanjkuje.

DE: Zveza še nima strokovne službe za področje soupravljanja. Kako boste odpravili to pomanjkljivost?

SEMOLIČ: Soupravljanje je nekaj novega, zato smo na tem področju skoraj bosi. Prepričan sem, da je soupravljanje naš zavesten cilj, zato bomo omenjeno pomanjkljivost morali čimprej odpraviti.

DE: Predkongresne razprave so se v veliki meri vrtele okrog statusa in organiziranosti območij. Kakšne spremembe so predvidene?

SEMOLIČ: V statut smo zapisali, da bodo območja še naprej nudila članstvu čimbolj dostopno strokovno službo. Sindikati dejavnosti bodo torej tam imeli strokovni servis. Območja pa ne bodo zmanjšana kopija Zveze na republiški ravni.

DE: Se bodo območja prilagajala novi organiziranosti lokalne samouprave?

SEMOLIČ: Upoštevali bomo tudi nove občine. Odpraviti moramo tudi sedanje slabosti. Vodstvo Zveze pa ne bo odločalo o kadrovski zasledbi na območjih. Tako kot o kadrih, ki vodijo sindikate dejavnosti, bo tudi o kadrih na območjih odločalo članstvo.

DE: Kako bodo Svobodni sindikati skrbeli za svoje kadre?

SEMOLIČ: Novi statut krepi skrb za socialno varnost vseh v Zvezi in sindikatih zaposlenih delavcev. Vsem tištim, ki bodo izgubili mandat, bo organizacija morala najti drugo zaposlitev.

DE: Nekateri sindikati so

Zvezi vsiljevali svojo politiko in tudi akcije. Bo zdaj drugače? Boste boljše skrbeli za sindikate negospodarstva?

SEMOLIČ: Bili so primeri, da so nekateri sindikati vsiljevali politiko in akcije. Če gre za interese članstva, je povsem legitimno, da sindikati iščejo pomoč svoje Zveze. Pri tem pa mora biti prava mera. Zveza mora upoštevati stiske vseh delavcev, ne glede na številčnost posameznega sindikata. Zveza mora torej upoštevati tudi manjše sindikate, ki so sami zelo nemočni. Strinjam pa se, da je Zveza naredila premalo za sindikate negospodarstva v spopadih z vlado, ki je največji delodajalec. To bomo popravili.

DE: Ekonomsko-socialni svet je shodil. Ste Svobodni sindikati zadovoljni z delom tega organa, ki naj bi omogočal socialno partnerstvo?

SEMOLIČ: Na podlagi dosedanjih izkušenj sklepamo, da skuša vlada ta organ uporabiti za špansko steno in tako pred javnostjo prikriti nekatere zadeve s socialnega področja. Z dosedanjim delom ekonomsko-socialnega sveta nismo zadovoljni. Kljub temu, da ima proračunski memorandum odločilen vpliv na vsebino socialnega sporazuma, smo bili s to listino le seznanjeni. Prepričan sem, da bi morala vlada vsakokrat, ko posega v pravice delavcev in socialno zakonodajo socialnim partnerjem omogočiti, da izrazijo in uveljavijo svoje interese.

DE: Je vlada s takšnim ravnanjem zaprla možnost za sklenitev socialnega sporazuma?

SEMOLIČ: Sindikati se sprašujejo, kaj po potrditvi proračunskega memoranduma še ostane za socialni sporazum. Bojim se, da je tega zelo malo. Toliko je tudi možnosti za sklenitev socialnega sporazuma.

DE: Zatikajo se tudi pogajanja o novi tarifni prilogi splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo. Se strinjate, da gre bolj za principe kot za nepremostljiva gledanja obeh strani na izhodiščne plače?

SEMOLIČ: Pogovori so pokazali, da izhodiščne plače niso povzročile previsoke rasti plač. Sindikati nismo krivi za rast plač v višjih tarifnih razredih, saj o njih odločajo menedžerji.

Za nas so glavni problem plače v najnižjih razredih in zajamčene plače. Vlada meni, da bi zajamčene plače lahko popravili postopoma. Mislimo, da mora država to vprašanje reševati bolj pogumno. Še prej pa mora najti nove rešitve za socialne prejemke, ki temeljijo na zajamčenih plačah.

Zajamčene oziroma najnižje plače moramo povečati vsaj toliko, da bodo omogočale preživetje delavcev. Naš uspeh v tej akciji pa je zelo odvisen od enotnosti sindikalnega gibanja in od možnosti stopnjevanja pritiska.

DE: In kaj želite članstvu in svojim kolegom v novem letu?

SEMOLIČ: Poleg zdravja jim najbolj želim, da bi ohranili delo. Želim tudi boljše plače in nova delovna mesta.

Franček Kavčič

SKEI BO PREPREČIL NOVE IGRE Z DELAVCI

Sredi decembra prihaja do novih poizkusov uničevanja podjetij kovinske in elektroindustrije. **Albert Vodovnik**, predsednik SKEI meni, da se žarišče dogajanj iz Maribora seli v Celje. Svoje sklepanje utemeljuje zlasti z zamenjavo uspešnega posloводства EMO Eterne. Gre za nekdanjo tovarno posode, ki je leto dni uspešno poslovala pod vodstvom Justina Felicijana. Lastnik podjetja, to je Koržetov sklad, pa je na direktorsko mesto brez obrazložitve postavil Matijo Mavčca, ki je pred časom moral oditi iz Litostroja. EMO Eterna zaposluje več kot 500 delavcev in SKEI bo skušal Skladu preprečiti novo igro z eksistenco teh delavcev. Po robu se bo postavil tudi poizkusom odpuščanja presežnih delavcev v Zlatarni, ki niso skladni s kolektivno pogodbo.

Ocene kažejo, da v Sloveniji dela na črno kar 30.000 kovinarjev, prej zaposlenih v podjetjih kovinske in elektroindustrije. SKEI ugotavlja, da novodobni delodajalci te de-

lavce grdo izkoriščajo in da goljufajo tudi državo. **Zato bo imenoval posebne zunanje pooblaščenice, ki bodo obiskali vsa zasebna podjetja** in pregledali delovne pogodbe ter razmere, v katerih delavci delajo. Pooblaščenici SKEI bodo svoje ugotovitve posredovali delovnim inšpekcijam in drugim nadzornim organom.

SKEI pa bo skušal preprečiti tudi namero posloводства W&G, da bi vsem delavcem pogodbe za nedoločen čas spremenil v enomesečne pogodbe. Na papirju, ki ga je posloводство poslalo sindikatu, piše, da bi se te enomesečne pogodbe lahko podaljševale le v primeru uspešnega dela posameznih delavcev. Gre za podjetje, ki je nastalo iz bivšega Gradisa v Mariboru in kate-rega večinski lastnik je Walter Wolf. Posloводство tega podjetja namerava delavce pri-krajšati tudi za nadomestili za prevoz na delo in prehrano. V vodstvu SKEI ocenjujejo, da želi posloводство na ta način delavcem preprečiti udeležbo v notranjem lastninjenju. See-

narij iz Maribora pa ima številne tihe posnemalce po vsej Sloveniji.

Pravnica SKEI Lidija Jerkič odstranjuje zadnje ovire za upoštevanje premalo izplačanih plač pri notranjem lastninjenju. Te dni je prejela osnutek sprememb zakona, ki ureja obračunavanje davkov in prispevkov v procesih notranjega lastninjenja. Jerkičeva je prepričana, da se je v ta zakon in uredbo, ki določa načine lastninskega preoblikovanja, prikradla pravniška napaka. Spremembe zakona bodo to napako odpravile. S spremembo zakona bodo državni organi in sodna oblast delavcem in podjetjem priznali pravico, da medsebojne terjatve poravnajo zunaj sodnih dvoran. Zakon in uredba bosta opredelila vsebino takšnih poravnav in oblike nadzora nad njimi. Po mnenju Lidije Jerkič bodo spremembe zakona pomagale tudi podjetjem, ki so že dobila prvo soglasje Agencije za privatizacijo.

F. K.

NOVI ČASI V NOVOLESU

Prejšnji teden sta se sestala Novolesovo sindikalno vodstvo in posloводство. Vodstvo Novolesa delavcem priznava razliko do 100-odstotnih plač, ki jo bodo namenili za notranji odkup. Odnosi med poslovodstvom in sindikatom Novolesa so se zelo izboljšali. Delavci prejema skoraj 100-odstotne plače po kolektivni pogodbi.

Program lastninjenja Novolesa predvideva uporabo listin za razliko do 100-odstotnih plač v obdobju od septembra 1990 do decembra 1992. Terjatve 1254 delavcev iz tega naslova znašajo dva milijona in pol mark. Delavcem gre razlika do 100-odstotnih plač zlasti zato, ker je podjetje niževalo plače brez soglasja sindikata, je na sestanku ugotovil **Marjan Ferčec**, sekretar sindikata lesarstva. Tehnično izvedbo tega dogovora pa bo olajšala dopolnitev zakona o obračunavanju davkov in prispevkov na listine, ki se uporabljajo v postopkih notranjega lastninjenja. Po pravke tega zakona je funkcionarjem Svobodnih sindikatov obljubil Anton Rop, državni sekretar za privatizacijo. Zakonodajalec bo s spremembo predpisa omogočil izvensodno poravnavo med delavci in njihovimi podjetji. Ta poravnava pa se lahko nanaša le na uveljavitev listin v postopkih lastninjenja. Marjan Ferčec je vodstvu Novolesa

svetoval, naj tehnični izračun za premalo izplačane plače pripravi takoj in ne čaka na spremembo zakona. Predsednik sindikata **Anton Vencelj** je po razpravi ugotovil, da je vodstvo podjetja pripravljeno na uveljavitev listin za premalo izplačane plače. Če predpisi tega dogovora ne bodo omogočili, pa bo Novolesov sindikat tožil državo.

Sindikat Novolesa podpira program lastninjenja tega podjetja, ki združuje devet družb s 1100 delavci. S programom se strinja tudi skupščina Novolesa, v kateri imajo glavno besedo predstavniki upnikov. Po tem programu se bodo družbe na lokaciji Straže povezale v eno podjetje. Družbe v drugih krajih pa bodo ostale samostojne d.o.o. Največji upniki bodo svoje terjatve spremenili v lastniške deleže. Večina upnikov soglaša s takšno rešitvijo, le Dolenjska banka se še ni izrekla. Prav zaradi zahtev upnikov se Novoles lastnini

kot celota in ne po posameznih družbah. Izvedbo lastninskega programa bodo po potrebi podprla tudi nekatera ministrstva.

Sindikalisti so načeli tudi več vprašanj, ki zadevajo izpolnjevanje kolektivne pogodbe. Vodstvo Novolesa je obljubilo, da bo še naprej skrbelo za redno izplačevanje plač in drugih prejemkov. Regresov in nadur pa zaradi zakonskih omejitev ne morejo izplačevati v gotovini. Kot je povedal **Alojz Kompan**, pa bo strokovna služba naredila prav vse za izplačilo čim višjih plač, ker posloводство več ne omejuje izplačil. Alojz Kompan je tudi ugotovil, da so plače vsak mesec večje. Sindikat in posloводство je pohvalil, ker sta našla skupen jezik in ker se je zaradi tega popravilo vzdušje v kolektivu. Tako meni tudi podpisani, ki se živo spominja prekinjenih komunikacij med sindikati in bivšim direktorjem Milanom Bajžljem in predstavnikom upnikov Jožetom Knezom. Novo politiko posloводства je pohvalil tudi Marjan Ferčec, ki je k temu dodal, da delavci nekaterih lesarskih podjetij (npr. Garanta, Stola in Klia) zahtevajo že več kot 100-odstotne plače.

Sindikalisti so se dotaknili tudi prihodnosti tovarne ploskovnih elementov v Račjem selu, ki tudi letos posluje z izgubo. **Alojz Vencelj** je povedal, da delavci hočejo in znajo delati, da pa jih mora Novoles dobro organizirati in poskrbeti tudi za komercialno. Generalni direktor **Zvone Novina** je odgovoril, da tovarna ni donosna zaradi škarta in drugih napak ter tudi zaradi slabega vodenja. Če ne bo šlo drugače, bodo to lepo tovarno zaprli, razrezali in prodali, je povedal generalni direktor Novolesa.

Kljub težavam v Račjem selu pa Novoles v naslednjih dveh letih ne bo odpuščal presežnih delavcev. Takoj bi zapostili 30 lesarjev, vendar jih nikjer ne morejo dobiti, je za konec povedal generalni direktor **Zvone Novina**, ki je Novolesovo krmilo prevzel pred tremi meseci.

Franček Kavčič

V Podvelki stavka 110 lesarjev

Zaradi zamude pri izplačilu plač in negotove prihodnosti Tovarne pohištva Podvelka iz sestave Lesne je ta teden začelo stavkati 110 delavcev. Kot nam je povedal **Marjan Ferčec**, je direktor podjetja skušal delavce prepričati, da bi prekinili stavko do 23. decembra, ko bi bilo možno izplačilo. Zaradi slabih izkušenj s poslovodstvom so se delavci kljub temu odločili stavko nadaljevati. Gre za veliko nezaupanje delavcev do posloводства in tudi do Sklada, ki je lastnik Lesne in njihove tovarne. Direktor je delavce skušal odvrniti od stavke tudi z možnostmi treh različnih sanacijskih projektov, ki bi se začeli izvajati v začetku prihodnjega leta.

F. K.

Predstavniki enajstih republiških sindikalnih organizacij in ministrica Rina Klinar so ta teden podpisali novo tarifno prilogo kolektivne pogodbe za negospodarstvo. Izhodiščna plača za prvi tarifni razred bo 31.200 tolarjev. Z rastjo življenjskih stroškov se bodo plače usklajevale po lestvici, ki je veljala že v letošnjem letu. Regres za letni dopust bo znašal nekaj več kot 60 tisočakov. Tarifna priloga bo veljala za več kot 130.000 državnih uslužbencev iz negospodarstva.

KAKO URESNIČITI KONGRESNE SKLEPE

Predsednico območne organizacije ZSSS za Podravje **Metko Rokсандič** smo povprašali o pokongresnih aktivnostih podravskega sindikalistov.

»V sindikalnih organizacijah je veliko razprav o tem, kako v praksi uresničiti kongresni sklep, naj država z zakonom zagotovi, da bo premoženje, ustvarjeno s samopriskom, postalo lastnina vlagateljev ali lokalnih skupnosti. Zaposleni v Mariboru so s samopriskom ustvarili v zadnjih desetletjih zares veliko, zato jim očitno ni vseeno, čigavi bodo poslej objekti Splošne bolnišnice, šole Gustava Šiliha, doma Antona Skale in številni drugi. Konec koncev bi lahko tudi tisti, ki so z nemajhnimi samopriskovi prispevali k izgradnji PTT omrežja, vo-

dova in različnih infrastrukturnih objektov, sedaj postali delničarji javnih podjetij, tako kakor imamo v Mariboru denimo primer že s podjetjem za kabelsko televizijo, ki se je preoblikovalo v delniško družbo.«

Sindikalisti v Podravju se tudi že pripravljajo, da bodo do dogovorjenega roka uskladjali svojo organiziranost z na kongresu sprejetim statutom ZSSS. Pričakujejo, da bo konferenca v treh mesecih sprejela akt o organiziranosti po območjih ter pravilnik o financiranju in finančnem poslovanju. »Pri novi organiziranosti je nekaj odprtih vprašanj z Ormožem, saj je v podravske območni organizaciji zaradi ptujkega območja dislociran. Na svetu smo se dogovorili, naj rešitve predlagajo tisti, ki jih bodo v praksi nato sami doživljali,« pravi Metka Rokсандič.

Na ravni območja bo treba zlati poskrbeti za močne strokovne službe, saj so sindikalne aktivnosti lahko uspešne samo, če so ustrezno strokovno zastavljene.

Tomaž Kšela

KNJIGA ESEJEV, KI SO RAZBURJALI...

Spomenka Hribar: **SVITANJA**

Spomenka Hribar v zbirki esejev Svitanja, nastalih v razponu od leta 1979 do danes, odpira nov dvogovor z bralci, tvega nove nesporedne, se spušča v svojevrstno avanturo. **Boj za vrednote, Avantgardno sovražstvo in sprava, Nujnost razglasitve konca državljanske vojne, Preteklost v parlamentu, Zaustaviti desnico, Čas za politično spravo, Zakaj me sovražite, tovariši, Živa legenda** so med esej, ki ponovno razburjajo slovensko politično in kulturno srenjo.

Knjigo Svitanja lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Dalmatinova 4, Ljubljana, ali po telefonu 321-255, 1310-033, ali po faksu 311-956.

Cena: 1900 SIT, s 5-odstotnim prometnim davkom 1995 SIT.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige SVITANJA.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek naročnika: _____

1. Račun bomo poravnali v zakonitem roku

2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Naročeno dne: _____

Žig

Podpis naročnika

DELAVCEM TAMA NE BO VEČ TREBA STAVKATI

V mariborskem Tamu, kjer so morali delavci letos kar nekajkrat plače izsiliti s stavkami, so pred časom predstavniki SKEI in Neodvisnega sindikata v poslovnem sistemu z upravo Tama podpisali »Sporazum o zagotavljanju in spoštovanju medsebojnih pravic in obveznosti, ki jih prevzemamo v cilju sanacije poslovanja in zagotovitve socialnega miru v družbah poslovnega sistema.«

Če bodo podpisniki v sporazumu dogovorjeni način reševanja problemov, spoštovali, se bodo izognili tudi nenehnim stavkam delavcev v Tamu. V njih sindikata v poslovnem sistemu nikoli nista videla cilja svojega delovanja, temveč samo skrajno sredstvo za doseg »eksistenčnih« ciljev delavcev. Podpisniki sporazuma tudi upajo, da bodo prispevali k ohranitvi večjega števila produktivnih delovnih mest v Tamu in preprečili nadaljnje slabšanje ekonomskega položaja Tamovih družb.

S sporazumom so v Tamu rešili vrsto problemov delavcev. Med drugim so se dogovorili, da bo Tam do 31. 1. 1995 poravnal administrativne prepovedi na plače delavcev. Gre za kredite in druge odtegljaje, ki jih v Tamu ob izplačilu plač niso uspeli redno poravnati. Skladno s sporazumom bodo pravne službe v Tamovih družbah in krovnem podjetju poskušale pri kreditodajalcih doseči, da bi sprejeli moratorij na odplačevanje kreditov do konca januarja. V nasprotnem primeru bodo bremena zamudnih obresti in drugih stroškov, ki bi jih imeli delavci, ker iz njihovih plač niso bili tekoče poravnani obroki za odplačilo kreditov, prevzele Tamove družbe.

Sindikata in uprava v Tamu so se dogovorili tudi, kako bodo rešili problem še neizplačanih plač, in o nadaljnjem izplačevanju plač. Sporazum določa, da se od 1. novembra naprej plače izplačujejo tekoče, kar pomeni, da bodo de-

lavci v tekočem mesecu prejemali plače za pretekli mesec. Prvi del plače v višini 30 tisoč tolarjev bodo delavci vedno dobili do 20. v mesecu, drugi del, to je dokončni proračun plače za pretekli mesec, pa do 28. v mesecu. Morebitna zamuda pri izplačilu plač sme trajati do 4 delovne dni, če bo najavljena najmanj 48 ur pred dogovorjenim in v sporazumu zapisanim rokom.

Potrdila o neizplačanih plačah do 31. 12. 1992 bodo uporabili v postopku lastninskega preoblikovanja Tama. Neizplačane plače v letu 1993 in 1994 pa bodo delavcem priznane kot interna terjatev in namenili jo bodo za dokapitalizacijo podjetja.

Kar zadeva trajno presežne delavce v Tamu (trenutno govorijo o 1582-ih, so se v sporazumuavezali, da bodo vse postopke izpejlali skladno z zakonom in kolektivno pogodbo. Vodstvo Tama si bo prizadevalo čim večjemu številu trajno presežnih delavcev najti novo zaposlitev pri koope-rantih, poslovnih partnerjih ter pri podjetjih ali posameznikih, ki bodo odkupovala posamezne dele Tamovih podjetij ali njihova sredstva. Presežnim delavcem bo poravnalo vse obveznosti skladno z zakonom, vključno z odpravninami. Odpuščeni trajno presežni delavci bodo najmanj tri leta imeli tudi prednostno pravico pri vseh oblikah novega zaposlovanja v Tamu. Čez tri mesece bodo podpisniki sporazuma ponovno sedli za mizo in ocenili, kako se sporazum izvaja. Po potrebi pa bodo posamezne določbe tudi spremenili oziroma dopolnili.

Tomaž Kšela

VENDARLE PRAVICA ZA DELAVCE BIVŠEGA CEVOVODA?

Teden dni po sestanku zaradi nejasnega pravnega statusa 29 delavcev bivšega Cevovoda so skladno s svojimi pooblastili vendarle začeli ukrepati tudi pristojni državni organi.

Inšpektorat Republike Slovenije za delo – Enota Maribor je opravil inšpekcijski pregled v EEK in izdal odločbo, v kateri ugotavlja, da delavcem bivšega Cevovoda delovno razmerje ni prenehalo in da so v delovnem razmerju pri EEK Montaža, ki je večinski solastnik in pravni naslednik nekdanjega Cevovoda, pri katerem so bili delavci zaposleni. Odločba inšpektorata za delo od EEK Montaže terja, da mora do 23. decembra omenjene delavce prijaviti na invalidsko in pokojninsko ter zdravstveno zavarovanje. EKK Montaža se sicer na odločbo lahko pritoži, vendar pa po 4. odstavku 15. člena novega Zakona o inšpekciji dela pritožba ne zadrži izvršitve odločbe.

Pri inšpekcijskem pregledu se je tudi pokazalo, da je ministrstvo za delo še dva meseca po prodaji Cevovoda holdingu EEK za omenjene delavce zagotavljalo nadomestilo za plače, potem pa ne več. V EEK so republiškemu razvojnemu skladu in ministrstvu za delo dali več pobud, da bi problem

Prizadeti delavci lahko sprožijo stečaj EEK Montaže

»Bivši delavci Cevovoda, ki so že od 1. junija zaposleni v EEK Montaža, so postali eden največjih upnikov podjetja. Če jim bo delodajalec še naprej kratil temeljne pravice, bodo prisiljeni kot upniki za EEK Montažo predlagati stečaj,« pravi sekretarka območnega odbora Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti v Podravju Branka Jurak. V tem primeru bi ostalo brez dela 190 delavcev EEK Montaža.

Po besedah Jurakove se je EEK Montaža pritožila na odločbo inšpektorata za delo in na sklep delovnega sodišča, vendar vodstvo podjetja hkrati obljublja, da bo problem prizadetih delavcev poskušalo rešiti. Pri reševanju problema sta sedaj pripravljena sodelovati tudi republiški razvojni sklad in ministrstvo za delo.

rešili skupaj, vendar niso naleteli na razumevanje, čeprav je prodajalec Cevovoda in 20-odstotni lastnik EEK Montaža republiški razvojni sklad. Zato so v EEK Montaža sami zaposlili tri izmed prizadetih delavcev, šestim so pomagali dokupiti leta, za štiri pa iščejo program samozaposlitve. Za večino bodo morali najti rešitev po odločbi inšpektorata za delo, ker je EEK dolžan za te delavce poskrbeti kot pravni naslednik Cevovoda. Navedena dejstva mečejo slabo luč ne samo na kupca Cevovoda, ampak tudi na prodajalca in delno na ministrstvo za delo, saj se o usodi 29 delavcev očitno nikoli niso pošteno in korektno dogovorili.

Delavci, zastopa jih služba pravne pomoči območne organizacije ZSSS za Podravje, so

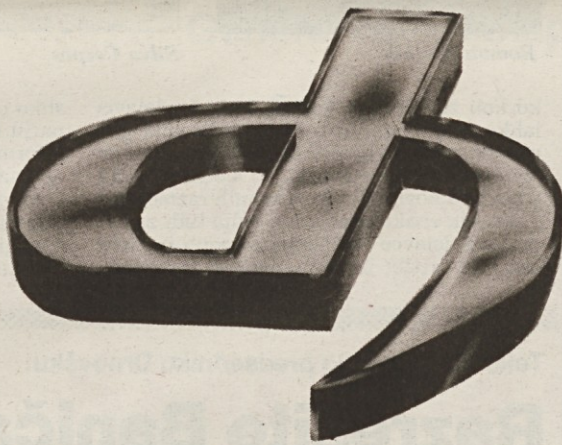
proti EEK Montaži vložili tožbo, ker od prvega junija niso dobili plače. Sodišče je njihovi tožbi ugodilo ter za podjetje EEK izdalo začasno odredbo, po kateri na svojem žiro računu ne sme razpolagati z sredstvi v višini neto plač prizadetih delavcev od 1. junija do 30. novembra skupaj z zamudnimi obrestmi.

Za usodo prizadetih delavcev se je zavzel tudi državni svet. Na predlog svetnika Eriha Šerbca je postavil Skladu Republike Slovenije za razvoj vprašanje, kdaj bo uredil status bivših delavcev Cevovoda. Odgovor pričakuje do sredine januarja. Delavci so vsega tega veseli, vendar vedo, da mlini naše pravne države meljejo počasi.

Tomaž Kšela

Drago Gajzer: dogovorjeno se uresničuje

»Sporazum med upravo Tama in obema sindikatoma se doslej 100-odstotno uresničuje,« nam je povedal Drago Gajzer, predsednik sindikata SKEI v poslovnem sistemu Tama. Po njegovih besedah so bila pogajanja zahtevna in težka, saj Tam ni v rožnatem položaju. V pogajanjih zato ni bilo lahko uskladiti pogledov in interesov sindikatov iz dvanajstih družb na eni strani in stališč sindikata z interesi in možnostmi vodstva Tama. »Vendar se je bilo za sporazum vredno potruditi, saj bo dosledno spoštovanje njegovih določil preprečilo socialne konflikte in stavke v podjetju. Zato se bodo vsi – od delavcev do vodilnih lahko posvetili delu in reševanju razvojnih problemov,« je prepričan Gajzer. Upa, da bo kmalu prišlo do sporazuma tudi med bankami in vodstvom Tama ter med vsemi drugimi, ki jim je kaj za sanacijo razmer in nove razvojne perspektive tega največjega mariborskega podjetja.

DELAVSKA HRANILNICA d.o.o., Ljubljana

**Za nami je z vami uspešno prehojena pot.
Pred nami so nove naloge in cilji, ki jih bomo uresničili
z vašim iskrenim sodelovanjem.
V pričakovanju dragocenega sodelovanja vam želimo
prijetne božične in novoletne praznike ter srečno in
zdravo leto 1995.**

**Direktor
Jože Stegne**

DELAVSKA HRANILNICA
je uspešno dokapitalizirala

*

jamstveni kapital
DELAVSKE HRANILNICE
znaša 75 milijonov tolarjev

Sindikalna lista

Prvi del december 1994 SIT

- 1. Dnevnice
 - cela dnevica (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti) 4.341
 - polovična dnevica (nad 8 do 12 ur odsotnosti) 2.171
 - znižana dnevica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem) 1.511
- 2. Kilometrina (od 1. 8. 94 dalje) 22,00
- 3. Ločeno življenje 28.550
- 4. Prenosičke se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila v višini 1.302
- 5. Regres za prehrano 6.273

- Drugi del
- V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materialnih stroškov. V drugem pa objavljamo povprečni osebni dohodek za obdobje avgust 94 do oktober '94 kot osnovo za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečni osebni dohodek v gospodarstvu Slovenije od avgust 94 do oktober '94 znaša 59.223,00 tolarjev.
- 1. Jubilejne nagrade
 - za 10 let 29.612,00
 - za 20 let 44.417,00
 - za 30 let 59.223,00
 - 2. Nagrada ob upokojitvi 177.669,00
 - 3. Solidarnostne pomoči 59.223,00

Vir: podatki Zavoda RS za statistiko

Priloge

V Uradnem listu RS št. 62/94 z dne 7. 10. 1994 je objavljena Uredba o spremembi in dopolnitvi uredbe o višini povračil stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov, ki se pri ugotavljanju davčne osnove priznavajo kot dohodek.

- Po tej odredbi znašajo dnevnice:
- za 6 do 8 ur do 1.218,00 SIT
 - za 8 do 12 ur do 1.750,00 SIT
 - nad 12 ur do 3.500,00 SIT

Vsako izplačilo dnevnic nad zneski iz uredbe ima dvojni učinek, in sicer:

1. podjetju se ne šteje kot odbitna postavka pri ugotavljanju osnove za davek iz dobička in
2. posameznim prejemnikom se ta znesek vštevja v osnovo za obračun dohodnine.

Ne glede na pravico do dnevnice po kolektivni pogodbi (Sindikalna lista) pripravljamo, da se od 22. 10. 1994 izplačujejo dnevnice do višine, ki jo je določila omenjena uredba. Sicer se lahko zgodi, da bo zaradi prekoračitve izplačanih dnevnic delavcev plačal veliko več dohodnine.

Strokovna služba

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

O uskladihva po novem letu

Po dogovoru ob podpisu panožnih kolektivnih pogodb bi morali do konca leta uskladiti razpored plačilnih razredov z ustreznimi opisi. Ker to zahteva precej strokovnega dela, za kar pa nam manjka ustreznega kadra, smo pogajalskim partnerjem predlagali, naj bi to obveznost prestavili v leto 1995.

Za nami je bogato, delovno in uspešno leto. Vsem sindikalnim zaupnikom in vsem članom našega sindikata se zahvaljujemo za sodelovanje in za zaupanje ter jim želimo vesele praznike in veliko sreče, zdravja, zadovoljstva pa čim manj problemov v novem letu. Enako tudi njihovim družinam.

Miloš Mikolič, sekretar Alojz Terbutc predsednik

Sindikat poklicnih gasilcev

Končno pika na i!

V ponedeljek, 19. 12. decembra, smo po dolgotrajnih pogovorih le podpisali aneks h kolektivni pogodbi za negospodarstvo in opredelili izhodiščno plačo 31.200 tolarjev za naslednje trimesečje ter možnost poročuna letošnjega regresa za letni dopust.

Za nami so štiri leta plodnega dela. Po novembrski skupščini smo s svojimi zahtevami in pobudami zelo plodno sodelovali tudi na drugem kongresu ZSSS. Po vsem tem smo še trdnjeji in močnejši.

V prihajajočem letu 1995 želiva vsem gasilec in njihovim družinam vse najboljše, predvsem pa zdravja. Vsem gasilec, ki bodo v prazničnih dneh na delovnih mestih, pa čim manj intervencij in čim več miru.

Miloš Mikolič, sekretar Bogdan Godnič, predsednik

Sindikat delavcev prometa in zvez

Podpisana kolektivna pogodba za špedicijsko, skladiščno in pomorsko agencijsko dejavnost

Zadnja pogajanja za to panožno pogodbo so bila uspešna. V četrtek, 15. 1. m., smo je dokončno uskladili in podpisali.

Podpisali so jo: predstavniki delodajalcev:

- GZS, Združenje prometa in zvez, Sekcija špediterjev in skladiščnikov,
- Združenje delodajalcev, Sekcija za promet in zveze

ter predstavniki delojemalcev:

- Sindikat delavcev prometa in zvez Slovenije v ZSSS
- Sindikat delavcev špedicijske, pomorsko agencijske in kontrolne dejavnosti v KS 90.

Sledi že ustaljena procedura, ki se konča z objavo v Uradnem listu. Pogodba začne veljati z dnem podpisa, torej velja od 15. 12. 1994.

Z dnem podpisa nove pogodbe je prenehala veljati panožna KP za pretovorno skladiščno dejavnost iz leta 1992.

Hilda Žežko, sekretarka

sindikalni

VEČ ZNAŠ, VEČ VELJAŠ!

Za »formiranje lastniške kulture«, kakor dandanašnji najpogostejše pravijo kompleksnemu sistemu znanj, načinov odločanja in delovanja ter odgovornosti lastnikov, so potrebne predvsem informacije, na podlagi katerih bo lahko vsak lastnik aktivno sodeloval v poslovanju družbe s pametnimi odločitvami. Ker pa bo za razumevanje in uporabo informacij nujno potrebno ustrezno znanje, je ZSSS v SIC Radovljica začela prirejati dvodnevne seminarje za sindikalne zaupnike in člane svetov delavcev, na katerih jih strokovnjaki izobražujejo za soupravljanje, hkrati pa seznanjajo z lastniško kulturo in temeljnimi ekonomskimi kategorijami.

S sprejetjem zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju smo tudi v Sloveniji začeli urejati odnose med delom in kapitalom na način, s katerim se – ne glede na strukturo lastnine gospodarskih družb – zagotavlja vpliv zaposlenih na odločanje pri delodajalcih. »V ZSSS smo glede na fakultativno ureditev pravice do delavske participacije v letu 1993 izvedli široko obliko usposabljanja za uresničevanje tega zakona, v katerem je bilo udeleženih več kot 4.000 sindikalnih zaupnikov.« nam je povedal član predsedstva Milan Utrša, zadolžen za te zadeve. »V mnogih okoliših so volitve članov svetov delavcev že opravljene, v številnih so villini postopki v teku; v drugih pa so se odločili, da bodo najprej izvedli postopek lastninskega preoblikovanja, nato pa volitve. Ka-

s formalnim prenosom lastništva zaposleni še niso pripravljeni nositi odgovornosti sodelavcev. Zakaj? Predvsem zaradi pomanjkljivih znanj. Zato smo »skočili« v Radovljico in povprašali nekaj naključno izbranih udeležencev seminarja, kaj so se novega naučili in kako nameravajo nova znanja uporabiti v praksi.

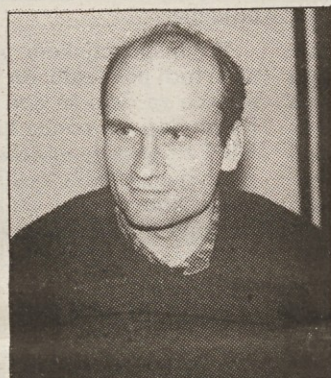
Roman Blatnik (Gradis, Ljubljana): »O vprašanjih, ki so bila teme tega seminarja, sem kot predsednik sindikata že dal časa razmišljal, a pravih odgovorov nisem našel. Zato sem si rekel, da moram na seminar, pa naj se zgodi karkoli. Zdaj mi ni žal. Zvedel sem, kakšne postopke vse mora izpeljati sindikat za izvolitev sveta delavcev, ki ga pri nas še nimamo, kako si pridobiti zaupanje vodstva in zakaj si bomo morali ustvariti

matiko še поблиže spoznala. Tako sem mnenja, ki sem si jih ustvarila, zdaj še dopolnila z novimi znanji o pridobivanju lastniške kulture, ki mi bodo nedvomno veliko pomagala pri nadaljnji aktivnosti.«

Olga Šiplič (Uniteks d.o.o., Ljubljana): »Skoda, da takšnih predavanj istočasno ne spremljajo tudi naši menedžerji! Ob temi 'Pridobivanje lastniške kulture' bi se imeli kaj naučiti... No, o drugih temah sem pa že prej kar veliko vedela. Se zdalec pa seveda ne vsega, zato se mi je na ta seminar res splačalo priti...«

Drago Gajzer (Tam Maribor): »Ker gre za novo in seveda nadvse aktualno tematiko, nas je iz Tama na seminarju kar 12 predsednikov sindikatov podjetij. To znanje, ki smo ga tu pridobili, bomo zdaj prenesli na 64 sindikalnih zaupnikov. Lahko rečem, da smo nedorečene stvari s predavatelji še enkrat prediskutirali in jih razjasnili, tako da se iz Radovljice vračamo v Maribor dobro podkovani...«

Tako torej udeleženci! Če pa je tudi vam do več ali novega znanja o sodelovanju delavcev pri upravljanju; sindikatu in sodelovanju delavcev pri upravljanju; abecedi del-

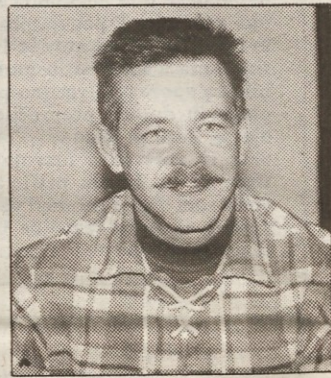
Roman Blatnik

Silva Čerpes

Olga Šiplič

Drago Gajzer

korkoli že, treba je vedeti, da bodo delavci lahko svojo pravico do sodelovanja pri upravljanju uveljavili le z usposobljenimi izvoljenimi predstavniki, ki bodo delovali v posvem njih, doslej neznanih razmerah.« Seveda enaka ugotovitev velja tudi za zaposlene delavce – solastnike svojih podjetij oziroma družb; izkušnje namreč kažejo, da

sliko o poslovanju firme. Skratka: na seminarju nisem dobil le nekaj nujno potrebnih informacij, ampak so nas predavatelji tudi opogumili, da bomo zmogli...«

Silva Čerpes (Tam-RTI, Maribor): »O sodelovanju delavcev pri upravljanju in o vloži sindikata pri tem sem se sicer že prej nekoliko seznanila, zdaj pa sem to proble-

D. K.

Tekstilci svetujejo predsedniku Drnovšču:

Razrešite Baniča!

Republiški odbor Sindikata tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije je na seji 15. decembra letos razpravljaj o industrijski razvojni politiki in ugotovil, da z državnim sekretarjem za industrijo ne more normalno sodelovati. Zato je izrekel Ivo Baniču nezaupnico, od vas pa zahteva, da ga razrešite s tega zelo odgovornega položaja.

Člani republiškega odbora so na seji izpostavili zlasti ignorant-sko obnašanje državnega sekretarja do zahtev sindikata in skrajni cinizem do delavcev, ki bodo izgubili zaposlitev. Kritizirali so tudi trmasto vztrajanje omenjenega državnega sekretarja na stališču, da bo Ministrstvo za gospodarske dejavnosti pomagalo le perspektivnim podjetjem. G. Banič nas nenehno uči, da so perspektiva le tista podjetja, ki dosegajo več kot 30.000 ekujev dodatne vrednosti na zaposlenega. Verjetno veste, da Slovenija nima v naših branžah niti enega takšnega podjetja in da celo nemška podjetja ustvarjajo manj, kot državni sekretar zahteva od naših delavcev. Ivo Banič zagovarja industrijsko politiko kljub temu, da se o njej še nista izrekli niti vlada v celoti niti državni zbor. Enako ignorantsko kot z nami se je državni sekretar 14. decembra 1994 pogovarjal tudi z več kot 20 direktorji na sestanku strateške skupine za tekstilno industrijo.

Iz izvajanj g. Baniča izhaja, da Ministrstvo za gospodarske dejavnosti ni odgovorno za več kot 20.000 tekstilcev, ki bi lahko v nekaj mesecih izgubili delovno mesto zaradi »njegov« industrijske politike. G. Ivo Banič hkrati s tem zatrjuje, da bo do problema presežnih delavcev reševali drugje, zlasti na ministrstvih, ki so zadolžena za socialo. Državni sekretar nenehno zagovarja neoliberalistično in tudi protekcionistično gospodarsko politiko, po kateri zaščita naše industrije sploh ni potrebna in je povsem pravilno, da kupujemo tekstil z Daljnega vzhoda in čevlje iz Italije.

Našo zahtevo za razrešitev Iva Baniča s položaja državnega sekretarja za industrijo lahko utemeljimo s pričami in pisnimi dokazi. Prepričani smo, da tako naravnán človek ne sme imeti glavne besede pri odločanju o usodi tekstilnih podjetij, ki zaposlujejo več kot 40.000 delavcev.

Zaradi vsega tega mi izrekamo nezaupnico.

Od vas, spoštovani predsednik Vlade, pa pričakujemo, da boste čimprej proučili naše argumente in sprožili postopek za razrešitev Iva Baniča.

Prepričani smo, da vlada, ki jo vodite, ni zainteresirana za zapiranje tovarn, ki se z izdelki že tradicionalno potrjujejo v Evropi, kamor hoče tudi naša mlada država.

Prosimo vas, da nas čimprej seznanimate z vašo odločitvijo! S spoštovanjem!

Alojz Omejc,

predsednik Sindikata tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije

Gradbinci po podpisu KP:

Bolje kot nič...

S podpisom panožne kolektivne pogodbe za gradbene dejavnosti Slovenije, podpisana je bila v Ljubljani 14. decembra, smo gradbinci uspešni v normativnem delu uveljaviti nekatere panožne specifičnosti in jih primerno ovrednotiti. Tako je v njej nakazano reševanje izplačil terenskega dodatka in dodano poglavje, ki ureja zaposlovanje naših delavcev v tujini.

V tarifnem delu smo v primerjavi s splošno kolektivno pogodbo uveljavili za 5 % večje izhodiščne plače v vsakem tarifnem razredu. Če podjetje zaide v težave, pa je po naši panožni pogodbi možno do 5 % znižanje plač. Katalog opravi je sestavni del pogodbe, vendar le kot priporočilo. Izhodiščne plače za november 1994 so:

Tarifni razred	Stopnja strokovne izobrazbe	Količnik	Izhodiščna bruto plača v SIT za polni delovni čas
1	Ia	1,00	39.328
2	II	1,10	43.261
3	III	1,23	48.373
4	IV	1,37	53.879
5	IVa	1,46	57.419
6	V	1,64	64.498
7	VI1	1,65	72.757
8	VI2	2,16	84.948
9	VI12	2,21	86.915
10	VI12a	2,50	98.320
11	VI12b	3,79	149.053
12	VIII	4,46	175.403

Gradbeniki z izhodiščnimi plačami nismo povsem zadovoljni. Iz strokovnih podlag in utemeljitve izhaja, da bi morali zaradi težjih delovnih pogojev v gradbeništvu uveljaviti +12 %. Pri pogajanjih smo popustili samo zato, da bi članstvu zagotovili pravni red na področjih, ki jih ureja panožna kolektivna pogodba.

Takoj pa smo začeli pogajanja za nov tarifni del panožne kolektivne pogodbe. Sedanja velja do 28. februarja 1995.

Jernej Jeršan sekretar

NOVOLETNA VOŠČILNICA

»Vsem članom sindikata Konferenca državnih in družbenih organov občin Slovenije želim veliko sindikalnih uspehov, zdravja in sreče v prihajajočem letu 1995.

Enako želim tudi vsem članom konferenc sindikata ROS državnih in družbenih organov Slovenije in ROS-a DDO Slovenije.«

Lazo Radenović, predsednik konference

Vsem članom, delavcem in delavkam želimo vesele božične in novoletne praznike, v prihajajočem letu pa sreče, zdravja, prijaznega življenja in veliko dobre volje

Predsedstvo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

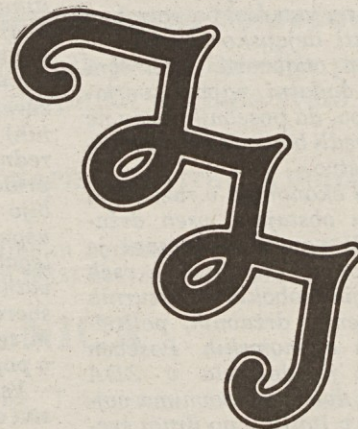
in

- Sindikat delavcev družbenih in državnih organov,
- Sindikat delavcev dejavnosti energetike,
- Sindikat delavcev finančnih organizacij,
- Sindikat delavcev gostinstva in turizma,
- Sindikat gozdarstva,
- Sindikat delavcev gradbenih dejavnosti,
- Sindikat kemične, gumarske in nekovinske industrije,
- Sindikat kmetijstva in živilske industrije,
- Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva,
- Sindikat kovinske in elektroindustrije,
- Sindikat delavcev v kulturi,
- Sindikat lesarstva,
- Sindikat obrtnih delavcev,
- Sindikat delavcev prometa in zvez,
- Sindikat tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije,
- Sindikat delavcev v trgovine,
- Sindikat delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti,
- Sindikat zdravstva in socialnega skrbstva,
- Sindikat poklicnih gasilcev,
- Sindikat upokojujencev

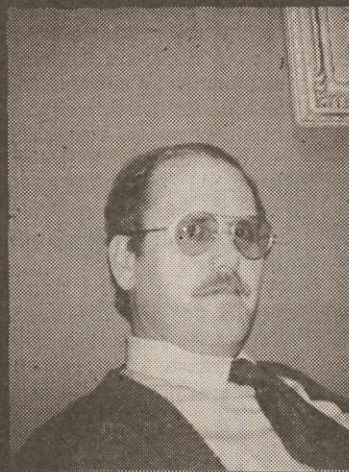
ter območne organizacije ZSSS

- Dolenjska,
- Ptuj,
- Koroška,
- Zasavje,
- Velenje,
- Gorenjska,
- Pomurje,
- Kras,
- Posavje,
- Ljubljana in okolica,

- Podravje,
- Posočje,
- Bela krajina,
- Vipavska dolina,
- Celje,
- Notranjska,
- Domžale,
- Ribnica,
- Grosuplje.

Dr. Boris Gombač v pogovoru s predstavniki slovenske manjšine v Italiji Klavdijem Palčičem, Martinom Brecljem, Milošem Budinom, Bojanom Brezigarjem in Darijem Cupinom:

Manjšine so barometer narodnega počutja

Velike neitalijanske skupnosti v tej državi so posledica imperialističnih osvajanj Italije od začetka tega stoletja dalje – Kljub mirovnim pogodbam po drugi svetovni vojni je bil italijanski odnos do Slovencev v Italiji izrazito negativen – V času ZKS je bil odnos do manjšin pragmatičen – Potem se je mnogim zdelo, da je dozorel čas, »da se h koritu pripustijo drugi«

»Z novimi razmerami v Sloveniji so se strankarski spori prenašali tudi na drugo stran meje in manjšina je v političnem smislu postala bojno polje, kar je zoprna in nevarna praksa, ki zanikuje manjšino in načenja slovensko ustavo.«

PANORAMA

General Janez Slapar analizira zakon o obrambi in trdi:

GOSPODJE IZ LDS POZABLJAJO NA SVOJA NASPROTOVANJA IN STALIŠČA OB JANŠEVEM PREDLOGU ZAKONA

»Obramba države je preresna zadeva, da bi jo prepuščali naključju, prezahtevna, da bi bile pomembne odločitve predmet prestižnih bojev v koaliciji in med opozicijo in pozicijo ali celo predmet delitve na »prijatelje« in »sovražnike« demokracije in države...

SedANJI in prejšnji obrambni minister sta bila velika nasprotnika nadzora, ki je veljal v bivši JLA. Ali danes nikogar več ne moti, da bo tudi v bodoče obramba nadzorovala samo sebe?»

Domači dejavniki, ki so zaznamovali domovino in svet v 1994. letu

LETO BREZ RESNICE, POLNO ZLOBE, BLEFA IN PARANOJE

»In ko bodo naši otroci, ko odrastejo, ugotovili, da jim starši niso ničesar zapustili zato, ker jim je nekdo vse skupaj vzel, bodo hoteli to nazaj. Vse se bo ponovilo...

Ko se bo pisala zgodovina, bo leto 1994 v njej opisano kot leto brez resnice. Ali drugače povedano, leto blefiranja, polno aferaštva, političnega nategovanja, strankarskih kuhinj, kadrovskih čistk in še marsičesa.«

Tokrat naš ocenjevalec odmerja aktualnima protagonistoma na politični sceni nekoliko več prostora, saj gre za občutljivo vprašanje samostojnosti sodne oblasti:

**PALEC GOR
ALENKI**

JELENČ-PUKLAVEC,

predsednici sodnega sveta, ki je dala vsem jasno vedeti, da sodna oblast potrebuje strokovne sodnike in ne političnih;

PALEC DOL JANEZU JANŠI,

predsedniku SDSS, ker že vnaprej pričakuje in javno razglša pozitivno rešitev v primeru Iva Hvalice, kar je poziv višjemu sodišču, kako naj ravna.

Napačne ocene – slovenska posebnost

Slovenija je na najboljši poti, da ovrže zdaj veljavne teze o veliki natančnosti različnih mnenjskih raziskav in prognoz o razpoloženju v javnosti. Zadnje lokalne volitve so pokazale, da so bile javnomnenjske analize in napovedi v marsičem pomanjkljive, mariborski Večer pa je celo zapisal, da so bile »vse napovedi netočne«. Tako so vse napovedi pripisovale najboljši uspeh Liberalni demokraciji Slovenije, ki je na koncu za večino postala največji poraženec... Zaradi takšnih »presenečenj« je Republika zapisala, da postajajo »rezultati lokalnih volitev pravcati ugankarski kotiček. Ko smo že ponavljali trditve, da nizka volilna udeležba a priori koristi strankam z »discipliniranim« volilnim telesom – to so desne stranke in recimo še naslednica nekdanje najbolj disciplinirane stranke sploh, medtem ko naj bi »večni dvomljivci« (volivci LDS) bežali stran od volišč kot hudič pred križem – je drugi krog županskih volitev tudi to postavil na glavo. Ker je bila v nedeljo udeležba še manjša kot pred dvema tednoma, ponekod pa že tako rekoč katastrofalno majhna, bi morali levosredinski kandidati doživeti pravi polom. Pa ne le, da ga niso, ampak so bili rezultati očiten obliž za rane, ki jih je »levi sredini« zadal prodor dednih list na volitvah občinskih svetov...«

V slovenski realnosti pa so še bolj kot javnomnenjske ocene problematične različne prognoze politikov in komentatorjev. Tako je Lojze Peterle pretekli teden na veliko razlagal, da je iz prve roke izvedel, da Italija Sloveniji ne bo več preprečevala vključevanja v pridružno članstvo Evropske unije, vendar ga je ta teden konkretno ravnanje Italijanov na sestanku zunanjih ministrov EU v Bruslju grdo demantiralo. Tudi predsednik vlade dr. Janez Drnovšek je kar nekajkrat zatrjeval, da je naklonjenost Evrope na slovenski strani in ne na strani Italije, toda od te naklonjenosti pri konkretnem dogovarjanju v Bruslju Slovenija doslej ni imela nič...

Komentator Večera je zapisal, da »Nemčija s Kohlom na čelu, od katere smo si toliko obetali, v času svojega predsednikovanja Evropski uniji Slovenije niti malo ni približala tako zaželenemu cilju, seveda pa bi bili izjemno naivni, če bi mislili, da se bo za to posebej trudila Francija, ki je nemška naslednica. Po vsem pariškem ravnanju sodeč, se bo ta še naprej ogrevala za nekakšno reanimacijo Jugoslavije v kakršnikoli obliki, in to kljub silni agresivnosti, ki jo besedno kaže v zadnjem času do Srbov francoski zunanji minister Juppé. Ve se, francoski šef je še vedno Mitterrand, ki je ob balkanski krizi dovoljkrat dokazal, da je na strani Beograda.« Ne glede na takšne ocene Večera pa je bil ravno francoski predsednik Mitterrand tisti, ki je na nedavnem evropskem vrhu v Essnu uspel spraviti v sklepni dokument formulacijo, da naj bi bila Slovenija sprejeta v pridružno članstvo Evropske unije najpozneje v času naslednjega pol leta, ko bo tej zvezi predsedovala Francija...

Koalicija – kakor kdaj

Javnost je najprej zvedela, da naj bi postala nova zunanja ministrica »nestranskarska« Mojca Drčar–Murko. Šele potem je predsednik vlade in šef Liberalne demokracije dr. Janez Drnovšek svojemu koalicijskemu partnerju – Slovenskim krščanskim demokratom sporočil, da namerava za novega zunanjega ministra kandidirati osebo, ne glede na strankarsko pripadnost in torej tudi ne glede na koalicijski dogovor, da pripada mesto zunanjega ministra krščanskim demokratom. Drnovšek je v pismu jasno pokazal svoje veliko nezadovoljstvo nad odnosom Slovenske krščanske demokracije in posebej Peterleta do vlade, Liberalne demokracije in njega osebno. Drnovšek meni, da krščanski demokrati kršijo koalicijsko pogodbo in potemtakem tudi on ni dolžan, da bi, ko gre za izbiranje novega zunanjega ministra, spoštoval koalicijski dogovor. Slovenski krščanski demokrati kljub takšni Drnovškovi »obrazložitvi« še naprej vztrajajo, da jim pripada mesto zunanjega ministra in Drnovšku očitajo, da ravna enostransko in proti skupaj dogovorjenim principom.

Seveda ni normalno, da se krščanski demokrati kot sestavni del vladajoče koalicije obnašajo kot nabhujša opozicija, prav tako pa je čudno, da se premier dr. Drnovšek v javnosti pojavlja s predlogom za novega zunanjega ministra, ne da bi pred tem o razlogih za takšno svojo odločitev obvestil svoje koalicijske partnerje, ne samo SKD, ampak tudi Združeno listo socialnih demokratov. Sploh pa bi bilo normalno, da bi se o tem z njimi posvetoval.

Seveda normalno, če bi živeli v normalnih razmerah. Pri nas normalnih razmer očitno ni in zato je očitno tudi to mogoče. Kljub temu in kljub navdušenosti nekaterih komentatorjev nad solistično in odločno potezo nekdanj oklevajočega Drnovška, takšno razkazovanje moči in prehitvanje dogodkov ni dobro in koristno. Takšne enostranske poteze še dodatno rahljajo že tako vznemirljivo nizko raven kooperativnosti in zaupanja, če o zaupanju sploh lahko govorimo, med posameznimi političnimi partnerji znotraj vlade.

Drnovšku in Liberalni demokraciji seveda ne more nihče preprečevati in ukazovati, s katerimi koalicijskimi partnerji bo sodelovala v vladajoči koaliciji. Prav tako je izključno stvar krščanskih demokratov ali bodo v koaliciji z Drnovškovi liberali vztrajali ali ne. Toda, dokler so v medsebojni navezi, bi morali eni in drugi vendarle spoštovati skupaj dogovorjena pravila in principe. Zdaj pa jih očitno eni in drugi kršijo. In o tem bi se morali eni in drugi pogovarjati, namesto da se z medsebojnimi obtožbami obmeta vajo v javnosti.

Natančni opazovalci dogajanj na slovenski politični sceni seveda vedo, da je bila Slovenska krščanska demokracija tista, ki je prva na različne načine načenjala stabilnost in normalno funkcioniranje vladajoče koalicije – z glasovanji v parlamentu proti njenim predlogom, z idejami o samo dvostranski koaliciji, brez združene liste socialnih demokratov in končno s protestnim odstopom zunanjega ministra Lojzeta Peterleta in s pritiskom, naj bo predsednik državnega zbora krščanski demokrat, čeprav to ni bilo predvideno v nobenem koalicijskem ali kakšnem drugem aktu.

Zato seveda ni naključje, da se je najnovejše Drnovškove enostranske poteze v zvezi z novim zunanjim ministrom, ki v bistvu vendarle pomeni nespoštovanje koalicijskega dogovora med Liberalno demokracijo in slovenskimi krščanskimi demokrati, še posebej razveselil komentator Slovenca. Zapisal je, da postaja izbira novega zunanjega ministra politična manipulacija, pri kateri je slovenski premier ne le namerno pozabil na koalicijsko pogodbo, ampak tudi postavil na kocko slovenske državne interese.

Preobremenjeni Drnovšek

V ponedeljek zvečer so na slovenski televiziji sporočili, da napovedanega pogovora s predsednikom vlade dr. Janezom Drnovškom ne bo »zaradi premierove preobremenjenosti«. Nekaj dni prej so pri Slovenskih krščanskih demokratih užaljeno sporočili, da se vodstvo Liberalne demokracije Slovenije ni hotelo pogovarjati z njihovim vodstvom, ker je »bil predsednik Drnovšek bolan«, čeprav se je taisti dan pojavil na nekem strankarskem predvolilnem mitingu zunaj Ljubljane.

Očitno sta »preobremenjenost« in »bolezen« novi taktično orodje slovenskega premiera. Seveda pa je vprašljivo, če so takšni »argumenti« za nenastopanje v javnosti in za nesestajanje s partnerji v korist dr. Drnovšku. V ponedeljek zvečer si je bilo pač težko pričarati prave motive za »preobremenjenost« dr. Drnovška, še zlasti, ker se je dva dni prej v šmarjeških toplicah s svojim psom Arturjem prav sproščeno sprehajal po razstavi karikatur, v katerih nastopa v glavni vlogi Artur. V televizijskem nastopu bi premier lahko takoj odmevno reagiral na najnovejšo negativno dogajanje na ministrskem sestanku v zvezi z (ne) sprejemanjem Slovenije v pridružno članstvo Evropske unije. Vse bolj očitno namreč postaja, da se bo morala Slovenija ustrezno opredeliti ne samo do italijanskih blokad, ampak tudi do očitno pasivnega, nezainteresiranega in kljub vsemu »nevtalističnega« odnosa drugih evropskih držav do takšnega italijanskega ravnanja. To pa seveda tudi pomeni, da bo moral predsednik vlade pojasniti, kaj je z vsemi silnimi »podporami« evropskih državnikov, ki naj bi jih ob nedavnih srečanjih z njimi dobil za slovensko stvar in o katerih je tako optimistično seznanjal slovensko javnost...

Ofenzivna Italija, kaj pa Slovenija?

Zdaj se zgodba že dolgočasno ponavlja. Med kosilom ali večerjo na bruseljskem ministrskem sestanku EU italijanski zunanji minister pove, da si Italija želi, da bi Slovenija postala »sestavni del demokratične in združene Evrope«, potem pa našteje, česa Slovenija – po italijanskem mnenju – še ni storila oziroma mora storiti, da bi to tudi lahko postala. Zadnji čas minister Martino vse skupaj prikazuje celo kot nekakšno tehnično vprašanje, češ mi čakamo, Slovenija pa nič. Tako je na zadnji tiskovni konferenci v Bruslju izjavil, da Slovenija po Ogleju (ki je za italijansko stran še vedno dobra podlaga, čeprav je slovenska stran že nekajkrat jasno sporočila, da oglejska izhodišča zanjo niso sprejemljiva), ni postregla z natančnejšim besedilom, ki bi po Ogleju olajšal razpravo. To pa ni res, saj je Slovenija Italiji poslala zelo jasen dokument. Potemtakem Martino zavaja evropsko javnost in svoje evropske kolege. Seveda bi bilo zanimivo vedeti, kaj je Slovenija storila za tekoče obveščanje članic EU o svojih potezah in iniciativah v zvezi s slovensko-italijanskimi odnosi, če se že članicam EU ne zdi potrebno, da bi same pozvale Slovenijo, naj jim uradno prikaže svoj pogled na problematiko, ki naj bi ji preprečevala vstop v pridružno članstvo EU. Za razjasnjevanje netočnosti in popravljanje enostranske informiranosti pa vsekakor niso dovolj (in tudi ne najboljše sredstvo) protestne note zdaj Avstriji, zdaj Italiji.

Zakaj po sestanku Peterleta z avstrijskim zunanjim ministrom Mockom in z drugimi avstrijskimi politiki, na katerih naj bi Peterle le-te dezinformiral o slovenskem odnosu do Ogleja in sploh do italijanskih zahtev, slovenska vlada ni uradno obvestila avstrijskega zunanjega ministra in avstrijske vlade o svojih stališčih do Italije? Zakaj se je samo doma razvnela polemika o tem, da Peterle s svojimi nastopi v Avstriji in drugod škodi »nacionalnim interesom Slovenije« ?

Vsekakor pa je za Slovenijo zdaj dovolj skrb zbujačajoč podatek, da je bila v Bruslju pravzaprav Avstrija, oziroma njen zunanji minister Mock, edina država, ki je javno pokazala simpatije in razumevanje za italijansko politiko do Slovenije.

Božič 1994

Ljubljanski pomožni škof dr. Uhan je v božičnem uvodniku v Družini zapisal, da »z božičnimi prazniki končujemo mednarodno leto družine. Ob različnih priložnostih smo vse leto osvetljevali smisel in problematiko današnje družine, posebno na Slovenskem. Veliko lepega in pomembnega je bilo povedano in zapisano. Splošne ugotovitve so bile, da sicer družina danes doživlja velike preizkušnje, vendarle ostaja osnovna in najpomembnejša celica človeške skupnosti... Ne dovolimo sebi in drugim, da bi se mednarodno leto družine izteklo brez sadov. Daje nam edinstveno priložnost, da utrdimo in obnovimo duhovne temelje naših družin... Če se bodo družine odpirale božjemu življenju, se bodo odpirale tudi človeškemu življenju. Najlepši sad leta družine pa bi bila odločitev čim večjega števila zakoncev: dajva našemu narodu še enega otroka...

Odgovorni urednik Družine Franci Petrič pa svoje bralce in bralke opozarja, »da ni mogoče delati novih načrtov, pozabljati pa na stare obveznosti in dolgove«. Petrič pravi, da bomo po božiču praznovali še dan samostojnosti. »Upravičeno smo ponosni na doseženo. Vendar pa z osamosvojitvijo in tremi leti mednarodno priznane državnosti še nismo dosegli vsega. Naši državi moramo izbrati najboljše voditelje, ki bodo ohranili komaj pridobljeno državnost in omogočili narodu najboljšo možno prihodnost, ne le preživetje. Med svobodno izvoljenimi političnimi predstavniki še vedno najdemo take, ki so še manj kot desetletje nazaj zavračali demokratično življenje in se okoriščali s totalitarizmom...«

Prvi Petričev nauk, ki si ga velja zapomniti, je torej, da slovensko ljudstvo ne zna prav izbrati...

Drugi Petričev nauk pa govori, da pravzaprav prihodnje leto nimamo razlogov za proslavljanje 50-letnice osvoboditve, ker se v bistvu nismo osvobodili in nam ni bilo nič lažje kot pod fašizmom in nacizmom...

»Vsake volitve so priložnost, da si izberemo nove, drugačne, boljše, neobremenjene moze in žene, ki bodo prekinili z dolgim obdobjem revolucije, ki se je na slovenskem začela leta 1941, končala pa šele ob prvih demokratičnih volitvah leta 1990. Prav tega dolgega obdobja se bomo spominjali drugo leto, ko bodo drugi narodi obhajali 50. obletnico konca druge svetovne vojne, mi pa skupaj z onimi iz nekdanjih socialističnih držav mislili na toliko zamujenega in za vedno izgubljenega, ker se je z letom 1945 začel drug jarem prav nič lažji od nacizma in fašizma...«

Takšna »odkritja« in takšne »dobre želje« pošilja urednik Družine v božični čas. Upajmo, da ne kar v imenu »katoliškega dela slovenskega naroda«.

Orožje ali igrače?

Najprej sta komentator Slovenca in nekdanji obrambni minister Janez Janša ugotovila, da sedanji obrambni minister in slovenska vlada neodgovorno kupujeta neustrezno oborožitev za slovensko vojsko, predvsem za obrambo neuporabne helikopterje in »hitre ladje«. Zdaj pa se je s podobnimi pripombami oglasila tudi predsednica ženskega foruma Kocijančičeve Združene liste socialnih demokratov Sonja Lokar. Funkcionarka Združene liste pravi, da je bila Združena lista neuspešna s svojim predlogom, »da je treba vse nakupe novega orožja in opreme nedno uskladiti z obrambno koncepcijo (te še vedno ni!) in jih strokovno preverjati s skupinami od obrambnega ministrstva neodvisnih strokovnjakov«. Ker tega ni, bodo državljani prisiljeni drago plačati »hitro plovilo ali civilne helikopterje, ne da bi res vedeli, ali jih slovenska vojska nujno potrebuje.« Lokarjeva nadalje navaja, da vsa dogajanja po odhodu Janeza Janše s položaja ministra kažejo, da »Liberalna demokracija ne razume, da problem na obrambnem področju ni bila samo za to zelo občutljivo delo neprimerne oseba, ampak da je za nadaljnji razvoj tega področja usodno, kakšna je slovenska obrambna koncepcija, kakšen zakonski in sistemski okvir, v katerem se razvija naša obramba, kako so usklajeni obrambna koncepcija, organizacijski ustroj vojske in civilne zaščite ter kako je zagotovljeno uravnoteženje pristojnosti in pooblastil glede vodenja, upravljanja, poveljevanja in demokratičnega nadzora nad vojsko, vojaško policijo in civilno zaščito. Zato se je zgodilo, da je javnost iz parlamentarne razprave ob drugem branju zakona o obrambi

zapopadla predvsem to, da gre še za eno nepomembno prestižno strankarsko prepričevanje o tem, ali bo pri obrambi države imel večjo besedo Kučan, Drnovšek ali ta ali oni obrambni minister, ne pa, da gre za mnogo usodnejša vprašanja.«

Očitno zaradi vseh teh (in še drugih) razlogov Združena lista v torek v državnem zboru ni glasovala za novi zakon o obrambi, čeprav je dr. Dimitrij Rupel opozarjal, da zdaj ni čas za nove razkole znotraj vladajoče koalicije. Pač pa je zakon podprla opozicijska Janševa socialdemokratska stranka. Janša je pozneje pojasnil, da je to v bistvu vendarle njegov zakon...

Kacinov odstrel?

»Ker se v tej državi šušljanje in šepetanje uresničila prej kot pa rožljanje in bobnanje, bi obrambni minister Jelko Kacin moral počasi postajati goden za odstrel,« piše Stane Pučko v Večeru in dodaja, da je sicer malo verjetno, da bi se to zgodilo že ob interpelaciji, ki je bila sprožena proti njemu, »ker pač premier nerad dovoli, da bi mu ministre menjala opozicija, in raje to stori sam ali pa jih prepriča, da sami poberejo šila in kopita«.

Sonja Lokar (ZLSD) pa v Republiki piše, da se je Janši morala »zgoditi Depala vas, Kacinu pa so se morale zgoditi kasete – ne samo zato, ker sta morda oblasteljena domišljavca, ampak ker je sistemsko mogoče in je politika dopustila, da se je vojska vmešala v politiko, minister pa si je nakopičil pooblastila, ki jih objektivno ne more ustrezno opravljati...«

Kam letijo, kdo jih sprejema

Pred kratkim je komentator Dela cinično zapisal, da samo predsednik ve – in pri tem je očitno mislil na predsednika Kučana – zakaj mu je bilo treba v Nemčijo, ne da bi se srečal s Kohlom, in čemu v Pariz, čeprav tam v vseh dneh njegovega obiska ni bilo predsednika Mitterranda.

Tako zastavljeno vprašanje je bilo komentatorju že tudi dovolj za ugotovitev, da predsednik države ni povsem samostojno delujoča osebnost, ki bi smela po lastni volji sokreirati zunanjo politiko. Za predsednika države – pa naj bo še tako majhna in nepomembna – se preprosto ne spodobi, da se druží s komerkoli, od harmonikarjev do diplomatov iz tretjega ali četrtega esalona. Zelo prav je, če v Parizu ali Wiesbadnu natrese nekaj svojih »zanimivih misli« v zvezi s prihodnjo Evropo, vendar tam konec koncev zastopa predvsem Slovenijo. Kučan, Drnovšek ali kdorkoli že ne morejo pričakovati, da bodo na državne stroške predaivali po svetu (in se ovekovečevali z različnimi častnimi doktorati), ljudstvo pa bo spoštljivo in prevzeto ploskalo, dodaja komentator Dela.

Seveda novejša diplomatska praksa in novejša diplomatska zgodovina v marsičem ne potrjujeta in ne opravičujeta takšnega komentatorskega sklepanja in tako togega vztrajanja na protokolarnem principu, ki bi predsednika doma ali v tujini omejeval zgolj na srečanja z osebnostmi in funkcijami na enaki ravni. Še posebej nespametno pa bi bilo takšno prakso striktno uveljavljati v državi, kakršna je Slovenija, ki bi se morala še posebej odlikovati (in to ji kdaj celo uspeva) s skromnostjo protokola in čimvečjo fleksibilnostjo in funkcionalnostjo vseh zunanjepolitičnih dejavnosti. Slovenija mora v sedanjih razmerah izrabljati čim več priložnosti tudi za predsednika in premierska »predavanja« po svetu, na zgolj s stiki na najvišjih ravneh. Tudi tako lahko dopolnjuje in premošča svojo očitno pomanjkljivo, a še kako potrebno navzočnost v mednarodnih diplomatskih tokovih in aktualnih mednarodnih razmišljanjih. S tega vidika bi celo lahko rekli, da slovenski predsednik premalo potuje in da se njegova potovanja preveč ocenjujejo in omejujejo iz notranjopolitičnih in prestižnih razlogov, namesto da bi jih pojmovali kot pomembno funkcijo v korist države. V Sloveniji nasploh zunanjepolitične aktivnosti preveč ožimo zgolj na klasično vlogo in aktivnosti zunanjega ministrstva, ki pa je takšno, kakršno je, objektivno omejeno v svojem delovanju in svoji učinkovitosti.

Sicer pa Kučan v Pariz ni potoval na uradni obisk v Francijo, ampak na zasedanje evropskega foruma, kjer je imel za Italijane in njihova stališča do Slovenije zelo neprijeten govor, ki je v marsičem skupaj z drugimi slovenskimi akcijami pomagal Evropi odpirati oči, za kaj v celotni slovensko-italijanski zadevi sploh gre.

Zakaj bi bilo za Slovenijo in za slovenskega predsednika pod častjo in pod ravniho, če v Parizu ali Wiesbadnu govori na mednarodni tribuni, ne da bi se tudi srečal s francoskim ali nemškim predsednikom? Slovenija je nekaj časa poskušala demonstrirati svojo »večvrednost« in »državnost« v odnosu z regionalno skupnostjo Alpe-Jadran, češ da zdaj kot prava država v njej nima pravzaprav kaj iskati, pa se je hitro pokazalo, da takšna vzvišena pozicija lahko škodi predvsem Sloveniji.

Za Slovenijo je racionalno in nujno, da v svoje zunanjepolitične aktivnosti vpleta čimvečji krog različnih institucij in osebnosti tako iz vladajočih kot opozicijskih vrst.

Pripravil: J. K.

Dr. Boris Gombač v pogovoru s predstavniki slovenske manjšine v Italiji Klavdijem Palčičem, Martinom Brecljem, Milošem Budinom, Bojanom Brezigarjem in Darijem Cupinom:

MANJŠINE SO BAROMETER NARODNEGA POČUTJA

Velike neitalijanske skupnosti v tej državi so posledica imperialističnih osvajanj Italije od začetka tega stoletja dalje – Kljub mirovnim pogodbam po drugi svetovni vojni je bil italijanski odnos do Slovencev v Italiji izrazito negativen – V času ZKS je bil odnos do manjšin pragmatičen – Potem se je mnogim zdelo, da je dozorel čas, »da se h koritu pripustijo drugi.«

Na enostavno vprašanje o zdravju enotnega slovenskega kulturnega prostora v času po slovenski pomladi ni enostavnega odgovora. Ne gre za to, da bi ocenjevali prejšnje stanje kot optimalni odnos med matico in manjšino, ampak za to, da ugotovimo, da je bilo »staro« sodelovanje vsaj konstantno in utečeno, medtem ko za »novo« pluralno sodelovanje tega ne more izjaviti niti največji optimist.

Po osamosvojitvi Slovenije, ki so jo v zamejstvu pozdravili nekoliko bolj zadržano kot pri nas, se je odnos do manjšin spremenil. Nekateri mislijo, da na slabše, čeprav je novoustanovljeni Urad za Slovence po svetu prevzel vlogo nekdanje Komisije za manjšine pri rajnki SZDL in bi zadeve na tej ravni morale biti bolj »državne«.

V dneh, ko je ena najbolj strukturiranih zamejskih organizacij (SKGZ) praznovala 40-letnico in so ob tej priložnosti izšli dokumentarni spomini dolgoletnega predsednika te organizacije Žarka Raceta, je pametno, da ocenimo trikotnik politične narave od ljubljane do Trsta pa tja do Rima tudi v luči vse bolj zaostrenih odnosov z Italijo.

Ta politični trikotnik vsebuje različne valence, ki so razpete med vprašanji notranje, zunanje in politike večstrankarskega uveljavljanja. V tako občutljivem političnem ozračju,

čenosti Italije, da na tej geografski širini obdrži stanje napetosti, kar je dokazovala v vseh mednarodnih sporazumih po drugi svetovni vojni, ki jih je podpisala s figo v žepu. Republika Italija, ki z ustavo jamči pravico manjšinam do lastnega jezika in kulture, je kljub rezistenci, kljub demokraciji in kljub mednarodnim dogovorom v nekaterih segmentih uprave in oblastne države ostala dolga leta totalitarna in »burbonska« (ne po bourbonu, ampak po Borbonih) država, ki je znala ceniti konservativnost v najžlahtnejšem pomenu be-

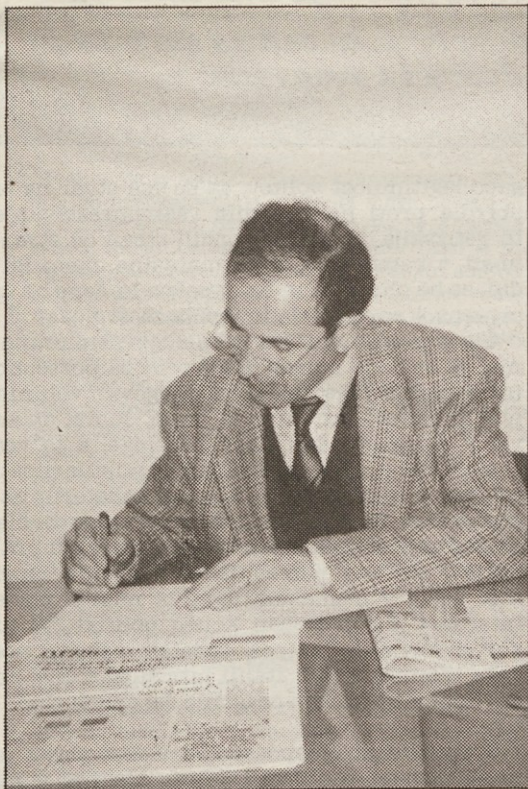
z raznimi plebisciti in vojaško akcijo šele pred 100 leti. Do takrat je bila Italija le geografski pojem. Te osnovne prvine centralizma in avtoritarizma so se iz časov liberalne države presesle v fašistično Italijo in kasneje tudi v demokracijo republiko po letu 1945. Šele v šestdesetih letih se je v Italiji začel proces decentralizacije, ki je tudi zaradi Slovencev rodil avtonomno deželo Furlanijo-Juljsko krajino.

Težavna pot do sodobne decentralizirane države traja še danes in marsikdaj pozabljamo, da je politika proces, ki zadeve popelje lahko tudi nazaj, kot to nakazujejo programi Berlusconijeve desne vlade.

Pot slovenske manjšine do uveljavitve lastnih pravic je bila torej vse prej kot lahka, kajti

nega sogovornika, ki je predstavljal matico v politični konfrontaciji s tujim sogovornikom. Od privilegiranosti le enega partnerja se je sčasoma začela priznati raznolikost in avtonomnost v manjšini sami. To diferencirano gledanje na različne manjšinske komponente je bilo sad zorenja politike v Sloveniji v 70-ih in 80-ih letih. Kot marsikaj drugega se je počasi spreminjal tudi demokratični pogled na manjšine in na stvarnost, v kateri so živele. Ne da bi to idealizirali, ta čas lahko objektivno štejemo v zelo pozitivno bilanco odnosov med obema državama. V poznih osemdesetih letih so se urejala neka mednarodna stanja, ki so bila dolgo odprta, programirala sta se vključevanje in integracija slovensko-italijanskega gospodarstva in tudi manjšina je ob teh novih sapicah prvič začutila svojo polnopravno pra-

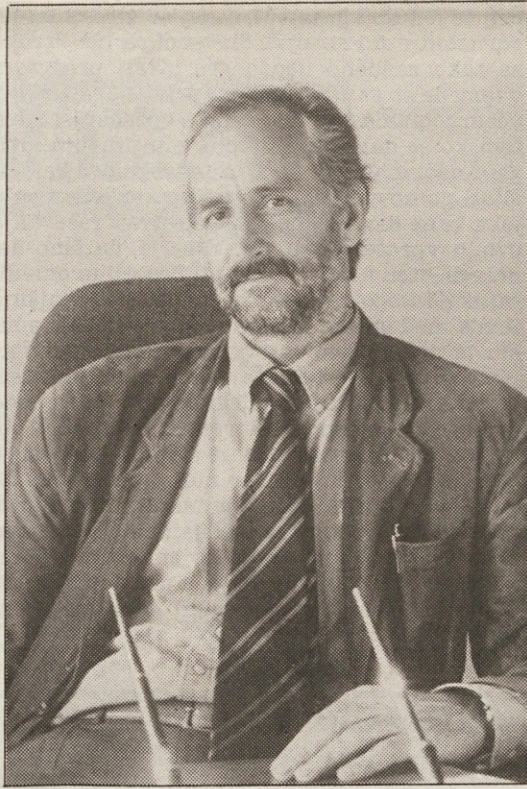
»Odnosi med Italijo in Slovenijo so se zaostрили zaradi faktorjev, ki so nedvomno sad vsega, kar velja za Italijo, ki je z zmago desnice prevzela cilje nacionalističnega uveljavljanja nad sosedi.«

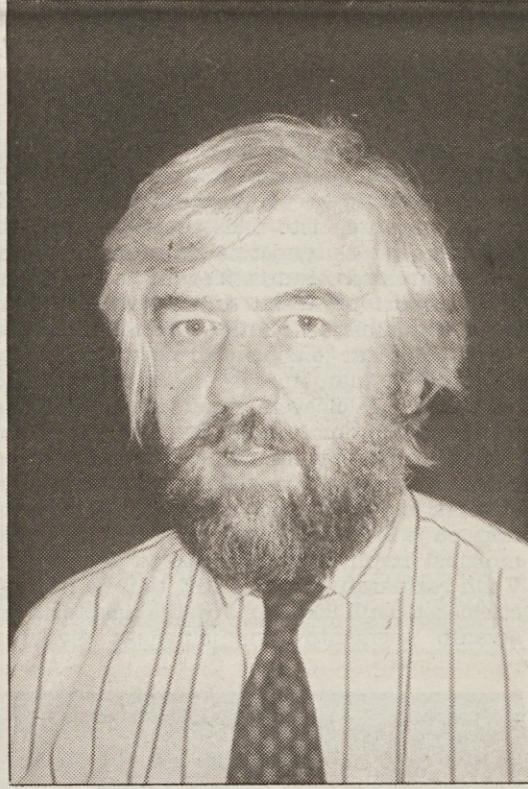
Klavdij Palčič, predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze

Martin Breclj, politični tajnik Slovenske skupnosti

Miloš Budin, predsednik slovenske skupine v Demokratični stranki levice

Bojan Brezigar, odgovorni urednik Primorskega dnevnika

ko stvari v tem našem geostrateškem prostoru še niso koagulirale in so vsepovsod razpete mreže bodočih delitev interesov, pomeni skrb za manjšine tudi skrb za lasten narod. Spremenjene razmere v naši notranji politiki, uspeh desnice v Italiji in bližina bosanskih bojišč opravičujejo našo zaskrbljenost za slovensko narodnostno skupnost v Italiji.

Slovinci v Trstu, Gorici in v Videmski pokrajini so močna in organizirana skupnost v državi, ki ima še dve zelo močni manjšini, nemško na Južnem Tirolskem in francosko v Dolini Aoste. Te velike neitalijanske skupnosti so posledica imperialističnih osvajanj Italije od začetka tega stoletja dalje, ko so strategii ugotovili, da je meja na Alpah njihova pravica. Ko ugotavljamo, da bo jutrišnja Evropa brez meja idilična Evropa regij, ki bo združevala narode različnih provenienc v en sam unisoni evropski narod, ne moremo mimo dejstva, da so osnove za te evropske sanje kršene prav na severovzhodnih mejah Italije. Nemška in francoska manjšina sta namreč zaščiteni z italijanskim ustavnim zakonom, medtem ko je položaj Slovencev povsem brezpraven. Ta nesorazmeren odnos je kazalec strateške odlo-

sede. Kljub mirovnim pogodbam po drugi svetovni vojni, kljub deklaracijam in mednarodnim jamstvom (Pariška mirovna konferenca, Londonski memorandum, Osimski sporazumi) je bil italijanski odnos do Slovencev v Italiji vedno izrazito negativen. Ta severovzhodni prostor je bil za Italijo vedno nekaj posebnega. Tu je bilo nameščenega največ vojaštva, tu je bila desnica vedno zelo izrazita, tu so razne nedemokratske ustanove, zavihki raznih služb bili zelo delavni in protežirani in tudi mediji so odigrali vlogo, ki je daleč od svobode tiska. Za boljše razumevanje moramo še povedati, da je bila Italija že v Cavourjevih časih izrazito centralistična država, ki je z vsemi sredstvi znala in hotela združevati centrifugalne silnice historično avtonomnih dežel, ducatov in provinc, ki jih je združila

pri nasprotni strani je vseskozi prevladoval močan recidiv preteklosti, izražen v fašistični ideologiji enotne, močne in centralizirane države, ki se udejanj v podjarmljenju marginalnih skupin, delavstva in opozicije ter išče svoj uspeh v agresivni zunanji politiki. Ne bi se zelo oddaljili od resnice, če bi rekli, da je vsa zgodovina Italije ena sama državljanska konfrontacija med levico in desnico. Izraz teh večnih bitk po drugi svetovni vojni je tudi odnos do manjšin.

Po drugi strani smo bili tudi pri nas priča izredno dinamičnim časom, ki jih tu ne bomo obnavljali, saj so nam še dokaj prezentni. V času, ko je Zveza komunistov vedrila in oblačila po našem nebu, je bil odnos do naših manjšin pragmatičen. Določili so privilegira-

»Z novimi razmerami v Sloveniji so se strankarski spori prenašali tudi na drugo stran meje in manjšina je v političnem smislu postala bojno polje, kar je zoprna in nevarna praksa, ki zanikuje manjšino in načenja slovensko ustavo.«

vico postati, kar bi že zdavnaj morala biti, in sicer transfer interesov obeh mejnih držav.

Razpad Jugoslavije je marsikoga presenetil. Evropa je po padcu Berlinskega zidu postala nekaj drugega. Tudi na tem koncu, v naših krajih je postalo marsikaj novum, ki ga je bilo treba še razumeti in razmisliti. Notranjepolitično se je nova država Slovenija napotila po poti konsolidiranja demokracije, kar je težaven in dolgotrajen proces, ki traja še dandanes.

Odnosi med Italijo in Slovenijo so se zaostрили zaradi faktorjev, ki jih tu ne bi na dolgo in široko razlagali, so pa nedvomno sad vsega, kar smo že prej dejali v zvezi z Italijo, ki je z zmago desnice privzela cilje nacionalističnega uveljavljanja nad sosedi. Mnogim se je v Sloveniji zdelo, da je dozorel čas (cit. Andrej Capuder, »da naj se h koritu pripustijo drugi«) obračunavanja s starimi strukturami tudi v zamejstvu. Tako lahko zasledimo nekaj novosti tudi v politiki do manjšin, ki za prizadete niso bile vedno razumljive. Kot so na različnih mestih že dejali, »strankarski inte-

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje s prejšnje strani

res je tudi na narodnostnem področju zamenjal državniško držo. Posledice teh novih stanj so, ob vse večjem stopnjevanju pritiska Rima, nova spirala asimilacije, ki bo zajela manjšino. Razni vladni emisarji, ki so v zadnjih mesecih tako nediplomatsko nastopali v odnosih do manjšine, so pri slednji zbudili določen odpor in prepričanje, da je avtonomija manjšine treba braniti na obeh frontah.

Da bi ugotovili zdravstveno stanje manjšine v tem nelahkem trenutku njenega razvoja in bodočega dela, smo za mnenje o nekaterih vprašanjih, ki približe zadevam narodnostno skupnost Slovencev v Italiji zaprosili Klavdija Palčiča, predsednika Slovenske kulturno gospodarske zveze, Martina Breclja, političnega tajnika Slovenske skupnosti, Miloša Budina, predsednika slovenske skupine v Demokratični stranki levice, Bojana Brezigarja, odgovornega urednika Primorskega dnevnika ter Darija Cupina, gospodarstvenika iz Trsta.

Izbor sogovornikov ni bil naključen. Prav nastopajoči so jedro avtonomnosti in pluralnosti manjšine. V njihovih rokah je oz. od njih je odvisno politično udejanjenje enotnosti manjšine, kar je bilo tudi prvo izmed vprašanj, ki smo jih naslovili Klavdiju Palčiču.

»Historično smo Slovenci v Italiji združevali naše pluralne interese najprej v Enotni delegaciji«. Ta organizem je bil po mnenju prvega sogovornika osnova za vsako nadaljnje sodelovanje in je v glavnem producirala stališča. Nova oblika sodelovanja na višji ravni je po novem Predstavništvo, kjer se kujejo nove oblike sodelovanja. Ta nov organ je leta 1993 izoblikoval osnutek za zaščitni zakon. To je velik dosežek, ki je osnova za Slovence tudi v tej tako akutni fazi njihovega uveljavljanja. Ta osnutek je bil izraz zrelosti manjšine. Senator Darko Bratina iz DSL ga je predložil v rimskem senatu, kar je izpričalo enotnost vseh komponent, ki so se dejansko počutile kot subjekt. Po Palčičevem mnenju se je manjšina v enem letu oddaljila od teh predpostavk, tako da nekateri mislijo, »da Predstavništvo ni dovolj, kar sicer ugotavljajo vsi, nekateri pa še posebej«. V tem smislu je Palčič izpostavil nekatera stališča Slovenske skupnosti, pri katerih so bile tendence protagonizma edine samoslovenske politične stranke opazne že prej. Po uveljavitvi Krščanskih demokratov v zunanji politiki pa so ta stališča potencirali do take mere, da je potreben nov dogovor. Kot je znano, je prav Slovenska skupnost zagovornik teze, da je nastopanje v italijanskih vsedržavnih strankah predoba asimilacije. Drugi pa to argumentirano zavračajo s trditvijo, da je pač stvarnost drugačna in da so Slovenci v Italiji volili vedno tudi druge stranke, kar nima nobene zveze z narodnostjo. Model južnotirolske Volkspartei je v tržaških razmerah nemož, zaradi strukturiranosti družbe, zaradi tradicije in zgodovinskih razmer, pravi Palčič. Ta torej vidi prav v svoji organizaciji v SKGZ, tistega garanta, tisto nadstrankarsko silo, ki katalizira vso skupnost na skupnih interesih.

Z novimi razmerami v Sloveniji so se strankarski spori prenašali tudi na drugo stran meje. Manjšina je v političnem smislu postala bojno polje, kar je zopna in nevarna praksa, ki zanika manjšino in načdenja slovensko ustavo. Po Palčičevem mnenju so reformne težnje po bolj homogenem Predstavništvu sad razmer, v katerih manjšina živi, saj so pred kratkim propadli socialisti, komunistična stranka je šla na pol, z novim volilnim zakonom pa je Slovenska skupnost izgubila vsako možnost izvolitve strankarskega pripadnika. V teh razmerah ponuja SKGZ, tudi na podlagi štiridesetletnih izkušenj vodenja nekaterih bistvenih segmentov manjšinskega življenja

svobodna in ustvarjalna z močno hrbtnico organizacij, ki skrbijo za narodno osveščenost. Zato pomenijo napadi na SKGZ napad na integriteto manjšine in so v svojem bistvu nosilci destabilizacije v okviru manjšine same. Poenostavljanja so le instrumentalne bližnjice, ki se v politiki ne spleščajo in v življenju tako delikatnega organizma, kot je manjšina, povzročijo velikokrat škodo, ki je na kratek rok ni mogoče oceniti. Če je torej, po Palčičevem mnenju, z ene strani slovenski pritisk na manjšino posledica zakulisnih strankarskih

»Čeprav bi po Brezigarjevem mnenju manjšinske volitve pomenile v tem konkretnem trenutku pravi debakel in bi dolga notranja volilna propaganda pomenila hudo preizkušnjo, ne moremo mimo Bučarjeve fraze, da demokracija je ali pa je ni.«

bojev, je novi pritisk Italije element širšega obračunavanja te mediteranske sosedice z Republiko Slovenijo. V tem smislu je torej manjšina le predstraža oz. barometer v odnosih med obema državama, kar je posvoje krivično, a realno, kot je realna vsaka politika.

Martin Breclj je kot politični tajnik Slovenske skupnosti, torej edine stranke, ki je povsem slovenska, a brez možnosti nastopanja na vsedržavnih in na deželnih volitvah, zahteval, naj se v imenu immanentnih sprememb v domovini in v Evropi preveri organiziranost slovenskega političnega zastopstva. Stranka je aprila 1994 na kongresu sklenila, da se morajo vsa prizadevanja enotnih pobud strniti v neko novo telo, mogoče v nekakšen Narodni svet Slovencev v Italiji, ki bi zastopal skupnost kot celoto in bi bil istočasno tudi forum, kjer bi Slovenci obravnavali najpomembnejša skupna vprašanja s široko demokratično legitimacijo. Svet naj bi bil po Breclju izraz vse manjših volitev v celotni deželi in naj ne bi pomenil samopreštevavanja, ampak bi bila to le neka oblika samospoševavanja.

Slovenska skupnost kot stranka meni, da so bile prejšnje oblike organiziranosti manjšine izraz prejšnjih časov in prejšnjih privilegijev in da je z nastopom pluralizma treba upoštevati tudi pluralnost v skupnosti sami. Z ustanovitvijo takega organa bi se stranka ne odpovala lastni subjektiviteti, ampak bi ostala stranka na dveh frontah. Še več, z združitvijo z južnotirolsko Volkspartei in drugimi manjšinskimi strankami v Italiji bi postala nenaдомestljiv faktor zaščite minornih skupnosti in udejanjenja Evrope. Tega druge stranke, v katere volijo Slovenci, ne morejo storiti. Breclj se je tudi spraševal, zakaj so Tirolci lahko združeni v eni stranki, Slovenci pa ne. Vzroke za tako različno usodo gre iskati predvsem v tem, da so se v preteklosti privilegirala predvsem socialna in gospodarska vprašanja, medtem ko se danes, po Brecljevem mnenju, dvigajo nacionalna čustva in je treba pač razmišljati po novem, da je manjšina slovenski subjekt, ki ne more in ne sme delegirati reševanja svojih vprašanj drugim. »Res je, da smo del države, ki ni naša,« je omenil Breclj in omenil funkcijo sogovornika, ki naj bi jo manjšina imela med obema kontrahentoma. V tem smislu je naš sogovornik potrdil, da močno verjame v idejo Narodnega sveta, le da nekateri v obrambi lastnih privilegijev branijo zavzeto frontno črto, čeprav Slovenska skupnost obljublja dopolnjevanje in ne ukinjanja obstoječega. Na vprašanje, ali se mu ta projekcija ne zdi preveč optimistična, je Martin Breclj odgovoril, da je demokratizacija prinesla mnogo dobrega v Sloveniji in da bo enako tudi v zamejstvu, kar se že dokazuje s posploševanjem političnih predstavništev in širitvijo konsenza njegovi stranki. To se zaenkrat še ne

prav se nekatera vprašanja zdijo zgolj akademске narave, kot npr. s kom naj se sreča Peter Vencelj ob obisku v zamejstvu, so dileme globlje in travmatične. Bojan Brezigar s svojega objektivnega stališča zagovarja tezo, da naj bo manjšina avtonomna tako do Rima kot do Ljubljane in da je ta možnost danes največja, saj ni objektivnih razlogov, ki bi manjšino prisiljevali v podrejen položaj ne nasproti enemu ne nasproti drugemu. V preteklosti je bilo vedno tako, da so člani enotnih teles imeli občutek, da je sogovornik že poprej

pripravljen in da se je vse pripravilo že prej. »Tega danes ni več,« zatrjuje Brezigar, iz dveh povsem pragmatičnih vzrokov, in sicer, »ker v Italiji stranke, kjer so združeni Slovenci, pomenijo vse manj, ali pa so Slovenci v njih že dosegli močno avtonomijo, in ker v odnosih s Slovenijo nastopa pluralna družba, ki naj bi se obnašala povsem državniško«. Po mnenju glavnega in odgovornega urednika Primorskega dnevnika je obdobje, ki ga preživljamo, čas tranzicije, kjer so vse stvari v zvezi z manjšino še mehke in nedorečene, a se bodo sčasoma konsolidirale in se bo manjšina laže predstavljala kot subjekt, kot se je prej.

Glede bodočega slovenskega zamejskega parlamenta nam je Brezigar zaupal, da se predstavništvo zdi vsem že dokaj presežena oblika zamejske demokracije. Mnenja o tem, kakšno naj bi bilo bodoče telo, so med seboj dokaj nezdružljiva in ustvarjajo napetosti, ki jih večkrat razpihujejo tudi izvenmanjšinski interesi. Brezigar je navrgel dva splošna modela manjšinske organiziranosti v Evropi, in sicer institucionalno (volitve določijo predstavnik) in prostovoljno (krovne organizacije z notranjo demokracijo). Slovenci v Italiji bi radi nekaj vmesnega, nekaj izven zakona in samoiniciativnega, kot krovno organizacijo krovnih organizacij, kar samo po sebi govori v prid predstavniški demokraciji ali po starem delegiranju. Brezigar meni, da Slovenci že na volitvah ugotovimo, koliko glasov dobi vsaka stranka in vsak posameznik, in da so na osnovi teh rezultatov že mogoče določene konsekvence. Druga integrativna pot pa bi bila določanje delegatov po občnih zborih društev

»In prav slab politični kontekst je kriv za napad na slovensko ekonomsko samostojnost, ki je osnova za vsakršno samostojnost.«

in bi tako prišli do dvodomnega interesnega ali korporativističnega telesa, ki tako spominja na zbornice delegatov v ancien regime, ki smo se ga tu v Sloveniji komaj otresli. Čeprav bi po Brezigarjevem mnenju manjšinske volitve pomenile v tem konkretnem trenutku pravi debakel in bi dolga notranja volilna propaganda pomenila hudo preizkušnjo, ne moremo mimo Bučarjeve fraze, da demokracija je ali pa je ni.

V tem smislu je Miloš Budin, izvoljen na listi DSL, v deželnem parlamentu okarakteriziral današnje stanje, kot eminentno tranzicijsko stanje, v katerem se po eni strani Slovenija obnaša preveč strankarsko, kar je začasen pojav, po drugi pa se v Italiji dogaja nekaj povsem novega, in sicer, da se slovenski glas ne omejuje več le na tradicionalne stranke (PSI, KPI, SI, SK), ampak je glasovanje dosti bolj razpršeno.

Budin iz svojega observatorija družbenega dogajanja kot podpredsednik parlamenta Furlanije-Juljske krajine zaznava, da se bo morala tudi slovenska narodnostna skupnost v Italiji jasneje opredeliti do politike v Sloveniji oz. da mora manjšina jasneje opredeliti svojo vlogo in svoj položaj v okviru mednarodnih odnosov med Slovenijo in Italijo, torej med matično (Slovenija) in domačo (Italija) republiko, ker so avtonomija, subjektivnost in neodvisnost manjšine nujnost, ki jo bodo morali vsi upoštevati, ker je koristna za vse tri kontrahente. Za Slovenijo, ker bo tako dozorela v pravo državo, za Italijo, ki bo po konsolidiranju nove vlade in novega volilnega zakona resnejši pogodbeni partner, ter za manjšino, ki bo končno brez izgovorov, da so jo izsiljevali drugje, lahko vse svoje bilance predložila javnosti. Gre torej, kot razmišlja Budin, za poveljevanje in uveljavljanje demokracije na vseh področjih od Rima preko Trsta do Ljubljane.

Konkretna politična situacija seveda ni rožnata, ugotavlja Budin. Na eni strani Italija instrumentalizira slovensko manjšino z raznimi pritiski, da bi izsiljevala Slovenijo. Po drugi strani se tudi Slovenija instrumentalno obrača k manjšini v svojih pogovorih z Italijo, ne da bi kogarkoli karkoli vprašala. Zdi se, kot da bi bili obe materi zadovoljni nad neurejenim statusom manjšin na obeh straneh meje, kar pa seveda ni državniško modra politika ne ene ne druge strani.

Manjšini se morata teh pasti zavedati in se glede na politične zakonitosti, ki veljajo v razvitem svetu, odločati o večji ali manjši avtonomiji, da ne bi postali tržno blago. Saj ni nikjer

zapisano, da se avtomatično prekrivata interes matice in interes manjšine.

Globalni zaščitni zakon je za Miloša Budina še vedno poglaviti cilj Slovencev v Italiji, saj pomeni priznanje njihove prisotnosti na vsem teritoriju in priznanje pravic, ki bi izničile asimilacijo, ki sicer ni divja, je pa zaradi ingerentnih pojavov koeksistence v deželi (mešan zakoni, ekonomska lokalna migracija, kulturna integracija itd.) permanentna. Temu dejstvu bi morali posvetiti več pozornosti tudi z uvajanjem poučevanja slovensčine v fakultativnih tečajih širom po deželi in z uvajanjem multikulturalnih oblik sožitja.

O skupnem predstavništvu oz. subjektivnosti manjšine Miloš Budin razmišlja takole: »Zaradi novih razmer je enotna delegacija izgubila verodostojnost. Kljub temu pa Slovenci potrebujemo prostor, neko obliko združevanja, kjer bi se lahko pomenili o življenjskih vprašanjih manjšine, torej subjekta zaradi katerega delujemo in javnem življenju.« Ni torej nikjer Agore, kjer bi politični subjekti manjšine skupaj razmišljali in oblikovali svojo politiko in strategijo v zvezi s skupnimi vprašanji. Kljub temu, da tak politični prostor pogrešamo, manjšina ni pasivna, še več zaradi konkurenčnosti subjektov prihaja do prave eksplozije pobud in prehitvevanj, ki so včasih pozitivni akt, včasih pa tudi slabo vplivajo na image manjšine.

Ob vsem tem moramo upoštevati, da slovenski volilec v Italiji sledi trendom povprečnega italijanskega volilca in je tako kot on večkrat zasičen s politiko. Včasih glasuje za stranke, ki predstavljajo njegovo identificiranje z sodobnimi nazori zelene dežele in je torej v svojih izbirah povsem »nekontroliran«. Tudi nove razmere v Sloveniji prispevajo k temu in vse te afere, ves ta nemir zaradi zadev, ki se na koncu izkažejo za montirane in lažne, rušijo enovitost nacionalnega telesa tudi v zamejstvu. Zato Miloš Budin meni, da je napočil čas avtonomije in odgovornosti do lastnega naroda tudi v zamejstvu. Kdor propagira eno vseslovensko stranko v zamejstvu, boleha za politično miopijo, ker »mi ne bomo nikdar imeli ene stranke, ampak moramo imeti prostor, kjer bi se lahko zmenili o skupnih stvareh«. V tej fazi razvoja je po Budinovem mnenju pozitivno kakršnokoli predstavništvo, obogateno tudi z novimi člani, le da morajo ti »novi« nekoč predstavljati, po možnosti nekoč iz našega volilnega telesa in ne kogarkoli v Ljubljani. Znaprej, tudi da bi se izognili mučnim scenam, kdo je delegat in kdo ni, bi bilo prav, če bi vsakdo v tem telesu imel za

sabo legitimnost volitev, da se vsa stvar ne bi obrnila proti nam samim (samopreštevavanje in getizacija), ko bi se obrnili stran od stvarnosti, v kateri smo. Kajti manjšina, meni Budin, se bo ohranila in bo uspešna le, če jo bo ta stvarnost sprejemala in čutila za svojo.

Glede predstavništva je bil sogovornik mnenja, da se bodo morali dogovoriti za postopno izgrajevanje tega telesa in njegovih volilnih mehanizmov. Zanimivo je pravi Budin, da so vsi v delegaciji dali neke predloge, a je vse začelo v slepo ulico prav zaradi partikularnosti interesov in predolgega koraka nekaterih neučakancev. Zato je Budin že dolgo zagovornik nastopanja strank stran od strankarskih praporjev, saj »ne potrebujemo merjenja moči med seboj v neenakem boju za naše skupne interese«. To ni noben konec politike, to ni korporativizem, ampak začetek nekega novega razmišljanja v Italiji jutrišnjega dne, ko bo tudi manjšinsko vprašanje del splošne politike.

O vprašanjih gospodarstva v zamejstvu je nekaj povedal tudi Darij Cupin. Apeliral je na gospodarsko avtonomijo manjšine. Po njegovem mnenju se več stvari v tem konkretnem političnem trenutku dogaja na račun močnega in strukturiranega gospodarstva manjšine. Zadeve so dokaj težko razločljive, vendar pomeni napad na finance tudi napad na hrbtnico manjšine in na stotine delovnih mest, ki so dale Slovincem možnost, da ostanejo doma, da imajo nekovi nadstandard in da se slovenska narodnostna skupnost počuti povsem enakopravno z italijanskim sobesednikom. Po Cupinovem mnenju so vetrovi z Ljubljanskega barvoja onesnažili dolgoletno strategijo izgradnje subjektivnosti manjšine, kar se bo še dolgo poznalo. Na vprašanje ali bi demokratizacija slovenskega kapitala dovolila njegovo oplajanje v korist vseh zamejceev, je Darij Cupin odgovoril, da ima kapital svojo logiko. In prav ta slab politični kontekst je kriv za napad na slovensko ekonomsko samostojnost, ki je osnova za vsakršno samostojnost.

Na koncu tega prispevka lahko povzamemo, da so iz oddaljenosti stališča prizadetih, vsaj v izjavah, videti zelo podobna. Želeti bi bilo, da bi vsi akterji kmalu našli s'ipno pot, neobremenjeno s parcialnimi interesi te ali one prestolnice, in majhnimi interesi, ki ne zajemajo iz vrča splošne koristi. V tem smislu se vsem sogovornikom toplo zahvaljujem za izjave in bralcem za potrpljenje.

Dr. Boris M. Gombač

»Slovenija se instrumentalno obrača k manjšini v svojih pogovorih s Italijo, ne da bi kogarkoli karkoli vprašali.«

(šport, kultura, gospodarstvo itd.), svoje usluge drugim komponentam. V teh spremenjenih razmerah želi postati servis manjšinskega političnega delovanja na vseh področjih javnega dela ter pri ustanavljanju asimilacije in konkurenčnosti v tem prostoru. V tem smislu, pravi Palčič, je želja nekaterih, da bi Predstavništvu odvzeli kredibilnost, atentat na enotnost Slovencev in težnja k monopoliziranju vprašanja s strani skupin, ki ne ponujajo ničesar drugega kot hegemonijo. »Mi,« pravi Palčič »smo za skupen nastop.« V teh besedah je skrita ponudba vsem, ki bi si želeli enotnega nastopanja, naj se pridružijo novim oblikam sodelovanja, »a le če koga res predstavljajo in niso le potujoče mine interesov nevidnih centrov moči, ki atentirajo na bodočnost manjšine«. V času tranzicije smo po Palčičevem mnenju takorekoč vsi, tudi italijanska država in v tem času se je treba novim pogojem prilagoditi in sprejeti pravila igre na demokratični osnovi, brez preštevavanja, brez getizacije in z zavestjo, da bo kmalu tudi Evropa zahtevala pri varstvu manjšin višje standarde, ki bodo zaščitili močno skupnost, ki v treh pokrajinah (Trst, Gorica, Videm) združuje 100.000 do 110.000 Slovencev, ki so si z raznimi oblikami samopomoči ustvarili bogat svet in dokaj jasno prihodnost.

V tem smislu, razlaga Palčič, je ta skupnost

arena

SODNI SVET

Na spopade med zakonodajno in sodno vejo oblasti smo pri nas že navajeni, za kar skrbi predvsem parlament, ki je nenehno nezadovoljen s tem, kar se dogaja v sodstvu. Nezadovoljen zato, ker pač misli, da bi se sodstvo moralo ravnati po njegovem okusu in soditi prvenstveno o tistih zadevah, ki parlamentu niso po godu. Vsi vemo, za kaj gre – za probleme okrog privatizacije, ali kot se bolj učeno reče – za oškodovanje družbene lastnine.

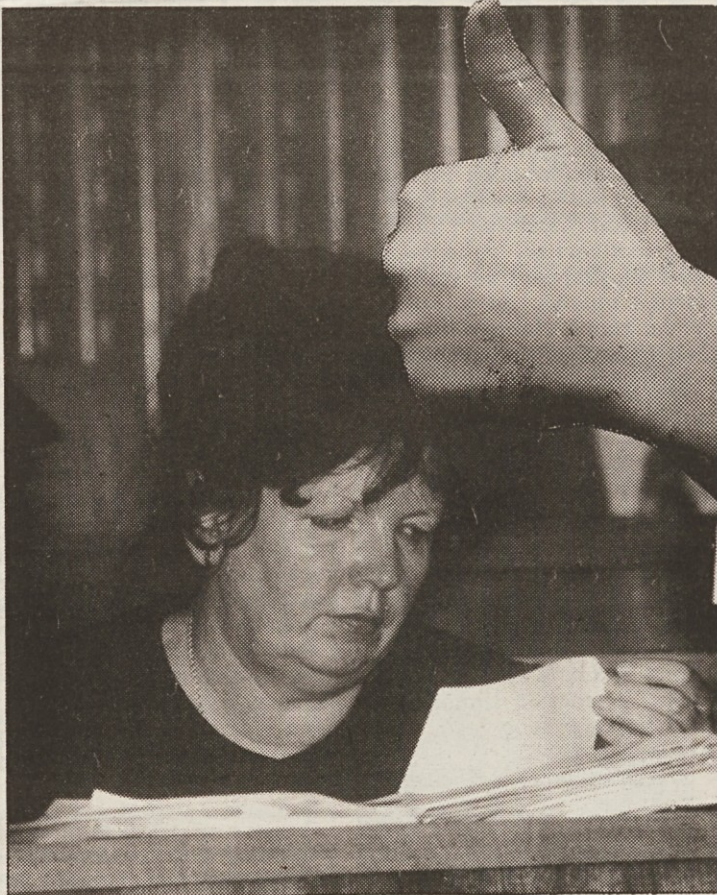
Vendar pa je to še malenkost spričo vojne, ki se je med sodstvom in parlamentom vnela pri imenovanju sodnikov. Z novo ustavo smo tudi pri nas uvedli za sodnike trajni mandat, kar pomeni, da lahko izvoljeni sodnik svoje sodniško delo opravlja vse do upokojitve, če ga seveda med tem tako ne polomi, da mu po sicer močno zapletenih rečeh odvzamnejo sodniško funkcijo.

Z odločitvijo za trajen mandat gre seveda tesno skupaj pričakovanje, da bodo za sodnike izvoljeni takšni ljudje, ki jim gre vse zaupanje, saj vsi vemo, kakšno moč pri odločanju »o življenju in smrti« (seveda pri nas smrtni kazni ne poznamo) imajo sodniki oz. sodnice. To kajpak pomeni, da je potrebno vsakega kandidata, ki bi rad postal (ali ostal) sodnik, po strokovni plati pregledati do obisti. Ker gre pri nas, kljub temu, da smo postali nova država, za kontinuiteto v sodniški službi, to pomeni tudi to, da se za opravljanje sodniške službe prijavljajo predvsem sodniki, ki so to opravljali že doslej, vendar s časovno omejenim mandatom in morajo biti zato, če želijo še naprej soditi, ponovno izvoljeni.

Pri nas je pač določeno tako, da sodnike voli državni zbor. To je precej nenavadno, saj je v Evropi ta reč navadno prepuščena drugim organom. V Avstriji, po kateri se zelo radi zgledujemo, je, denimo, imenovanje sodnikov prepuščeno zveznemu predsedniku, vendar na predlog vlade, predsednik pa za te posle lahko pooblasti tudi pristojnega zveznega ministra. Parlament kot zakonodajna oblast torej z imenovanjem ali z izvolitvami sodnikov nima nič. Tudi na ta način je izražena delitev med zakonodajno in sodno vejo oblasti, tretja veja pa je, kot je znano, izvršna. Ali, po domače povedano, tri veje oblasti so parlament, vlada in sodstvo.

Med sodstvom in zakonodajno oblastjo je kar precej nasprotovanj že zaradi tega, ker so volitve sodnikov prepuščene parlamentu. Neredko je celo slišati, da je izvirni greh sporov med sodno in zakonodajno oblastjo prav ustava, ki je narejena bolj za potrebe prehoda iz starega v novi sistem kot pa za v Evropi uveljavljene odnose med zakonodajno in sodno oblastjo. Pri nas se je pri spremenjanju sistema pač uveljavilo mnenje, da mora imeti vse niti v rokah parlament, ki naj bi zaradi svoje večstrankarske sestave lahko najhitreje pometal z vsem, kar bi dišalo po starem. Tako je ustavna odločitev, da parlament voli sodnike, pomenila tudi izraz nezaupanja v razne druge institucije, ki bi se lahko ukvarjale s temi volitvami, hkrati pa seveda tudi nezaupanje v dosedanje sodstvo, za katerega v delu politike, danes je to pretežno opozicijsko.

»Pri nas je pač določeno tako, da sodnike voli državni zbor. To je precej nenavadno, saj je v Evropi ta reč navadno prepuščena drugim organom. V Avstriji, po kateri se zelo radi zgledujemo, je denimo imenovanje prepuščeno predsedniku, vendar na predlog vlade, predsednik pa za te posle lahko pooblasti tudi pristojnega zveznega ministra. Parlament kot zakonodajna oblast torej z imenovanjem ali izvolitvami sodnikov nima nič. Tudi na ta način je izražena delitev med zakonodajno in sodno vejo oblasti, tretja veja pa je, kot je znano, izvršna.«

Predsednica sodnega sveta je dala vsem jasno vedeti, da sodna oblast potrebuje strokovne sodnike in ne političnih.

ska, okrepljena s krščanskimi demokrati, velja prepričanje, da je bilo v prejšnjem režimu zlizano z oblastjo in da zato vsaj delu dosedanjih sodnikov ne gre verjeti, da so sposobni pošteno, nepristransko in samostojno opravljati sodniško službo.

Čeprav se zdi, da bi ta parlament rad odločal tudi o tem, kolikokrat na leto je potrebno zalivati tulipane pred palačo vrhovnega sodišča, pa je le jasno, da ni strokovno telo in zato je določeno, da mu predloge za izvolitev sodnikov predlaga enajstčlanski sodni svet, v katerem je tudi pet članov, ki jih je izvolil državni zbor. Sodni svet je torej tisti, ki mora ob pomoči še nekaterih drugih organov rentgenizirati vsakega kandidata za sodniško službo in njegove odločitve bi morale biti strokovno neoporečne.

Sedaj pa se dogaja, da je približno polovica parlamenta drugačnega mnenja in sodnemu svetu ne verjame. Za sodnike namreč ne bi smeli, tako pravi zakon, kandidirati tisti, ki so v preteklosti kot sodniki bili udeleženi pri kršenju človekovih pravic, z drugimi besedami, ki so sodelovali v raznih političnih procesih. Sodni svet pa doslej še za nobenega kandidata ni ugotovil kaj podobnega oziroma nobenega ni zaradi tega zavrnil, kljub temu da dvanajstim ni dal svojega soglasja. Že omenjenemu delu parlamenta gre to seveda zelo v nos, saj je prepričan, da vsaj del sodnikov ne bi smel več opravljati sodniške funkcije. Pri tem pa, razen v enem primeru, ne pove, za katere sodnike gre, marveč govori kar počez. To kar se je dogajalo v komisiji za volitve in imenovanja, ki za državni zbor formalno pripravlja predloge za volitve sodnikov, je bila farsa svoje vrste. Ker ni bil zadovoljen z odločitvami sodnega sveta, je pač bil proti vsem njegovim odločitvam iz načelnih, seveda političnih razlogov, saj za nobenega sodnika ni povedal, zakaj je proti njemu.

Seveda ni čudno, da so v sodnem svetu jezni, ker se politika vtika v stroko. Sodni svet je pač sestavljen iz pravnih strokovnjakov, od univerzitetnih profesorjev in vrhovnih sodnikov do odvetnikov in pravnikov iz gospodarstva in vsi po vrsti, z njeno predsednico Alenko Jelenc-Puklavac na čelu, so se postavili na zadnje noge in rekli, da se politika v sodno vejo oblasti ne sme vmešavati, in so parlamentu tudi jasno sporočili, da gre za težnje, da bi si oblast podredila sodstvo. Kar je seveda popolnoma točno, saj je očitno, da bi tisti del parlamenta, ki oporeka sodnemu svetu, rad volil sodnike samo po svojem okusu, ta okus pa je že zaradi oblastne narave parlamenta lahko samo političen in ne strokoven. Sodni svet je torej s svojo pokončno držo dal jasno vedeti, da sodni sistem oz. sodna oblast potrebuje strokovne sodnike in ne političnih.

Sodni svet tudi zatrjuje, da je zelo odgovorno pretehtal vsako kandidaturu, pred njim pa so to storili še personalni sveti pri sodiščih, ki delo posameznih dosedanjih sodnikov, in sedaj kandidata za sodnike s trajnim mandatom, najboljše poznajo. V teh organih sedijo pravniki in sodniki, ki seveda najbolje vedo, da je nemogoče nekoga razglasiti krivega za nekaj, dokler mu to ni dokazano v z zakonom določenem postopku. Če sodniki ne bi tako ravnali, kdo pa naj bi? Če ne bi, potem bi res lahko upravičeno izgubili sleherno zaupanje v naše sodstvo, saj bi to pomenilo, da bodo ti isti sodniki tudi državljane, ki se znajdejo pred njimi, razglasili za krive kar poprek in mimo vseh zahtevanih postopkov.

Sodni svet s svojim ravnanjem, ko se ne pusti parlamentu, brani pravni red in osnovne norme pravne države in hvala Bogu, da je tako. Seveda lahko samo upamo, da bo pred vsemi političnimi pritiski vzdržal in da ne bo dovolil, da bi se mu v njegovo delo in s tem celotnega sodstva vmešavala politika. Tako zgodbo že poznamo in želimo, da se ne bi nikoli več ponovila. To seveda ni lahka reč, saj taka politika, ki ji gre predvsem zanjo in ne za državo, vedno želi, da bi si podredila sodstvo.

Kako zelo je to res, in še več, da to politika počenja povsem odkrito, celo nesramno, smo se lahko prepričali te dni, ko se je socialdemokratska stranka postavila v bran svojemu poslancu Ivu Hvalici. Ta je izgubil pravdo v direktorjem HIT-a iz Nove Gorice in mu po prvostopenjski razsodbi mora plačati 700.000 tolarjev, ker je o njem govoril neresnico. Hvalica se je kajpak pritožil in sedaj bo o vsej zadevi odločalo višje sodišče. Tako je tudi prav, zato pa so vedstvenjska oz. pritožbena sodišča, in eno od pravih demokratičnega sodstva je, da se je na vsako odločitev sodišča mogoče pritožiti. Tako v tem trenutku ni mogoče govoriti, ali je Hvalica res kriv ali ne za izgovorjene neresnice, ker razsodba temeljnega sodišča še ni pravomočna.

In kaj je storila socialdemokratska stranka, v kateri je Hvalica podpredsednik? Najprej ga je prikazala kot parlamentarnega borca proti zlorabam pooblastil in nepravilnostim v podjetju HIT, takoj nato pa sledi ugotovitev, da jo je razsodba sodišča prepričala, da lahko postane vse, kar je kritičnega izrečeno o slovenskem igralništvu, predmet sodne obravnave tako ali drugače dokazljivih dejanj »posega v osebnostno sfero« tistih, ki slovensko igralništvo vodijo.

Ta logika je prav monstrozna, saj dovoljuje napade na enega, ne priznava pa, da bi se ta branil in iskal svojo pravico na sodišču. Pri tem sploh ni pomembno, ali gre za HIT in njegove ljudi ali pa za katerokoli drugo podjetje ali posameznika. To so seveda, milo rečeno, boljševisistične ali pa rasistične metode, ki jih zgodovina svetovnega sodstva zelo dobro pozna in ki so jo na svoji koži občutili in tudi s svojimi življenji plačali stotisoči in milijoni, od suženjske in kukluksklanovske Amerike do rasistične Južne Afrike in nacistične Nemčije ter komunističnih režimov, kjerkoli so že bili in so še, da seveda ne govorimo o sojenju v času fevdalizma.

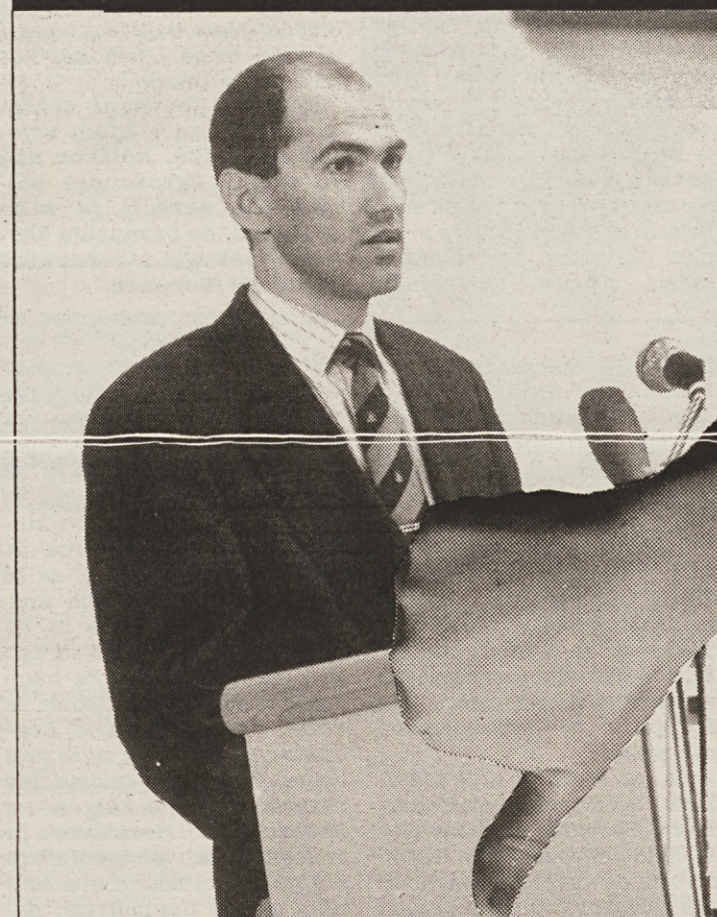
Pri vsem tem tudi ni pomembno, kakšna bo končna razsodba, to je, ali je imel prav Hvalica ali direktor HIT-a. Pač pa je naravnost grozljivo tisto, kar sledi v zavzemanju socialdemokratov za svojega podpredsednika. Socialdemokrati namreč javno razglašajo, da pričakujejo, da bo višje sodišče v omenjenem primeru razsodilo na podlagi upoštevanja vseh dejstev in bo naredilo korak naprej k vračanju zaupanja v slovenske sodne institucije. Kaj to pomeni, je jasno, saj je za Hvalicovo stranko nesprejemljivo že to, da Hvalica v zadevi HIT sploh pride na sodišče, kar pomeni, da v očeh njegove stranke ni kriv, stranka pa hoče o tem prepričati vso javnost.

Stranka Janeza Janše torej pričakuje od višjega sodišča povsem določeno stvar, razsodbo v korist Hvalice. To je zelo jasno sporočilo višjemu sodišču, kako naj ravna. Mi to pričakujemo od vas, sodniki! Razmislite torej, kaj to pričakovanje pomeni in kaj bo, če naše pričakovanje ne bo izpolnjeno. Lahko seveda samo ugrabimo, vendar dokaj zanesljivo: po sodnikih se bo usul plaz očitkov, žepov in pepel ter dokazovanje, kako sodstvu ne gre zaupati. Ker na sodnjah je pač tako: redko sta zadovoljni obe strani in tista, ki izgubi, preklinja sodnike.

Toda najpomembnejša poanta sporočila sodnikom je: ne pozabite

»Najpomembnejša poanta sporočila sodnikom je: ne pozabite, kdo sedi v parlamentu, mi in ne vi, gospodje sodniki, in mi smo tisti, ki odločamo in bomo odločali o vaši usodi. Dokaj upravičeno lahko še naprej ugibamo, da bodo sodniki, ki si ne bodo drznili izpolniti pričakovanj socialnih demokratov, v nemilosti pri tej stranki, ki je danes v opoziciji, toda jutri bo lahko drugače, voditelj te stranke pa, to je znano, nič ne pozablja.«

SOCIALDEMOKRATI

Pričakovati od sodišča in to javno razglaševati, kot delajo v primeru Iva Hvalice socialdemokrati, je poziv višjemu sodišču, kako naj ravna.

kdo sedi v parlamentu, mi in ne vi, gospodje sodniki, in mi smo tisti, ki odločamo in bomo odločali o vaši usodi. Dokaj upravičeno lahko še naprej ugibamo, da bodo sodniki, ki si ne bodo drznili izpolniti pričakovanj socialdemokratov, v nemilosti pri tej stranki, ki je danes sicer v opoziciji, toda jutri bo lahko drugače, voditelj te stranke pa, to je tudi znano, nič ne pozablja.

Ni čudno torej, če sodniki govorijo o težnji politike, da bi si podredila sodno vejo oblasti, saj razglašanje pričakovanj, da bodo sodniki razsodili v korist določene interesne skupine, ni nič drugega kot prav to in to seveda močno smrdi po samovolji oblasti. Prav zato, da bi se oddaljilo in znebil tiranije, se je človeštvo odločilo za delitev oblasti, na čemer temelji pravna država. Nič ni pomembno, če je posameznik ali kak organ demokratično izvoljen, če teži k temu, da bi imel v rokah celotno ali pretežno oblast oz. da bi nanjo lahko vplival.

Tudi razhajanja s sodnim svetom v parlamentu so te vrste grožnje sodstvu. Opozorila, mi smo tisti, ki odločamo o vaši usodi, gospodje sodniki, se sicer slišijo zelo na splošno in celo neoprijemljivo, tako da človek lahko mimogrede zamahne z roko in si reče, kaj pa zopet čukate, ljudje. Vsa reč pa postane povsem drugačna v hipu, ko se pojavi konkretizacija take »floskule«, kar se je zgodilo prav z omenjeno potezo socialdemokratske stranke. Po enakem vzorcu se bo pojavila jutri neka druga stranka, to pa seveda hudo spominja na čase, ki smo se jih komaj otresli in v katerih je politika prav tako skušala držati sodstvo pod kontrolo oz. pritiskati na posamezne sodnike, naj razsodijo v njenem interesu.

Gre torej za razmerja med politiko in sodstvom in v bistvu za bitko za neodvisno sodstvo, ki ni potrebno samo sodnikom, ampak predvsem vsem ljudem. Politika se neodvisnosti sodstva ne more lotevati s pomočjo spoštovanja prava in pravnih norm, ampak mora v tem primeru nujno čez pravne okvire v državi, mora torej kršiti pravo in njegove norme.

Pozivati sodišče, naj razsodi po volji ene ali pa več interesnih skupin, seveda ni nič drugega kot rušenje pravnega reda. To pomeni nalagati sodstvu pričakovanje, da bo sodilo ne po zakonih, marveč v imenu nekakšnih višjih interesov, tudi to nam je že znano, kajne, pomeni brezpravje in s tem negotovost vseh ljudi, ki morajo tudi zaradi svoje varnosti vnaprej vedeti, po kakšnih pravih bodo sodišča razsojela o njihovih pravicah in krivdi. Če se malce pošalimo, tudi tat, ki se odpravi na pohod samo z dolgimi prsti, v naprej ve, da bo, če bo padel v roke postavi, njegov delikt drugače obravnavan, kot pa če bi se »zadeve« lotil z orožjem.

Politika, ki kaj da na pravni red svoje države, si torej ne more in ne sme privoščiti sprotnega prikrajanja in razumevanja pravnih načel in norm, po eni strani na ves glas terjati in zagovarjati neodvisnost sodstva, po drugi strani pa mu, če se le da, žugati z raznimi pričakovanji. Skrivati svoja pričakovanja za besede, da bo »sodišče razsodilo na podlagi upoštevanja vseh dejstev«, seveda nič ne pomaga, če je že naprej povedano, da ta in ta zaradi tega in tega ne more biti kriv.

Tudi parlament v celoti bi se moral zavedati pravila, da lahko odloča samo na temelju veljavnih pravnih norm. Če je sodnemu svetu, ki ga sestavljajo poleg predsednice in sodnice vrhovnega sodišča Alenke Jelenc-Puklavac še trije univerzitetni profesorji – dr. Franc Pernek, dr. Ada Polajnar-Pavčnik in dr. Karel Zupančič, pa sodniki Tone Urbanc, Janez Metelko, Joža Nikolič, Marko Šorli in Janez Vljaj ter odvetnik Boris Grosman in gospodarski pravnik Marjan Mir, zaupal izbiro kandidatov za sodnike, bi te izbiri tudi moral verjeti ali pa ji oporekati na osnovi pravnih in ne političnih dejstev in odločitev. Torej ob spoštovanju prava in ne političnih interesov.

Boža Gloda

Razslojevanje

Piše: Jože Smole

Ameriška televizijska družba CNN je v seriji analitičnih oddaj o Rusiji, Madžarski, Bolgariji in Romuniji pojasnila, zakaj je večina državljani vseh bolj nezadovoljna s sedanjim stanjem. S tem pa je pojasnila tudi razloge za vse večjo podporo tistim političnim strankam, ki se zavzemajo za vgraditev močnih socialnih varovalk v sistem tržnega gospodarstva.

Tednik Newsweek je v svoji zadnji številki objavil opaženi članek z naslovom: »Gnusno umazan bogataši v Rusiji«. Neposredni povod zanj je bil razkošen sprejem, ki ga je v Moskvi priredil lastnik Most-banke (ob peti obletnici njene ustanovitve). Pred hotelom Metropol je bila prava parada najdražjih mercedesov, BMW-jev in cadilakov. Po-

V večini držav v prehodu iz socialističnega v kapitalistični sistem se družba razslojuje na peščico zelo bogatih in množico vse bolj revnih. V zadnjem času tak način privatizacije ostro kritizira tudi ameriški in zahodnoevropski tisk. Iz te kritike veje tudi zaskrbljenost, da bi takšna pot lahko pripeljala do resnih socialnih nemirov s hudimi političnimi posledicami.

avbljena finančna elita je razkazovala najdražja oblačila, dragoceno krzno in dragulje. Gostitelj Vladimir Guzinski, eden najbogatejših ljudi v današnji Rusiji, je poleg izbranih jedi (kaviarja je bilo v izobilju) in najdražjih pijač vsakemu gostu poklonil srebrni krožnik. Celoten sprejem je baje stal 200.000 ameriških dolarjev.

Nobenemu ameriškemu bankirju ne pride niti na misel takšno bahavo razsipavanje denarja, kot si ga je privoščil novopečeni ruski bankir Guzinski. In to v državi, ki sploh še nima pravega srednjega sloja in kjer je povprečna mesečna plača zaposlenih sramotno majhna.

»V Moskvi je v nekaj letih nastalo »petdeset bogatih družin«, ki svoje na lahek način pridobljeno premoženje upo-

rabljajo predvsem za svoje superluksuzno ugodje. Povprečne prebivalce ruskega glavnega mesta, ki živijo zelo slabo, to zelo bode v oči. Najbogatejše družine v Moskvi imajo menda 80 odstotkov vsega ruskega privatnega kapitala.

Za zdaj se še ne ve natančno, kako so se novopečeni ruski milijonarji dokopali do velikanskega bogastva. Vse več pa je dokazov, da so se v kriznih gospodarskih razmerah ukvarjali z raznimi spekulantskimi posli in malverzacijami ter brezobzirno izkoriščali številne luknje v privatizacijski zakonodaji. Med Moskovčani se vse bolj utrjuje mnenje, da je »ruska privatizacija sinonim za grabež«.

Pri pospeševanju privatizacije in tržnega gospodarstva so ruske vlade zanemarjale socialne pravice, tako da jih je vse bolj krčil divji primitivni kapitalizem. Zaposleni v Rusiji danes prejemajo v povprečju mizerno mesečno plačo, ki prevedena v ameriško valuto ne presega sto dolarjev, življenjski stroški rastejo, inflacija pa opravlja svoje. Delavci so izgubili veliko pravic, poleg tega raste nezaposlenost.

»Moskva je zaradi eksplo-

zije trgovine, legalne in ilegalne, preplavljena z novim denarjem,« ugotavlja Newsweek in se sprašuje, »ali bosta krzno in razkošje pripeljala do zavisti ali konkurence«. Pri sedanjih povprečnih plačah sto ameriških dolarjev in ob dejstvu, da je novopečeni sloj ruskih milijonarjev dozdaj zelo malo investiral v gospodarstvo, je odgovor na dlani. Gospodarstvo v Rusiji je še daleč od prave konkurence, ki naj bi odpirala perspektivo razvoja.

Nekaj podobnega se dogaja tudi v Bolgariji. Večina Bolgarov je vse bolj razočarana nad sistemom, ki omogoča bliskovito bogatenje majhnega sloja ljudi, ne spodbuja pa rasti gospodarstva in ne odpira novih delovnih mest. Takšno razpoloženje se je jasno pokazalo na parlamentarnih volitvah.

Ne samo v Rusiji in Bolgariji, temveč tudi v drugih državah v prehodu postaja vse bolj očitno, da prosta pota primitivno pojmovanega tržnega gospodarstva vodijo v slepo ulico. Tudi v teh državah bodo morali resneje kot doslej upoštevati položaj delovnih ljudi, tako njihov materialni standard kot tudi njihove pravice. Brez močnih socialnih varovalk ne more biti pravega razvoja.

Piše: Drago Kuhar

Jezik narečni

Narečje, jezik medicastega opraja, imejmo za sejačo polno sklicanega besednega semena. Zalučajmo ga iz sebe v rodno brazdo, ki naj se razorje od nas do njih, od zdajšnjosti in prihodnje, od mejaša do mejaša, vendar tako, da včeraj ne ostane mrtvo preteklo, niti da danes samo preživi, ampak da vse živi kot ustvarjalno učenje za navekomaj rojeni darežljivci. Oglevalo večnosti naj je gledanje besede, ki se zrcali v jezikovno savest, tako posameznika kot ljudstva, oziroma še prepričljiveje povedano v narodno zavest.

Narečjeslovje oziroma **nerečje** mora biti naš vsakdanji sporočevalni delokrog, v katerem vse žive besedne družine iz pravih kra-

jev, krajin in pokrajin, pa seveda tudi katere pridošle iz nepravih krajev kolobarijo iz brezpotja in razpotja v potje, kjer samo ena pot vodi govoričenju v govorjenje in se razlije v večpotje kot rodovinsko drevo, kateremu zaradi pozabljenosti zapišemo ime in priimek, da potem lahko kreiramo nepozabljivo pisanje, ki je izluščeno jedro duha posameznika, vendar namenjeno kot sveta daritev najprej najbližjim, potem pa tudi vsem daljnim iste rodbine.

Narečnih jezikov je v slovenščini osem. Lahko se kakega dodamo, če zelo precizno poslušamo in beremo, vendar pa je preštevanje brez pravega haska, če ko-risti le enciklopedičnosti, ne pa **knjigoslovju**, oziroma tistemu **knjigouku**, ki nas sez-

nani, kaj so prednamci počeli z jezikom svojega grunta, saj ima vsako **narečje** natančno izmerjeno zemljo, na kateri je sam svoj gospodar. Ta zemljskost **narečnega jezika** nam ne dovoljuje niti najmanjšega sprenevedanja ali lažiranja, ampak je čitljivo razbrana resnična resnica, ki je darežljiva lepa predvsem zaradi svoje vretinskosti, iz njenega izvira pa lahko natakamo in natakamo kristalno čisto studenčino v prazne vedre, iz katerih voda odžeja še tako izbirčnega žejneža.

Za **narečja** moramo ugotoviti, da so že od pamtikeva večinoma govorjeni jezik, ki nam omogoča, da se rodbina spozna sama s sabo in da se ne izgubimo med sosedi. Vendar pa čas šteje sebi čas in časostetje ne dovoli večnega dneva in noči, zato se je iz potrebe dogodilo najprej zapisovanje, v izbranem in bivanjsko določenem trenutku pa se je zgodilo pisanje, ki je v **narečnih jezikih** v zdajšnjosti na žalost ovenelo, kar pa se je pričelo že v zapomnitve vrednem preteklem, ker se je pač začela zgodba jezikovnega

izrojevanja in prirojevanja, pravzaprav prisvajanja in posvajanja.

Vsako slovensko narečje se je pisalo, zato je knjigoslovje področje, ki nas kar sili v narečje tega jezika in potrebno bo še brezštevila ur uka, da si bomo udomačili vso čudežnost in čarobnost te ustvarjalne umetniškosti, ki je vetrila tako posameznika kot z njim živeče občestvo. **Narečni jeziki** so dobili svojo pisno obličje, mnogi pa tudi **zborni knjižnost** na svojem gruntu.

Narečni jeziki so postali knjižni jeziki, zato smo Slovenci lahko ponosni na jezikovno več-knjižnost materinščine.

Narečje je napačno razumeti in razlagati kot zgolj kmečki jezik, kot le govorno izrazilo in le izjemoma kot tudi pisno orodje.

Narečje je večni student besed in v njem zajemamo jezika, kolikor nas je volja. Ogroženost slovenskih narečij je tako očividna, da bi morala skrbeti vsakega slovenskosti čutečega Slovenca.

Piše: Lev Kreft

Na svoji zemlji

Tisti nerodni člen nove slovenske ustave, ki je skušal s pokončno držo ustaviti kako razprodajo slovenske zemlje tujcem, bo zagotovo prišel v zgodovino. Že letos so se ob njem lomila kopja, pa sploh še ni šlo zares. Vlada je zaradi postopnega približevanja vstopu v Evropsko zvezo tudi po nasvetu naklonjenih mednarodnih dejavnikov, kot se temu reče, skušala pokazati svoje dobre namene in je zatrdila, da je pripravljena spremeniti ta ustavni člen. S tem sicer ni povedala ničesar posebnega obvezujočega, saj vsak evropski Janezek ve, da se ustave spreminjajo v parlamentih in z dvotretjinsko večino. Vendar se je na ta neobvezujoči izraz dobre volje takoj priselala Italija, češče imate resne namene, pa jih malo konkretizirajmo, saj bi naši izgnanci in begunci izpred desetletij radi pokupili nepremičnine, čeprav bi jim po pravici pravzaprav morale

pripasti brez plačila. In ob konkretni možnosti, da bi zaradi preteklega komunističnega nasilja in poti v nadnacionalno evropsko združbo kak Italijan posedoval slovensko zemljo, sta se skupaj zgrozili leвица in desnica, so se razburili štajerci in Primorci in se je domobransko pridušal rumeni, rdeči in črni tisk.

Sprenevedamo se seveda lahko na številne načine in politika to nasploh zna početi zelo spretno, toda to ne bo spremenilo realnosti: ali bomo spremenili ustavo, omogočili tujcem nakup nepremičnin in postali člani Evropske zveze – ali pa ne bomo spremenili ničesar, prepovedali tujcem nakup slovenske zemlje in vztrajali v predsobi, ki se bo po sprejemu naših sosed v Evropo spremenila v samico.

Kaj naj storijo slovenski politiki, ki so vsi po vrsti za vstop v Evropsko zvezo, niso

pa pripravljeni plačati kakršnekoli cene? Glede na to, da je odpor do nujne in obvezne spremembe ustave velik in da je pričakovati tudi odločnejše politično izražanje nasprotovanja evropskemu povezovanju sploh, se bo zadeva morala razrešiti na referendumu in potem še v parlamentu z dvotretjinsko večino. Takrat se bo vsem državljanom in državljanom zastavilo vprašanje: Ali je strah pred Evropo in njenimi normami utemeljen?

Da, ta strah je utemeljen. Tudi pri nepremičninah. Treba bo vgraditi varovalke, ki bodo omejevale tuje lastništvo iz ekoloških in varnostnih razlogov (obmejni pas) in tudi s pomočjo proceduralnih razlogov (nista enako sprejemljiva spekulantski kapital, ki te spravi na kant in potem preproda, in tak kapital, ki ima ustaljeno in predvidljivo naravo). Predvsem pa bo treba vsega hudega vajene državljanke in državljanke pripraviti do tega, da prodaje zemlje tujcem ne bodo dojemali kot izdajstvo. Premalo bo, če bomo možnost prodaje utemeljevali z govorjenjem o dobrem zaslužku: izdajstvo se je pač vedno bolj splašalo kot zvestoba domovini. Premalo bo, če jo bomo utemelje-

vali z govorjenjem o neizbežni vključitvi v Evropo: poudaritev Hitlerju (1941) in Stalinu (1948) ni bila videti manj neizbežna, in če bi se takrat podredili, nas danes ne bi več bilo. Potreben bo kulturni prevrat slovenstva, da se bomo lahko odločili za ta korak, in potreben bo kulturni prevrat tudi za to, da bomo v Evropski zvezi zdržali in preživeli. Slovenska nacionalna identiteta je danes še vedno vsajena v tla in zadržana v krvi in ima za to tudi dobre, čisto nič iracionalne razloge. Saj veste, kako so na Kosovu, na Hrvaškem in v Bosni listali po zemljiških knjigah in katastrih in z lastnino zemlje utemeljevali nadoblast, meje, pravice in vojno samo!

Kaj nas bo varovalo pred tujci, če jim bomo prodajali zemljo? Saj bomo potem sami postali prej ali slej tujci! Kaj nas bo varovalo pred barbarstvom, če bomo ostali narod krvi in tal? Saj bomo potem res neevropski narod brez moči za obstanek!

Samo tisti narod, ki bo svojo identiteto utemeljeval v svojih kulturnih sposobnostih, bo prerasel primitivno identiteto krvi in tal brez nevarnosti za svoj obstoj.

(Iz Republike)

Piše: Martin Ivančič

Čas Božičkov

Za Slovence je bil december že nekajkrat zelo darežljiv mesec. Če zanemarimo leto 1918, ko nam je bog podaril veliko Srbijo v podobi Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, in če pozabimo, da je Jajce 1943 za las zgrešilo december, še vedno ostajajo plebisciti o osamosvojitvi, parlamentarne volitve in nova ustava ter naposled »po- leg osamosvojitve najpomembnejše dejanje«, torej vzpostavitev lokalne samouprave.

Še zlepa si ne bomo na jasnem, kaj vse nam je Božiček s temi darovi dal in kaj vzal. Končno tega ne moremo vedeti niti zavoljo tega, ker se malokomu sanja, ali sta Božiček in dedek Mraz ena in ista oseba, še manj pa, kateremu političnemu taboru kateri od njiju pripada, ako res ne gre za isto persono. Marsikdo misli, da je Božiček zavoljo svoje rdeče oprave Kocijančičev in da gre le za udbomafijskega agenta v katoliških krogih. Veliko jih na Božička gleda na ta način samo zavoljo tega, ker pozabljajo, da so bogu ljube vse njegove ovčice, še najbolj pa zabludele in povrnjene. On namreč naivno gleda na zadevo takole: če se tudi komunisti veselijo Božička, le ne morejo biti dokončno izgubljeni. No, nekaj logike bi res lahko bilo v tem, da je rdeči Božiček komunistični prevratan, beli dedek Mraz pa zastopnik »tabejihi«, a takšno politično poenostavljanje je pač značilno za nezaupljive deželane.

Oblast smo na velikodržavni ravni že zdavnaj konstituirali in, kot kažejo vse zgodbe o uspehu, gre lepo v klasje. Torej ji je preprosto treba dati mir (tudi socialni, vi nenasitni delojemalci, ki hočete plače že po treh mesecih!), da bo vsak dan »več Slovenije«. Naj vas ne moti tako dlakocepno, če logika zgodbe o uspehu preveč spominja na onega rdečenosa, ki je izjavil, da sploh ne pije, razen kadar je sam ali pa v družbi.

Zdaj naj torej vse naše moči in vsa naša ljubezen veljajo stoterim malim državicam, ki jih je velika država demokratično oktroirala, državljani pa so to odločitev evforično potrdili na lokalnih volitvah. Tudi glede tega se ne smete pustiti zmeti zlobim asociacijam na sisovske čase, ko je država rekla: »Če predlaganih bremen ne boste sprejeli samoupravno, bo država zaradi nujnega funkcioniranja sistema prisiljena stvari urediti z zakonom!« Tudi sicer ne smete prazničnega povoličnega in božično-novoletnega vzdušja kaliti s svojim prirojenim nerganjem.

Podoba, ki smo jo ustvarili skupaj z našo ljubljeno državo, je nadvse prijazna (tako oče naroda!) in demokratično barvita. Če odmislimo občinske svetnike (o njihovi svetniškosti bomo najbrž kmalu kaj slišali!) in se omejimo samo na župane, bi lahko samozavestno trdili, da v tej barvitosti zlahka še tako zarobljen Slovenec najde župana po svoji meri. Če torej vrednotimo še naprej, tedaj ni demagoško trditi, da je lokalna oblast izraz kar precej neposredne demokracije. Tega pa seveda že spet ne smete mešati z lokali, čeprav vas bržkone stanje naše demokracije pogosto spominja na gostilniški bonton. Vsekakor pa se je prav v tem pogledu raven državnozborske (ne zamenjaj s parlamentarno!) demokracijo približala lokalni. Se pravi, da se povečuje stopnja njene neposrednosti že do take mere, da npr. sunes državi neki denar, nato pa te ta ista država z imuniteto zaščiti pred seboj. Nauk: Ne kradi sosedu, kradi državi! Toda prej postani izvoljenec ljudstva. Izvoljenec postaneš – tako pravi – po božji volji. Si torej božji izbranelec. To pa vendarle ni povsem isto kot navađen droben zmikav!

Z lokalnimi volitvami smo dobili zajetno kopico novih izvoljencev. Ne gre pozabiti, da tudi njim država zagotavlja zaščito pred samo seboj. Torej je tudi to korak naprej k neposredni demokraciji. A kakor je ta silovit napredek demokracije na Slovenskem razveselil, nad njim lebdí senca dvoma. Kaj bo, ko vsi dosežemo tako neposreden demokratičen status? Bomo mar lahko vsi spokojno kradi? In komu? No, to bomo menda že nekako uredili!

Morda vas zastražna vaše demokratične emancipacije skrbi, kako postati izvoljenec, ko pa so vam stranke v načelu zoprne ali pa ste zavoljo preverjanja svoje politične barve zamudili priložnost, da bi se pravočasno kateri od njih prisilili. Nič strahu! Kadar se demokracija razmahne, je nič ne more zaustaviti. Navsezadnje ima veliko obrazov. Enega kaže v podobi neodvisnih, nestranskih pretendentov. Verjetno ste opazili, da so takšni Slovencem najbolj pri srcu. Nedavno so ljudje morali capljati za strankami in preskakovati iz ene v drugo, da bi se z njih pomočjo dokopali do kakšne ponižne službe za blagor naroda. Sedaj pa že stranke lazijo za posamezniki in jim ponujajo svojo podporo. Toda ostanite vztrajni! V ljubljani se namreč ni obneslo. Kaže, da je kandidat neodvisnost razumel tako, kot so mnogi v socializmu razumeli pravico do dela. Bil je neodvisen, pa se je vseeno dal malce podpirati mladim silam, kar ni bilo vseč starim silam, jih je kratko malo dal na čevlji. Rekoč, da naj odloča pamet!

To o pameti ni bilo modro. Ljudem rečeš: Naj odloča pamet! Veste, kaj si misli povprečen Slovenec? Če bo res tako, sem že spet izvisel! Zato pa so se toliko bolj navduševali za konkurenta, ki je napovedal vojno pakju. Pametni so sicer vpili, da je to cenena demagogija, toda če dobro premislite, je to zgolj zaupanje v ljudi, v tem primeru v ljubljance. Ali kot bi verjetno rekel zmogovalec: Enajsto pravilo dobre politike!

Neki luciden politik je vso zadevo povedal še bolj jasno: Ni pomembno, če je zabit, važno je, da je naš! – v tem sta skriti dve poglavitni odliki sodobne slovenske družbe: Vselej skrbeti za naše (včasih bi dodali – kadre), hkrati pa skrbeti, da demokracija ne diskriminira pametnih in sposobnih, če že so med nami.

To je obet za naprej!

General Janez Slapar analizira zakon o obrambi in trdi:

GOSPODJE IZ LDS POZABLJAJO NA SVOJA NASPROTOVANJA IN STALIŠČA OB JANŠEVEM PREDLOGU ZAKONA

Predlagane rešitve so nastale v času ministirovanja Janeza Janše, ki je danes nesporni voditelj desnice. LDS bo podprla zakon in s tem ministra iz svojih vrst, družno pa se ji bodo priključili tudi poslanci desnice

Na dnevnem redu decembrskega zasedanja državnega zbora je tudi tretja obravnava zakona o obrambi. Odločitev je v rokah poslancev, ki morajo zakon sprejeti z dvotretjinsko večino navzočih. Te večine pa ni težko zagotoviti iz dveh razlogov:

1. predlagatelj zakona je minister, ki je član liberalne demokracije. Ta bo zakon podprla, ker s tem izraža podporo ministru. Pri tem seveda gospodje poslanci LDS pozabljajo na svoja nasprotovanja in stališča, ki so jih zagovarjali v prvi obravnavi tega Zakona oktobra lani;

2. rešitve, ki so predlagane, so nastale v času ministirovanja Janeza Janše, ki je danes nesporni voditelj desnice v slovenskem političnem prostoru. Nasprotovanje zakonu, ki je ostal skoraj nespremenjen, bi tudi danes pomenilo nasprotovati stališčem liderja desnice. To pomeni, da bodo poslanci desnice ta zakon podprli.

Nov zakon o obrambi Slovenija potrebuje. Veljavni zakon je bil sprejet v obdobju priprav na osamosvojitve v bivši skupni državi. Ureja področje obrambe in sistem zaščite in reševanja. Skupaj z zakonom o vojaški dolžnosti je zagotovil pogoje za začetek oblikovanja mirnodobne sestave slovenske vojske. Takratna teritorialna obramba, ki je v vojni pridobila bojne izkušnje, je od leta 1991 dalje s postopnim oblikovanjem mirnodobne strukture profesionalnega in nabornega dela vojske prerasla v slovensko vojsko. V okviru veljavne zakonodaje je še Predsedstvo Republike Slovenije leta 1992 sprejelo kriterije za oblikovanje obsega in strukture, kriterije organizacijsko formacijske strukture in obravnavalo mobilizacijski razvoj.

Področje obrambe in zlasti funkcioniranja vojske je preobčutljivo, da bi dovoljevali nedorečenost ali dvome glede pristojnosti. Sprejet je bil zakon o vladi, ki je bil uveljavljen pred oblikovanjem druge Drnovškove vlade. Kot sporno se je pojavilo vprašanje pristojnosti za imenovanje in razreševanje poveljujočega v takratni teritorialni obrambi. Vlada se do tega vprašanja nikdar ni opredelila. To je pripeljalo do še večje politizacije obrambnega sistema in vojske.

Minister Kacin je uveljavljeno prakso samo nadledoval, zato ne presenečajo očitki, da se slovenska vojska še naprej politizira. Najglasnejši v naslavljanju teh očitkov so tisti, ki so v času, ko je ministrske posle opravljal Janez Janša, njegovo početje (med drugim tudi kadrovske čistke) sprejemali s simpatijami.

Prejšnja trodomna skupščina ni imela volje področje obrambe v ustavi natančneje opredeliti. Ustavno je Slovenija parlamentarna demokracija, v kateri je predsednik Republike tudi vrhovni poveljnik obrambnih sil. V Ustavi je v 124. členu določeno, da vrsto, obseg in organizacijo obrambe, nedotakljivosti in celovitosti državnega ozemlja ureja zakon, ki ga sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev. Državni zbor po drugem odstavku istega člena nadzoruje izvajanje obrambe.

Državni zbor Republike Slovenije je na 12. seji dne 26. oktobra 1993 odločil, da je predlog zakona ustrezen in ga tudi sprejel z dopolnilom stališč in sklepov. Od predsednika Republike Slovenije pa je zahteval mnenje. Pričakovati je bilo, da bo vlada Republike Slovenije upoštevala stališča državnega zbora in upoštevala ali zavrnila mnenje predsednika Republike Slovenije.

V vsebinskem pogledu je predlog zakona za drugo obravnavo uskladił določila z Izhodišči zasnov nacionalne varnosti in izpu-

stil določila o narodni zaščiti. Vse druge korekcije in amandmajske dopolnila so le kozmetični popravki. Odbor za obrambo na juljski seji, na kateri je obravnaval predlog, ni dal soglasja za obravnavo zakona na 23. seji državnega zbora. Javnost je bila obveščena, da predlagatelj ni upošteval večine stališč državnega zbora in da se ni opredelil do mnenja predsednika Republike. Državni zbor je na 24. seji (septembrski) obravnaval predlog zakona in amandmaje v skoraj enakem besedilu, ki ga je predlagatelj ponudil državnemu zboru za juljsko zasedanje. Državni zbor je predloženo besedilo sprejel, črtana so bila le določila o vrhovnem poveljniku in pristojnostih vlade na obrambnem področju. Državni zbor je seveda nesporno pristojen, da odloča, volitvi pa bodo šele na naslednjih volitvah ugotavljali »odgovornost« poslancev. Ta odločitev pušča še večjo praznino na področju pristojnosti in odgovornosti za delovanje obrambe.

Obramba države je prerena zadeva, da bi jo prepuščali naključju, prezahtevna, da bi bile pomembne odločitve predmet prestižnih bojev v koaliciji in med pozicijo in opozicijo ali celo predmet delitve na »prijatelje« in »sovražnike« demokracije in države.

Kaj želimo? Predvsem in izključno tak zakon, ki bi onemogočal kakršnokoli izkoriščanje slovenske vojske za zadovoljevanje osebnih ambicij posameznikov, zakon, ki bi zagotovil, da slovenski vojski poveljuje poveljniki in da poveljniki, zlasti načelnik generalštaba, nedvoumno ve, komu je odgovoren. Slovenija potrebuje tudi tak zakon, ki bi poleg samoiniciativnega vključevanja občanov v oboroženi boj predpisal odgovornost lokalnih skupnosti v pripravah in pri sodelovanju državljani v obrambi. Voja za samostojno Slovenijo leta 1991 je nujno po takem sodelovanju ljudi v obrambi države nesporno potrdila. Obrambna funkcija je v pristojnosti države, državljani pa v morebitnem bodočem vojaškem spopadu samo z množičnim odporom lahko ubranijo Slovenijo.

»Obramba države je prerena zadeva, da bi jo prepuščali naključju, prezahtevna, da bi bile pomembne odločitve predmet prestižnih bojev v koaliciji in med opozicijo ali celo predmet delitve na »prijatelje« in »sovražnike« demokracije in države.«

Pozabimo iluzije, da nas bo branili ali zaščitili kdo drug, naše zgodovinske izkušnje so preveč boleče. Če bo državni zbor sprejel zakon v predloženem besedilu, sem prepričan, da se bodo Depale vasi ali videokasete še ponovile in da bomo ob zamenjavih ministrov pol leta ali leto za tem še vedno prebirali v časopisih prispevke in komentarje na temo kadrovske čistke v obrambnem ministertvu in slovenski vojski.

Vodenje in poveljevanje Slovenski vojski

Sodba o skladnosti predlaganih rešitev z ustavo na področju vodenja in poveljevanja v slovenski vojski je v pristojnosti ustavnega sodišča (če bo presoja predlagana). Predlog ignorira in revdira ustavno funkcijo predsednika republike kot vrhovnega poveljnika obrambnih sil. Ministertvo poudarja, da je funkcija predsednika na področju obrambe samo protokolarna. Toda ustava je (za nekatere možnosti) dodala tudi poveljevalno funkcijo. Vrhovno poveljevanje je torej dano izključno predsedniku republike, kar je v celoti skladno z načelom enostarešinstva v sistemu vodenja in poveljevanja

obrambnim silam. Položaj predsednika republike kot vrhovnega poveljnika njenih obrambnih sil je specifičen. Že po svoji funkciji predstavlja oborožene sile, v določenih razmerah opravlja nekatere pristojnosti državnega zbora na področju obrambe in uporabe obrambnih sil in je najvišji poveljnič vojske, čeprav nima statusa vojaške osebe. Njegovo »vrhovno poveljevanje« se razlikuje od »operativnega vodenja in poveljevanja«, ki je v pristojnosti načelnika generalštaba in njemu podrejenih poveljujočih starešin. Povsem irelevantno je, ali so predlagane rešitve skladne z rešitvami v parlamentarnih demokracijah drugih držav, bistvena je njihova skladnost z ustavo Republike Slovenije. Če že naši izvoljeni predstavniki nimajo volje vsebinsko opredeliti funkcije vrhovnega poveljevanja, naj v zakon vsaj vključijo določilo, ki bo nedvoumno opredelilo, komu je načelnik generalštaba odgovoren za bojno pripravljenost slovenske vojske. Tudi če se državni zbor opredeli, da je odgovoren ministru, bi bilo bolje, kot da tega zakon sploh ne določa. Ne moremo sprejeti razlage, da je načelnik odgovoren vladi, kajti po tej analogiji so vladi neposredno odgovorni vsi državni sekretarji, vladni svetovalci v ministertvih, svetovalci vlade, vsi tožilci, za kar pa vemo, da ni tako.

Odgovornost poveljnikov

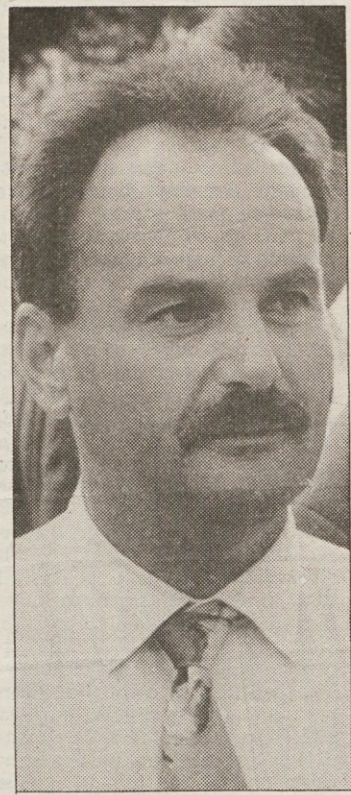
V 1. odstavku 42. člena piše: »... Poveljniki so ministru odgovorni za izvajanje teh ukrepov preko svojih nadrejenih.« Taka dikcija kaže na očitno nerazumevanje funkcije poveljevanja. Za vsa vprašanja, ki so v skladu z zakonom in drugimi predpisi v pristojnosti ministra za obrambo, je v vojski izključno odgovoren načelnik generalštaba in nihče drug.

Načelnik generalštaba zagotavlja v liniji poveljevanja izvajanje poveljevanja in odgovornost. Določilo tega člena je v nasprotju s predlogom 43. člena,

kjer bi v 1. odstavku morali zapisati: »Vojaško poveljevanje je v pristojnosti načelnika generalštaba in njemu podrejenih poveljnikov.«

Imenovanje načelnika in poveljnikov

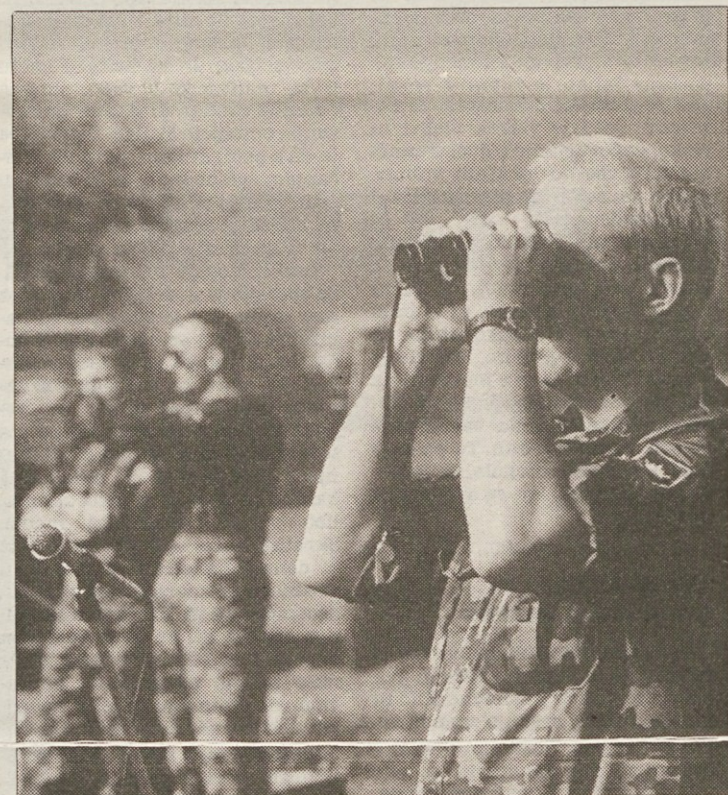
Sporen je 45. člen v predlogu: »Načelnika generalštaba imenuje vlada na predlog ministra.« Predsednik republike, ki mu ustava daje tudi funkcijo vrhovnega poveljnika, nima pristojnosti sodelovati pri izbiri načelnika generalštaba, čeprav na primer predlaga člane ustavnega sodišča, ombudsmana in sodnike računskega sodišča. Vlada bi vseeno lahko obdržala (če je nujno) vpliv na kadrovanje na najvišjo vojaško uniformirano funkcijo v državi, npr. kot predlagateljica predsedniku ali pa da bi predsednik predlagal vladi (parlamentu) kandidata za funkcijo načelnika generalštaba. Določilo o obvezni ponudbi odstopa načelnika generalštaba ob zamenjavi vlade je prepuščeno rešitvi, ki velja v zakonu o vladi, v tem zakonu pa je to določilo že predpisano. Taka dikcija vojaškostrokovno oz. poveljniško funkcijo spremeni v politično funkcijo. V Sloveniji smo, da bi se izog-

Čini, podeljevanje in poviševanje

Predlagatelj ne razmeji častniških in generalskih činov, kar bi bilo nujno, kajti po sedaj veljavni (sporni) uredbi o činih je čin »brigadir« razvrščen med čin polkovnika in čine generalov (ustrezno temu tudi mornariški čin »kapitan«). Ureditve v tujih državah so različne. V nekaterih čin brigadirja (Hrvaška) ni klasičen generalski čin, v ZDA je prvi od štirih generalskih činov, v Švici so generalski čini brigadni, divizijski in korpusni general, večina držav pa ohranja klasično poimenovanje generalmajor, generalpodpolkovnik in generalpolkovnik. (V Avstriji so čin brigadirja ukinili, vendar ga tisti, katerim je bil dodeljen, lahko uporabljajo). Če bi zakon predvidel čin »brigadir« in »kapitan« kot vmesna čina med častniki in generali, naj bi se ohranile

»Sedanj in prejšnji obrambni minister sta bila velika nasprotnika nadzora, ki je veljal v bivši JLA. Ali danes nikogar več ne moti, da bo tudi v bodoče obramba nadzorovala samo sebe?«

veda vprašanje, ali bo ustavni poveljnik sploh še koga napredoval.

Status zaposlenih v Slovenski vojski

Opredelitev, da je generalštab organ v sestavi ministertva za obrambo, postavlja vse zaposlene v slovenski vojski v položaj delavca v državni upravi, kar pomeni, da so ne le državni uslužbeni, ampak upravni (pisarniški) delavci s pravicami in dolžnostmi delavca v državni upravi. Vojaški poklic je specifičen, država zahteva stalno bojno pripravljenost, ta pa se izraža v neprekinjenem angažiranju določenih vojaških sestavov in sistemov. Rešitev, ki jo predvideva predlog zakona, bo v perspektivi vodila v negativno kadrovske selekcije in bo v častniški in podčastniški sestavi deloma postala odlagalnišče neperspektivnih kadrov, kakor je bilo tudi v vojski bivše skupne države.

Operativni štab obrambe

Z ustanovitvijo operativnega štaba obrambe in s predlagano dikcijo, da so odločitve obvezne za vse, na katere se nanašajo, se pravzaprav v zakonu uveljavlja in določa dejanski vrhovni poveljnik vojske in vodja civilne obrambe, ki ne bo predsednik vlade in ne ustavni poveljnik obrambnih sil, ampak operativni štab obrambe, na čelu katerega bo verjetno oziroma praviloma obrambni minister.

Obveščevalno-varnostne naloge

Praksa bo pokazala, da združevanje obveščevalnih in varnostnih nalog ni produktivno. Obveščevalne in varnostne naloge so po vsebini, metodah dela in zainteresiranih nosilcih povsem različne. Menim, da je sodčasno z obravnavo obrambnega zakona in zakona o varnostno-obveščevalni

dejavnosti smotno na državni ravni oblikovati eno obveščevalno službo za potrebe države. Analiziranje in ukrepanje pa je klasična štabna funkcija. Varnostna funkcija pa naj zajema področje delovanja vojaške policije v območjih odgovornosti skladno z 69. členom predloga.

Nadzor

Po predlogu zakona državni zbor nadzira organizacijo, priprave in izvajanje obrambe neposredno in preko svojih delovnih teles. Prepričan sem, da bo tako opredeljena nadzorstvena funkcija državnemu zboru omogočala samo vpogled v natančno »doziranje« informacije. Nadzor nad obrambnim sistemom je po predlogu zakona v celoti v pristojnosti ministra za obrambo, saj je obrambni inšpektorat organ v sestavi ministertva za obrambo. Sedanj in prejšnji obrambni minister sta bila velika nasprotnika natančno takega nadzora obrambnega sistema bivše skupne države. Ali danes nikogar več ne moti, da bo tudi v bodoče obramba nadzorovala samo sebe?

Zaključek

Ministertvo, na čelu z ministrom kot pripadnikom politične stranke, naj izvaja upravne in določene funkcije vodenja obrambe in slovenske vojske. Organizacija ministertva naj ne bo z upravno funkcijo obogaten generalštab in s predstojnikom oziroma ministrom, ki ima poleg poveljniških tudi velike politične ambicije. Bivša skupna država je bila zbirokratizirana, vendar je imela na 50 vojakov v vojašnicah enega zaposlenega v zveznem sekretariatu za obrambo, slovensko povprečje pa nam pove, da ima na 6 vojakov v vojašnici enega zaposlenega v upravnem delu ministertva. S prevzemom upravnih delavcev na področju obrambe bo v Sloveniji blizu 1600 zaposlenih v upravnih ministertva za obrambo. Tudi zaradi tega bo obramba predraga in zaradi preorganiziranja premalo učinkovita.

Če bo sprejet predlog v predloženi varianti, bomo v naši državi imeli več poveljnikov, ustavnega predsednika republike, mogoče bo kdo v tej vlogi videl vlado ali operativni štab obrambe. Dejanski vrhovni poveljnik bo minister za obrambo.

ZAKAJ, GOSPODJE POSLANCI, SI TEGA NE UPATE ZAPISATI V ZAKON?

Janez Slapar

Domači dejavniki, ki so letos zaznamovali domovino in svet

LETO BREZ RESNICE, POLNO ZLOBE, BLEFA IN PARANOJE

ZADNJE LETO JE BILO VROČE, DA ZLEPA NE TAKO. Polemike, prepiri in konflikti so se raznetili na vsakem koraku. Predvsem pa je bilo vroče v parlamentu, pa v strankah in ob njih, v javnosti in tudi doma v družinskem krogu. Izbira besed, ki so se pri tem uporabljale, je postala nena- vadno bogata. Toda človek, ki ob- upuje nad sivino političnega je- zika, bi moral biti pravzaprav ve- sel, ko v vsem tem besedovanju ne bi manjkala zelo pomembna, tako rekoč bistvena beseda: res- nica. Te pa celo leto 94 ni in ni bilo. Pri vsem razcvetu sporov, ki so zviševali temperaturo po ve- soljni Sloveniji, smo bili samo delno, in to res izjemoma deležni srečanja z besedo resnica.

Skratka, ko se bo pisala zgodo- vina, bo leto 1994 v njej opisano kot leto brez resnice. Ali drugače povedano, leto blefranja, sprene- danja, polno aferstva, politič- nega nategovanja, strankarskih kuhinj, kadrovskih čistk in še marsičesa.

Vzemimo za primer samo šte- vilo preiskovalnih komisij v slo- venskem parlamentu, ki so se in se še ukvarjajo s takšnimi ali drugačnimi nepravilnostmi. In kaj smo do danes izvedeli od njih? Nič! Pardon, nekaj že. Kateri pa- rlamentarci so jih ali jih še sestav- ljajo. In to, da imajo vsi ti ljudje obilico težav, preden se sploh do- govorijo, kaj bi radi.

Histerija »izrednih razmer«

Iz teh preiskovalnih komisij se lahko preselimo na lastninjenje in denacionalizacijo. Od afe- re HIT k vsem stotinam obnovljenih cerkva v zadnjih štirih letih v Slo- veniji, od stanovanjske afe- re poslancev in državnih uradnikov do korupcijskih dolgov nekaterih političnih strank, od intrigant- skega pisanja in blebetanja v tu- jini o notranjopolitičnih zadevah države do iskanja notranjega so- vražnika, ki zavira nadaljnji raz- voj – povsod isti – izmi, povsod vse več prostodolno ubesedene jeze, povsod sovražniki, proti ka- terim se je treba bojevati in jih končno razkrinkati. Le resnica ostaja še vedno globoko in varno zakrinkana.

Da pa bi bila slika bolj jasna in pregledna, je najbolje, da si po- vrsti osvežilno spomin, kako so stvari potekale v celem letu 1994. Takoj po novem letu, ko so se politiki otresli božičnih in no- vletnih zdravilj, so sedli v svoje oblastne sedeže in se še naprej prepirali in onegavili eden dru- gega. Slovenski parlament se je zatrdno odločil izpeljati proces preoblikovanja lokalne samou- prave in najbolj brihtni in pa- metni so celo napovedovali, da so spomladati že lahko volitve. Kot ve- liki demokrati so ljudstu dali pri- ložnost, da si sami izberejo in do- ločijo v kakšni občini bi radi ži- veli. Sicer je nekakšna strokovna skupina pripravila predlog okoli 160 novih občin, toda pametni parlamentarci predvsem iz vrst SLS, SKD, SDSS in skrajne desnice so to ocenili kot vsiljevanje odlo- čitev, ki ni po volji ljudi. Sledili so zbori krajanov, na katerih so po- litični jastrebi prepričevali ljudi, da je najbolje, če ima vsaka fara svoj občin, tam kjer je ta večja, pa tudi več občin. In tako se je približno 2-3% udeležencev na teh zborih odločilo, da hočejo imeti 350 novih občin. Nič niso pomagala svarila, da so to ne- umni predlogi, da volja večine ljudi ni takšna. In večina poslan- cev, prepričanih, da pa oni že vedo, kaj je volja ljudi, se je spu- stila v neverjetno pustolovščino. Razpisali so referendum in od- treh četrtn volilcev dobili di- rektno kľofuto. Toda to še ni bilo dovolj, čeprav bi po vsej logiki morali v vsem letu 1994 vsi po- slanci dobivali (tisti, ki so glosa- vali za to neumnost) za to pusto- lovščino najmanj zajamčene plače, da bi povrnili dolg neuspe- lega referenduma. Toda oni so oblast in davkoplačevalci so dolžni plačevati tudi vse njihove bedarije, ki se jih spominjo. Nihče ni bil kriv, nihče ni bil kaznovan, celo nasprotno. Tisti, ki so bili

največji krivci so bili ob koncu leta nagrajeni z večjim številom glasov volilcev. Poraženci na refe- rendumu so postali zmagovalci na volitvah. Pa naj še kdo razume to zmešnjavo.

Istočasno je v prvih mesecih leta potekala vzporedna politična prireditve, ki bi jo lahko poime- novali »Histerijo izrednih raz- mer«. Na odprti sceni, pred jav- nostjo sta se spopadli dve obveš- čevalni službi v eni državi. Kata- strofa, nonsens! Mesto dokonč- nega spopada, majhna vasica na obrobju Ljubljane, epilog v glav- nem mestu države, v posvečeni hiši najvišje oblasti – parla- mentu. Izid. Padel je vsemogočni minister za obrambo, zaradi svoje simbolične posvečenosti. Razre- šili so ga isti, ki so ga glorificirali in napravili za simbol slovenske osamosvojitve. Padel je nefor- malni vodja opozicije, ki je sedel v oblastnem fotelju (kar je samo po sebi perverzno početje), živa legenda, odrešenik. On bi vse ure- dil hitro in pravično. A poslanci so očitno še predobro poznali zgodbo o dobrih namenih in pe- klu.

Toda odhod Janše v opozicijo je spravljal v težave njegovega naj- večjega zaveznika Peterleta in njegovo stranko. Tudi oni bi šli v opozicijo, toda kaj, ko je oblast tako slastna in prijetna. Tuhtali so, tuhtali in se domislili. Osta- nemo v koaliciji, če jo zapusti ZLSD. Dovolj je tega, da bivši ko- munisti še vedno soodgovarjajo za vodenje te države. Vendar se šef koalicije Drnovšek le ni dal kar tako pretentati. Tudi sam zna še kako politično kalkulirati in prišel je do zaključka, da bi se ta predlog SKD slabo končal zanj. Ne bo več prvi med najboljšimi, postane lahko le lutka v rokah grabežljivih krščanskih demo- kratov. Zato je vlek, vlek in vlek dogovarjanje o dvostranski koaliciji vse do lokalnih volitev. Vmes pa se je zgodilo marsikaj nepredvidenega.

Peterle mu je zafural celotno zunanjo politiko tako, da smo ob koncu leta kot država na bojni nogi z vsemi sosedami, ni se nam odprla pot v Evropsko unijo. In kar je najbolj grozno, Peterle je v tujini tvežal, da je v Sloveniji na obli- tati nacionalistično-komuni- stična klika, ki ima vse vzvode oblasti v svojih rokah. Tu pa se je tudi Drnovšku utrgalo in Peter- leta je napizdil, kot se spodobi za prvošolčka.

»Vmesni čas« je izkoristila cerkev

Tudi rimskokatoliška cerkev je izkoristila ta »vmesni čas« in pri- šla z idejo, da bi v osnovno šolo in morda tudi v srednjo uvedli ve- rouk. Smo le postkomunistična država in cele generacije so bile prikrajšane za moralne vrednote, ki so najpravičnejše in najbolj poštene že stoletja na tej zemlji. Vse lepo in prav. Toda Bog je bil eno, cerkev in njeni posvečeni dušni pastirji pa popolnoma ne- kaj drugega, kot nanese na vred- note. Za osvežitev spomina le dve ilustraciji. Čas reformacije na Slovenskem, torej Trubarjevi časi in nepravilno, nečloveško in ne- pošteno početje cerkvene du- hovne hierarhije. V boju za oblast, in to politično, so žive ljudi celo zažigali na grmadah, prave Slovence izganjali iz domo- vine, ljudi zverinoko mučili in še pa še. In vse to zaradi domnevnih grehov, ki naj bi jih ti ubogi ljudje spobili ne v škodo drugih ljudi, temveč vrednot in resnice (in to zveličavne) te iste cerkvene hi-erarhije. Nobenih komunistov ni bilo, nobenih fašistov, le posa- mezniki in skupine izkoriščanih in lačnih živih bitij, ki se imenu- jejo ljudje. Ali pa čas boja proti fašizmu in nacionalsocializmu. Koliko nekrivih ljudi je zaradi od- krite besede v spovednici do duš- nega pastirja pristalo v koncent- racijskem taborišču, padlo pod strelom okupatorja ali pa kon- čalo v zaporih, kjer so jih zverin- sko mučili. In to od starčkov do otrok. Zopet kot žrtve velikih že stoletja priznanih vrednot. Zato bi bilo prav, da izrečeni stavek

Pučnika velja za vse na načelni ravni – tako za prejšnji režim kot obnašanje RKS v vsej svoji zgo- dovini obstoja, ki pravi: »treba je preprečiti, da bi se cinizem poli- tičnega obračunavanja kazal na ta način, da bi počasi začeli slaviti to, da je nekdo opravljal zločinsko delo in delo proti interesom slo- venskega naroda.« Čeprav se ta trditev nanaša na antikomuni- stični cinizem in se s takšnim obračunavanjem človek težko strinja, je vseeno poučen primer različnega obravnavanja podob- nih dejanj v zgodovini sloven- skega naroda.

Tudi denacionalizacija in last- ninjenje današnje demokratične države se bosta po vsej verjetno- sti ponovili, če ne čez dvajset let, pa malo kasneje. Kajti v obeh pro- cesih ostaja grenak priokus to- talne nepravilnosti. Zakaj? Zato, ker je eno človeško življenje po- prečno dolgo nekaj več kot 60 let. Danes v procesu denacionaliza- cije vračamo tovarne, trgovine, gozdove, gostilne nekdanjim last- nikom, ali bolje rečeno njihovim potomcem. Petdeset let, ko smo imeli t.i. družbeno lastnino, je 90% ljudi znoj in žulje pustilo tudi v teh zdaj vračajočih se stva- reh. In kaj so za ta svoj znoj dobili – certifikat. Toda dobili so ga tudi tisti, ki dobijo nazaj še njihovo minulo delo. In da ne bo pomote. Tudi nekdanji pravi lastnik iz- pred petdeset in več let si je odv- zeto lastnino pridobil z žulji in prek izkoriščane raje. Ni mu leta 1930 tovarna padla z neba ali, mu jo je podaril bog. Nastala je z izko- riščanjem na stotine in tisoče ljudi, ki so za pošteno delo umrli kot reveži. Še huje je seveda z vra- čanjem premoženja v naravi cerkvi. Kako in na kakšen način je ta institucija v vsem svojem obdobju obstoja prišla do premo- ženja, opisujejo knjige. Dejstvo pa je, da s potegavščinami in izkoriš- čanjem večine ljudi, ki so bili tudi zadnji penji pripravljeni darovati za boljše posmrtno življenje, kot pa so ga preživljali na zemlji.

Isto se dogaja pri lastninjenju. Še včerajšnja sodelavca sta se čez noč razšla, saj je eden postal ka- pitalist ali kot se učeno reče delo- dajalec, drugi pa je še vedno dela- vec, ki mora za svojega nekda- njega sodelavca garati za ne- kakšno plačo. Petdeset let pa sta tovarno gradila skupaj z odreka- njem, hodila sta v sindikalne kampe na počitnice, jedla sta ma- lico v isti tovarniški menzi. Skratka, neka logika bi še bila, da bi denacionalizacija in lastninli vrednost premoženja na dan 31. decembra 1945. Vračati in lastni- niti čez 60 let, ko se je vrednost povečala za 100 in večkrat, pa je milo rečeno nepravilno. Nepra- vično do večine ljudi, velik loterij- ski dobiček pa za manjšino privi- legirancev tega novega demokra- tičnega sistema, znašla na pra- vem mestu po letu 1990. Delavci so v tovarnah vsak dan garali, medtem ko so se današnji kapita- listi sprehajali po univerzi, tu- jini, študirali na račun tih istih delavcev, pisali knjige in članke z denarjem delavčevih žuljev, ko- vali načrte za prihodnost zopet z delavčevim denarjem itd. itd. Danes pa pod krinko tehnolo- škega napredka in prestrukturir- ranja ta usposobljeni kader v so- cializmu postaja kapitalistični razred, delavci, ki so garali, pa tehnološki presežki in brezpo- selni.

In ko bodo naši otroci, ko odras- tejo, ugotovili, da jim starši niso ničesar zapustili zato, ker jim je nekdo vse skupaj odvzel, bodo odvzeto hoteli nazaj. In današnja situacija se bo ponovila.

Ker pa vsega tega ne bi bilo, če pri vseh teh bedarijah in svinjari- jah ne bi sodelovali konkretni lju- di z imeni in primiki s politič- nimi in visokimi državnimi funk- cijami, je prav, da s kratko pred- stavitvijo nekaterih izpolnimo slovenski politični leksikon, ki naj bi izšel ob koncu tega tisoč- letja.

Kdo in kako

Normalno je, da začnemo s predsednikom države MILA- NOM KUČANOM, ki so ga odkri-

valci škandalov in afer po vsej sili hoteli potunkati vsaj v eno od njih. Toda brihtni Milan se ni dal, raje je posivel in največkrat mol- čal. Ker je siv in tih, se nekateri sprašujejo, če ni zaradi tega na- stala afera VIS-HIT.

JANEZ DRNOVŠEK, velik ljubi- telj psov, v politiki pa se vedno obnaša kot neuvrščeni, v svoji do- movini nima največ sreče. Še vedno mu ob vsaki priložnosti mečejo v obraz predsednikovanje v nekdanji Jugoslaviji, čeprav je na svoj način klasik slovenske politike. Za razvoj slovenskega parlamentarnega koalicioniranja je bil vedno čeber smodnika, hkrati pa izreden prisluškovalac utripa koalicijskih partnerjev – SKD in ZLSD. Je eden najboljših slovenskih ustvarjalcev omaho- vanja in neizrazoslovja v politiki.

LOJZE PETERLE, jezičnič, ki je z metodami pokojnega Kobeta izgnal iz prvih stolčkov krščan- skih demokratov ne samo rde- čega, temveč tudi rožnatega hu- diča. Ker mu to v stranki dokaj dobro uspeva, poizkuša isto sto- riti v koaliciji. Najprej seveda z iz- gonom ZLSD iz koalicije, potem pa še z Drnovškom. Toda stvari mu v zadnjem času ne gredo pre- več od rok, saj ga je nekdanji šef Drnovšek poslal nazaj v poslan- ske klopi, kjer naj bi se kalil v po- litični diplomaciji in spravištvu. Gre za politika, ki je pripravljen zato, da bi bil prvi med prvimi, zatavšati tudi del lastne države. Po vsej verjetnosti bo prvi Slove- nec, ki mu grozi, da bo vsa Slove- nija glasovala proti njemu z enim listkom.

JANEZ JANŠA, eden prvih bor- cev za svobodno Slovenijo. Zato je bil še pred vojno zaprt. Narodni heroj, eden najodločnejših pred- stavnikov slovenskega svetobla- ja. O vsem je obveščen, tudi o tem, kakšno število čevljev nosi posamezni Slovenec. Le tega ne zna povedati, kdo je največ zaslu- žil pri prekupečevanju z orožjem. Mož jeklenih živcev, ki pa mu je v Depali vasi kljub temu spodrs- nilo na bananinem olupku. Mož, ki obžaluje, da so njegovi sode- lavci pretepali državljane, saj sam tega ni bil deležen niti od takšnih počasti, kot sta bila KOS in DV, ko so ga aretirali. Slikovni material v obeh knjigah – Premi- kih in Okopih nazorno kaže, da se lahko zgodi, če bo izdal še dve knjigi, posebna priloga s fotogra- fijami prijateljev, ki mu grenijo življenje. Je edini ateist, ki lahko sedi na nekaterih pomembnih prireditvah ob nadškofu. V pro- stem času se ukvarja z alpiniz- mom (v letošnjem letu mu je uspelo v navezi še z enim alpinis- tom odplezati 7 + v steni Križ Totalitarizma) in zbiranjem flo- mastrov.

MARJAN FODOBNIK, brat Ja- neza, borec za poštenost, ki za- pravljaja denar v naprej, ko ga tako on kot njegova stranka še nista zaslužila. Podobno kot so to počeli- njali komunisti, pa jih tako rad kritizira. Človek, ki je s svojim tastom povzročil slovenskemu kmetijstvu več škode kot vse sto- letne ujme na Slovenskem. Mla- denič, ki ima rad vsak teden drug suknjič, pa čeprav že nekaj let ponavlja deset istih stavkov. Je predsednik edine stranke, ki ima po starih ustaljenih partijskih navadah še vedno razsodišče za neposlušne člane, na čelu kate- rega je prekaljen beograjski ka- der. Čeprav je antikomunist, vse- eno v svojih vrstah ljubi zveste bivše komuniste. Človek, ki rad sklada politične hepeninge, tako da ne veš, ali si prišel na sejo parlamenta ali odhajal.

JOŽE PUČNIK, devizni upokoje- nec, tolaški poslanec v parla- mentu, imenovan tudi antikomu- nistični cinik. Vnet govornik, ki ni zamudil še nobene preisko- valne komisije in ki najraje upo- rablja besedo zločin. Borec za nov koncept političnovarnostne ocene preteklosti, predvsem po vojni, izogiba pa se rad dejanj med drugo svetovno vojno. Nje- gov projekt predvideva zmanj- šanje števila prebivalcev Slove- nije za polovico, kar bo omogočilo realizacijo Peterletovega pro-

jekta, da se ob svečah najraje ro- jevajo novi svobodni otroci.

IVO HVALICA, hvalko, ki ima oči pri italijanski mafiji, glavno v Sloveniji in noge v brezcarinski coni. Ekspert za dokumente taj- nih policij in drugih »poverljivih akata«. Rad striže z ušesi. Z levim prestrega signale z zahodom, z desnim prisluškuje v domovini. Ko je njegova stranka zapustila koalicijo, je izjavil, da bo od sedaj naprej njihova politika premo- črtna. In res je tako. Ne levo ne desno, ampak naravnost za vodjo koraka četica tja, kjer se na laka- stih škornjih ne pozna noben prah, po katerem bi bilo lahko sklepati, kje so hodili, kje so bili in kaj so delali.

CIRIL RIBIČIČ, ki ima sive in košate brke zato, ker vse, kar se mu splete v glavi, takoj spravi na papir in objavi. V rekordnem času je napisal dve knjigi o lo- kalni samoupravi in centra- lizmu. Kritiki menijo, da gre pri njem za posebno vrsto terapije in za posebno spoved svoji parla- mentarni kolegici Nadi Primožič. Zavzemal se je za 150 občin, drugi so menili, da jih mora biti 350. Nato so vprašali ljudstvo, ki je zavrnilo njihovo bedarijo. Na koncu so se odločili za 147 občin, toda Ciril je bil primoran odstopi- ti s funkcije predsednika komi- sije, ker mu ni uspelo v letu in pol članov komisije naučiti, naj si za- pomnijo številko 150. Takšnih stro- vah pa res ne moreš več voditi še naprej.

ŽARKO PREGELJ, junak proce- duralnih strmin v slovenskem parlamentu, je najboljši statu- tarni in poslovniški komik v Slo- veniji. Je eden prvih Slovencev, ki je poizkušal brez predhodnega znanja karateja prelomiti govorni- škij pult v parlamentu. Je edini poslanec, ki pozna znameniti Le- ninov stavek: »Boljši je vsak maj- hen korak naprej v pohodu revo- lucije kot pa kdovekoliko resolu- cij«. Zato z majhnimi in pogo- stimi koraki vedno naskakuje go- vorniški pult – podatki pravijo, da v letu dni tudi več kot dvatisoč- krat. Do danes še ni zahteval da naj mu parlament povrne stro- ške za čevlje.

DANILO SLIVNIK, bivši sindi- kalist, bivši čekajevac in bivši do- pisnik v Moskvi, danes pa kolum- nist v najbolj branem dnevniku Delo. Med njegovimi najpomemb- nejšimi inovacijami je bil izum »raziskovalnega novinarstva« ali enostavneje povedano – bolj po- globljeno in obsežno ustvarjanje črne kronike. Čeprav se strastno ukvarja s tem novinarskim žan- rom, je njegova biografija povsem neoporečna, saj si nikoli ni uma- zal rok – bil je eden prvih, ki so se zoperstavili prodoru aidsa v slo- venski novinarski prostor. Tudi dopisnik v Moskvi. Le zakaj?

VIDA PETROVIČ, novinarka, ki je premagala samo sebe. Ni gla- dovno stavkala, v Cankarjevem domu pa je vseeno največ doseгла. Bila je nekaj časa komentatorsko suspendirana na slovenski televi- ziji, čeprav je ena najbolj neiz- prosnih analitičnih kritikov na- pak sedanjega sistema in drugih neumnosti, ki si jih je lahko po- bilje ogledala v ZDA. Ima sicer dobre zveze z SDK, toda le-ti ji po njenem ne dajejo pravih podat- kov. Zato ima včasih težave, ko komentira davčne napovedi ne- katerih vidnejših Slovencev.

LDS, stranka, ki bi rada bila dr- žava, pa to ne more biti.

SKD, stranka, ki bi rada bila demokratično evropsko konser- vativna, pa ji to ne uspeva, ker ne priznava antifašističnega boja. Morda ji bo celo uspešno Sloven- cem dopovedati, da od leta 1918 naprej na tleh slovenske države ni bilo okupatorjevega škornja. Hitler in Mussolini sta nas le pri- jateljško poskušala preventivno skupaj z domačimi kvisljngi ubraniti komunistične prevlade.

ZLSD, stranka ali organizacija, saj je vseeno, ki je uspešno zadnje desetletje usposabljala kadre za vodilne in tudi manj pomembne položaje v novonastajajočih strankah slovenske pomladi. Da- nes sama ugotavlja, da so naju- spešnejši tisti, ki so se odločili za fundamentalistični pristop kon- vertitstva. Zadnji podatki kažejo, da so jo zapustili vsi bivši boljše- viki in da so ostali še samo komu- nisti.

SLS, stranka, ki bo sloven- skemu kmetu dodobra zagrenila življenje. Komunisti so kmetom dajali ugodna posojila, tudi nepo- vratna, danes pa do njih stanov- ska stranka zahteva, nan s tem premoženjem (socialističnim) jamčijo za posojila, ki jih je najel Podobnik, da bi povrnil dolg svo- jih političnih vragolij. Včasih je partija subvencionirala kmeta, danes mora kmet subvencionir- ati svojo stranko.

SDSS, organizacija forumov, ki pokrivajo vse identitete sloven- skih strank, Na čelu organizacij je vodja, ki si želi nazaj Roško ofenzivo. To je stranka za vse čase. Povsod ima svoje prste vmes. To pa zato, ker se baje njen vodja vsega hitro naveliča, Je stranka, ki tekmuje znotraj Soci- alistične internacionale v hitrem dopisovanju, kar pa ima za posledico njeno počasno prilagajanje levim vrednotam, ki so pogoj pol- nopravnega statusa znotraj Soci- alistične internacionale.

DeSUS, stranka upokoencev, ki ima še veliko perspektivo, čeprav njeni člani nočejo nič imeti s prejšnjim komunističnim siste- mom. Bili so premladi, da bi sode- lovali pri oblasti ene in edine stranke. To odrinjenost bodo na- domestili v naslednjih desetletjih.

Zgodba, ki olajšuje razumevanje

In čisto na koncu zgodba, ki bo marsikomu olajšala razumeva- nje današnjega časa. Morda je celo resnična. Gre pa takole.

Nekoč, tam daleč, sta živeli do- bri prijatelji, partija in država. Bili sta si kot sestri. Od jutra do večera sta tičali skupaj in se nisa nikoli ločili.

Nekega sončnega dne, ko sta se prijatelji odpravili na novo pot sprememb, sta zagledali pred se- boj opozicijo. Čisto pravo opozi- cijo, ki ju je pozdravila: »Dobro jutro, sestra država! Dobro ju- tro sestra Partija! Poslušajte se- strici moji! Slišala sem, da se zo- pet pripravljata na neko reformo in da zelo hitro tečeta. Torej kdo od vaju je hitrejši na svetu?« je vprašala opozicija.

Ne da bi pomislila, je partija odgovorila: »Ljudstvo je na moji strani. Jaz sem najhitrejša na svetu!« Država je nasprotovala: »To pa ne bo držalo, saj še nikoli nisva tekmovali.« Vseeno je, če tekmujeva ali ne. Zelo močna sem in odporna!« je rekla partija. Dr- žava pa ji je zabrusila: »Rodila sem se zelo pametna!« Prepripli sta se in prepirali, ko se je opozi- cija na ves glas zakrohotala: »Ne- umnosti! Kaj pa čvekati! Takoj se pomerita! Zdjaj je prišel moj čas, vajin sodnik bom.« »V redu« sta se strinjali prijatelji. »Kar zdaj in tukaj se pomeriva!«

In sta se pomerili. Po nekaj me- secih se je izkazalo, da je država hitrejša. Partija je napela vse svoje moči, da bi prehitela državo. Vendar zaman, država je zma- gala. Opozicija je razglasila izid tekmovalca: »Država je bila hi- trejša od partije. Prvo mesto na svetu pripada državi! Grem v tu- jino, da to sporočim še drugim.« Tako je rekla in izginila.

Partijo je to zelo prizadelo. Hudo ji je bilo, ker ni zmagala, celo osmešila je se pred opozicijo. In je razmišljala: »Vsi me poz- najo kot hitrega tekača. Toda zdaj je celo država hitrejša od mene! Če jo uknem, bom najhitrejša jaz!« In sklenila je, da jo bo uki- nila. Vendar kako? Tuhtala in tuhtala je, ko se je spomnila svo- jih fundamentalistov – novopeče- nih demokratov. »Tako zviti in mladi so, gotovo mi bodo poma- gali.« In šla jih je iskat. Tudi na- šla jih je, vendar so za nasvet postavljali pogoj: »Zaprite nas!« Toda kako in zakaj, je spraševala

partija. »Vojska in policija sta zelo pametni instituciji in po- gumni.« K njima pojditte po na- svet, kako to storiti, in pomagali vama bosta. Partija je poslušala in odšla k vojski in policiji. Obe sta ji zagotovili, da ji bosta rade volje pomagali. »Zapreti nekaj po- sameznikov, to ni težko. Žal pa je tako težko najti razloge in sami jih ne poznamo dobro. Le kako jih bomo našli?« Partija je nestrpno odgovorila: »Preprosto, zelo pre- prosto. Nekaj posameznikov tako rado prebira in komentira strogo zaupne papirje z oznako državna skrivnost. Dajte jim še svojega in jih nato primite na delu.« Dogo- vorjeno, storjeno.

Vojska in policija je zaprla ne- kaj posameznikov, ljudstvo in de- lavski razred se je dvignil in dr- žava je čez čas crknila. Partija je veselo razmišljala: »Najboljša in najhitrejša na svetu sem jaz.« Zahvalila se je policiji in vojski ter zaprtim demokratom-opozi- cionalcem in jih prosila, če sna- mejo uzdo sodeluženke v tej ope- raciji. Opozicija ji je odkimala in rekla: »O, ne! Pomagala sem ukni- niti tvoje tekmeca, zmagala si in v zahvalo za to boš zdaj ti moj služabnik. In od takrat naprej pa vse do danes je partija služabnik demokracije, njeni nekdanji člani, kasneje demokrati, naci- onalisti, liberalci, konservativci, socialisti itd. pa oblastniki.

Tako obsojana enodnevna stavka v SNG Opera in balet Ljubljana je pospešila reševanje nakopičenih problemov in razgalila sprenevedanje

Z RAZPISOM ZA POSLOVNEGA DIREKTORJA OPERE URESNIČENE VSE STAVKOVNE ZAHTEVE

Svet zavoda zaskrbljen za moralni ugled Opere kljub svoji nelegitimnosti – Švara sodi, da zahteve po njegovi razrešitvi nimajo zveze s socialno-ekonomskim položajem zaposlenih, zato je stavko šteti kot nelegitimno in v nasprotju z zakonom

V prejšnji številki našega časopisa smo zapisali o napovedani enodnevni stavki v SNG Opera in balet Ljubljana naslovili »Še slaba opereta ne«. Dogajanja, ki so se zvrstila po oddaji članka v tiskarno, sobotna enodnevna stavka v Operi in vsi zapleti, razpleti in protislovja dajejo osnovo za trditev, da je bil naslov kar pravi. Za osvežitev spomina pa vendarle moramo povzeti zgodbo iz prvega zapisa.

V stavkovnih zahtevah, ki so jih sprejeli na članskem sestanku sindikata SNG Opera in baleta so zahtevali takojšnjo zaščito pravic iz kolektivne pogodbe za kulturne dejavnosti v Republiki Sloveniji, odpravo razlogov za kršenje pravic zaposlenih in razrešitev posameznikov, ki jih povzročajo. To so utemeljevali s podrobnim naštevanjem členov kolektivne pogodbe, ki naj bi bili kršeni, pri vseh pa je šlo za popolno neobveščenost in prikrajšanost pri vrsti zadev v zvezi s socialno ekonomskim položajem zaposlenih v Operi. Mimo tega je sindikat opozoril na hujše kršitve in nezakonito razpolaganje s sredstvi zavoda, namerno dajanje netočnih podatkov in zavrnitve vpogleda v listine na zahtevo sindikata. Glavni krivec za tako stanje naj bi bil vršilec dolžnosti direktorja zavoda Igor Švara, ki ga je ob neuspelem razpisu za direktorja Opere in baleta republiška vlada na predlog ministra za kulturo znova imenovala za vršilca dolžnosti direktorja.

Zadnjič smo zapisali da je stavkovni odbor, ki se je na začetku prejšnjega tedna o stavkovnih zahtevah pogajal s predstavniki ministrstva za kulturo in vodstvom Opere, dobil zagotovila, da bodo večino težav nemudoma od-

pravili in da je v tem smislu napoved stavke dosegla svoj namen. Sporen pa je ostal položaj Igorja Švare oziroma ločitev funkcije poslovnega direktorja SNG Opere in baleta Ljubljana od programskega (umetniškega) direktorja Opere in baleta ali ločenih funkcij za Opere in za balet.

Stavkovni odbor se ni pustil prepeljati žejnega čez vodo in je upoštevaljoč bridke izkušnje iz preteklosti, ko so jim obljubljali najrazličnejše stvari, pa potem pozabili na dano besedo, sklenil stavko odložiti na soboto 17. decembra, ne pa dokončno odpovedati. Pogoj za odpoved stavke je bil, da svet SNG Opere in baleta do petka, 16. decembra sprejme sklep o razpisu funkcij, ki smo jih omenili.

Svet SNG Opere in baleta se je v petek res sestel na izredni seji, vendar ni upošteval predloga za ločitev funkcije poslovnega in programskega direktorja, četudi je minister Pelhan na pogajanjih zatrdil, da bo upošteval tudi ločitev funkcij, če bo tako sprejel svet Opere. Svet je vrnil žogico in ministru predlagal, naj razpiše mesto direktorja SNG Opere in baleta.

Predstavniki stavkovnega odbora, ki so na seji sveta sodelovali, so spregledali sprenevedanje

sveta in napovedano stavko v soboto, 17. decembra sklenili tudi dejansko izvesti. Menili so namreč, da svet SNG Opere in baleta ni sprejel njihovih zahtev ne priporočila ministra Pelhana. Njegovo vztrajanje pri razpisu mesta direktorja že naprej omogoča kršitve, samovoljo in zlorabe, kakršne so se doslej v Operi dogajale in ki so tudi bile povod za stavko. Ponovno so poudarili, da zahtevajo razrešitev v. d. direktorja SNG Opere in baleta Igorja Švare in razpis ločenih funkcij. Dodali so še, da bodo s stavko v primeru, da njihove osnovne zahteve ne bi bile uresničene do 23. decembra, nadaljevali 28. decembra. Tako so delavci Opere in baleta 17. decembra stavkali in v gledališču ni bilo predstav.

Enodnevna stavka je streznila vse tiste, ki so pričakovali in oznanjali da delavci, zbrani okoli sindikata in stavkovnega odbora, le grozijo, in stvari so se v naslednjem tednu začele hitreje razpletati. Še naprej je bilo veliko obtoževanj z ene in druge strani, a le je postajalo jasno, da bo težave v Operi mogoče rešiti edinole na način, kakršnega je zahteval stavkovni odbor.

Iz bogate dokumentacije o dogodivščinah, ki so spremljale priprave in sledile sami enodnevni stavki in s katero so nas po našem prvem zapisu kar zasuli iz ministrstva za kulturo in iz vodstva Opere in baleta, bomo povzeli še nekaj stvari. Igor Švara je v sporočilu za javnost zapisal, da je stavkovni odbor napovedal stavko kljub doseženemu soglasju glede vseh stavkovnih zah-

tev, ki se tičejo socialno ekonomskega položaja in pravic zaposlenih v SNG Operi in baletu. Stavkovni odbor naj bi netočno interpretiral sklep sveta zavoda in stavko utemeljeval s poglobitveno zahtevo po njegovi (Švarovi) razrešitvi. »Ker gre pri tem za zahtevo, ki nima nikakršne zveze s socialno ekonomskim položajem zaposlenih, je šteti napovedano stavko kot nelegitimno in v nasprotju z določili zakona o stavki.« Švara še opozarja na odgovornost članov ansambla pred javnostjo in obiskovalci predstav, saj bo stavka povzročila veliko moralno in materialno škodo.

Tudi člani sveta javnega zavoda SNG Opera in baleta Karel Jerič,

Peter Bedjanič, Jani Golob in Bojan Martinc so – v malo drugačni sestavi, kot je bila ob sklepanju na seji sveta 16. decembra namreč, Jani Golob ni sodeloval, navzoč pa je bil predstavnik družbenih interesov Ivan Pal – so sprejeli svojo izjavo za javnost. Tudi oni govorijo o škodi, ki jo je povzročila stavka, ki »gotovo ni rešila nobenega od tistih problemov, ki se v Operi in baletu kopičijo že leta.« Člani sveta zavračajo svojo pristojnost karkoli sprejeti v zvezi v razpisom direktorskih mest in se pri tem sklicujejo celo na očitano nelegitimnost sveta, ki je bila izražena na zboru delavcev. Čudi jih napačna interpretacija njihovih sklepov s strani stavkovnega odbora, hkrati pa

pozivajo ustanovitelja, naj nemudoma formira komisijo, ki naj ugotovi upravičenost stavke in izpostavi morebitne krivce za nastalo situacijo.

Sklepamo lahko, da je v vsem tem času še vedno potekala intenzivna dejavnost na ravni stavkovni odbor – ministrstvo in je bilo tudi izdatno obveljevanje v sredstvih javnega obveščanja le poskus zamegljevanja stvari in čim bolj s celo kožo in ne preveč popljudano podobo priti do za vse sprejemljivega kompromisa.

Do tega je očitno prišlo, saj smo v torek, 20. decembra prejeli sklep stavkovnega odbora. Ta je na sejah v ponedeljek in torek obravnaval predlog razpisa za mesto poslovnega direktorja SNG Opere in baleta Ljubljana, ki ga je v skladu s stavkovnimi zahtevami in sklepom seje sveta Opere in baleta Ljubljana pripravilo ministrstvo za kulturo. Stavkovni odbor meni, da bo objava razpisa s predlagano vsebino omogočila izbiro kandidata za poslovnega direktorja SNG Opere in baleta Ljubljana, ki bo pogoj tudi za ločeni funkciji programskega direktorja Opere in programskega direktorja baleta. Takšno vodstvo SNG Opere in baleta pa bo po njihovem mnenju zagotovilo, da v prihodnje ne bo več prihajalo do kršitev pravic in zlorab.

Stavkovni odbor je zato sprejel sklep, da nadaljevanje stavke, ki je bila napovedana za 28. december, preloži. O nadaljevanju stavke bo stavkovni odbor ponovno sklepal potem, ko bodo znani rezultati objavljenega razpisa, oziroma najkasneje do 25. januarja 1995. Še opombo so dodali, namreč, da ta sklep velja le, če bo razpis poslovnega direktorja Opere in baleta objavljen najkasneje v četrtek, 22. decembra v časopisu Delo. Da vam prihranimo trud z listanjem oglasov: razpis je bil res objavljen, in to dan pred rokom. Stavka je torej znova preložena. Očitno so tokrat na najboljši poti, da zaradi sedanjih zahtev ne bo več treba stavkati. Sicer pa, Opera je vedno nepredvidljiva...

Igor Žitnik

NE BODITE ČUK, BODITE SOVA

MODROST JE V ZNANJU

Znanja imamo v podjetju Donit Filter veliko. Že 50. let raziskujemo in preizkušamo, razvijamo in dopolnjujemo, izdelujemo in prodajamo filtre za raznovrstna motorna vozila. Tradicijo smo povezali z odločitvijo, da v naši proizvodnji dajemo prednost zanesljivosti in kakovosti. Zato lahko danes brez težav v najbližji trgovini kupite cenejši filter od našega.

Ali smo se odločili modro ali ne, nam lahko povedo milijoni zadovoljnih uporabnikov na vseh celinah. In naši poslovni partnerji, med katerimi so tudi veliki svetovni proizvajalci vozil in strojev, všteti BMW, Škodo, Citroën, Volvo, Fiat, Volkswagen, Renault in Mercedes. Ponosni smo, da več kot 80% naših izdelkov izvažamo, in to predvsem na zahtevne trge.

Vprašanje je, ali boste tudi vi ravnali modro, ko boste filter v motorju zamenjali z našim filtrom. Verjetno bodo olje, zrak in gorivo v vašem motorju čistejši kot prej. Zato tvegajte, da se boste redkeje srečevali z vašim najljubšim mehanikom. Ker nimamo nič proti mehanikom, še več, prištevamo jih k svojim dobrim strankam, prepuščamo odločitev vam. Res pa je, da je modro upoštevati znanje.

Tudi domače.

DONIT FILTER
KAKOVOST, KI JO KUPUJE SVET

Donit Filter, podjetje za proizvodnjo filtrov, Medvode, Slovenija.

Intervju: Janez Malovrh, direktor Cementarne in župan Trbovelj

DA NIZKE PLAČE NISO REŠITEV, MORA BITI JASNO VSAKEMU NORMALNEMU ČLOVEKU!

Janez Malovrh, rojen leta 1941, diplomirani inženir kemije, direktor Cementarne Trbovlje, od lokalnih volitev naprej župan Trbovelj, zmagovalac v prvem krogu, županoval bo volontersko...

Ti podatki so prišli v uredništvo kot pobuda za pogovor z Janezom Malovrhom. Pobudo je podkrepil še Ciril Urek, sekretar območnega odbora svobodnih sindikatov Zasavja. Povedal je, da ima cementarna več kot 100-letno tradicijo in je za zasavski konec zelo pomembna. Tudi njenemu direktorju je prišel zaslug, da kljub vrsti težav niso odpuščali delavcev, da plače celo presegajo kolektivno pogodbo in se je vselej vsaj držijo, vodstvo pa tudi sicer spoštuje dogovore s sindikatom. Med direktorjeve zasluge sodi tudi posodabljanje cementarne, za kar prav zdaj teče naložba, vredna več milijonov mark.

Pred pogovorom smo pogledali še rezultate volitev v Trbovljah:

Med kandidati za župana je s 50,81 odstotka v prvem krogu zmagal Janez Malovrh, kandi-

usmerjena, reciva levo, svobodomiseln.

Teh »barv« niso menjali in jih tudi ne mislim! Socializem kot ideja ima preveč prednosti, da bi jih lahko zavrnil. Lovim pač ravnotežje med njegovimi socialnimi elementi in kapitalom.

Zavozlano?

»Je, gotovo, a zdi se mi, da to balansiranje še kar obvladujem. Če sem bil toliko let za, se zdaj ne morem in ne mislim spremeniti.«

»Za« ste bili? Kaj mislite s tem?

»No, saj sem nekako že odgovoril. Tega pa še nisem povedal, da je ta moja levo in svobodnjaško usmerjena družina vedno imela denar. Gostilne, trgovine pa vse to. Torej je šlo skupaj tisto, kar je dandanašnji na videz nezdružljivo.

Bil sem in sem še za socialni mir, za ravnovesje med delom in denarjem, za pravičnost in

bo delo za vsakogar, ki hoče delati. Žal je socializem kot sistem, v katerem smo živeli, zamenjal prvo lastno pobudo. Zdaj to igra vlogo in optimist mora pač verjeti, da bomo šli naprej.«

Tudi s plačami, recimo kar v cementarni?

»Da nizke plače niso rešitev, mora biti jasno vsakemu normalnemu človeku! Kot prvo morajo biti takšne, da bodo ljudje od njih živeli in ne živitarili. Kot drugo ne smemo zanemariti njihovega motivacijskega faktorja. Kot tretje, kar bi sploh ne smelo biti vprašanje, se moramo držati vsaj tega, kar so sindikati izbrili v kolektivni pogodbi.

Če med obiski v tujih firmah povprašam, kako ravna sindikat, kadar so kršene kolektivne pogodbe, te pogledajo kot marsovca. Saj niti ne vedo, o čem sprašuješ, tako nelogično se jim zdi, da bi kdo samovoljno kršil kolektivno pogodbo.«

Tako lepo zveni, kar pripovedujete, tudi

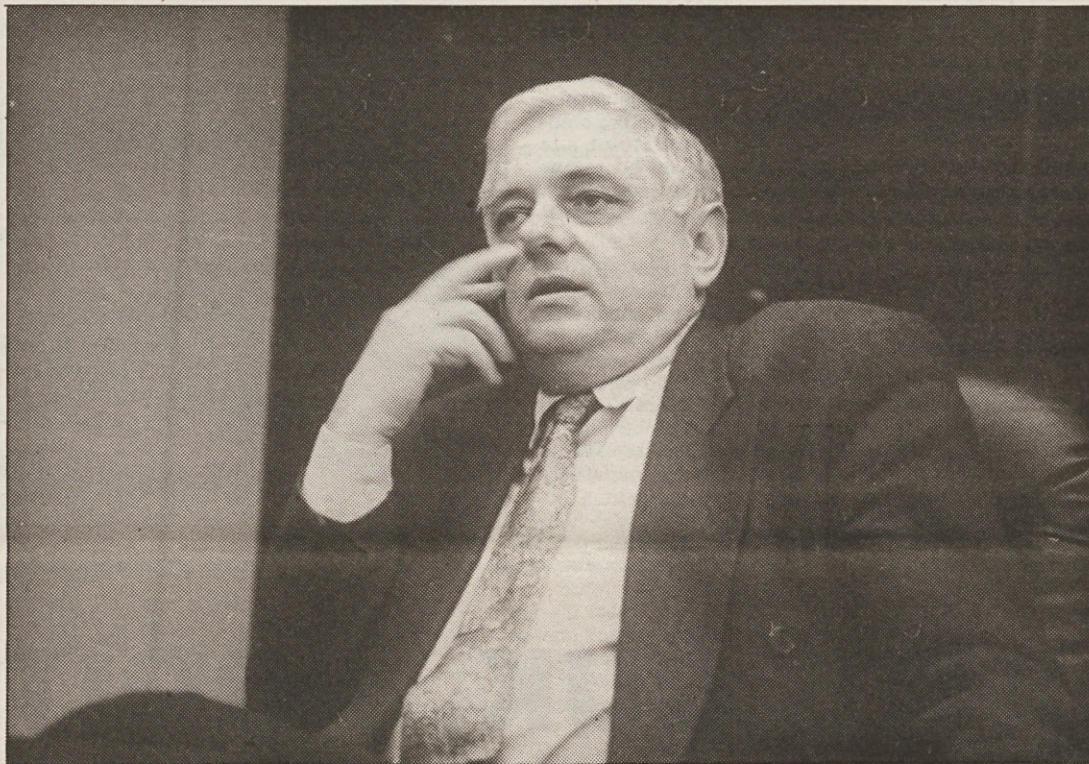
Če bo tak politik, kot je direktor...

Občina v težavah, cementarna pred zahtevnimi podvigi, direktor pa za župana? Kako na to gleda sindikat cementarne? Povprašali smo njegovega predsednika Mijo Popoviča:

»Naj kar pošteno povem – nisem navdušen! Tolaži me le to, da je Janez Malovrh uspel okoli sebe zbrati zelo dobro strokovno skupino in uveljaviti sistem timskega dela. To mi zbuja upanje, da njegovo županovanje ne bo negativno vplivalo na položaj cementarne.

Morda celo nasprotno. Če bo tako dober politik, kot je direktor, bo splošen razvoj v občini pripomogel vsem, torej tudi našemu podjetju.

Odnos do dela in do delavca, timsko delo, zaupanje, dobro sodelovanje s sindikatom, pripravljenost na pogajanje, na skupno iskanje tvojega kompromisa... Če takšne prednosti direktorja lahko veljajo tudi za župana, bo že nekako šlo.«

logično se sliši, a tako tako daleč od tega, kar doživljamo in preživljamo!

»Menda res, a naj ponovim – sem vedrogled. Končno ni enostavno postaviti na noge novo državo, zgubiti toliko tržišč. Gospodarsko rast smo le doživeli, res počasno, a vendarle.

Da je država draga, je jasno, da je manjša država dražja od večje, tudi, da pa ne sme biti tako draga, kot je naša, sem prepričan. Politična kultura je menda tudi stvar, ki se razvija, ki se je moramo naučiti. Mislim takšne, ko poslanec ne bo najprej mislil nase, potem na svojo stranko in šele nazadnje na interes volilcev in naroda.

Še vprašanje županu – Trbovlje ne slo- vijo ravno kot občina v razcvetu?

»Predvsem so v gospodarski zagati, kar seveda vpliva na življenje v celoti. Sloveli smo po

kulturnem življenju, razviti športni dejavnosti in še čem, kar je zamrlo. Tu vidim svoje naloge, potegniti vse skupaj naprej.

Najprej pri gospodarstvu! Od države bomo morali izsiliti drugačen odnos do energije. Nova elektrarna je za Trbovlje nujnost, sprožila bo nov investicijski cikel, omogočila delo vsaj enemu rodu Trboveljčanov, rešila bo okolje, zagotovila delo najmanj eni generaciji knapov in omogočila mehek prehod k drugim programom.

Vštric s tem gre razvoj infrastrukture in vseh kakovosti življenja v teh krajih.

Vse to je odvisno od odnosa države, pravi- te. Verjamete, da jo je moč premakniti?

»Če bi ne verjel, bi se ne lotil dela!«

Ciril Brajer

Iz pekarnice zarečenega kruha

Ko smo se menili z Mijom Popovičem, predsednikom sindikata cementarne, je kajpak govoril tudi o delu sindikata tega 385-članskega kolektiva: »V sindikat je včlanjenih 380 zaposlenih in vsi so v ZSSS, pri delu mi kot predsedniku pomaga tudi območna organizacija...

»Bolj kot panožna?« sem se skušal pošaliti.

»Bolj!« je pribil in potem smo se malce čudno spogledovali. Mijo Popovič je namreč tudi podpredsednik Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije.

dat LDS je dobil 25,20 odstotka, SKD 13,55 in SDSS 10,44 odstotka glasov.

Združena lista bo imela v občinskem svetu 7 svetnikov, liberalni demokrati prav toliko, štirje mandati pa so ostali Slovenski nacionalni stranki.

Za župana torej sorazmerno ugodna sestava sveta. Toda ob težavah cementarne, ob zahtevni naložbi in procesu lastninjenja, ki zdaj poteka, bo volontersko županovanje vendarle zahteven posel. Občina Trbovlje namreč nima dorečenih razvojnih programov, pesti jo nezaposlenost, ekološki problemi in (kot vse druge) koncentracija oblasti v metropoli.

S temi vprašanji smo torej stopili do Janeza Malovrha:

Očitno slovite kot uspešen in celo priljubljen direktor, kaj za vraga vas je gnalo v politiko?

»No, najprej na splošno – kar precej potujem po tujini, res poslovno, a se ozrem okoli sebe. Tudi v uveljavljenih demokracijah ni nobena izjema, če gre uspešen gospodarstvenik v politiko. Očitno te vrste stroko pogrešajo in cenijo tudi po svetu.

In bolj osebno – s politiko sem rasel, z njo sem se ukvarjal, čeprav ne poklicno in tudi preveč intenzivno ne. Moj oče je bil pred vojno prvi rdeči župan v takratni državi. Kot človek, kot gospodarstvenik in kot politik sem rasel v socializmu kot sistemu in v družini, ki je bila

podobne vrednote, ki jih socializem kot zami- sel gotovo ponuja.«

Pravite »sem bil in sem«, torej to govo- rite tudi kot direktor?

»Seveda! V Sloveniji smo zdaj priča divjaštvu in divjanju, ki ga razviti svet že dolgo več ne pozna. Nebrzdani kapitalizem, sloneč zgolj na izkoriščanju množice, da lahko bogati peščica, so normalne države že zdavnaj zavrgle in napredne teorije ovrgle.

Zakaj, potemtakem, bi mi potonili vanj?! Družba, ki hoče naprej, mora samo sebe vprašati, ali hoče in zmore ohraniti raven socialnih bonitet, ki jih je že uživala...«

Pa zmore?

»V Slovenia in njegovo državo trdno verjamem. Verjamem, da smo s svojim delom, zna- njem in marljivostjo sposobni priti do tega, da

PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

Vsakokrat, ko se je Simonu Wiesenthalu posrečilo pred sodnika pripeljati kaknega nacističnega morilca, je svetovni tisk o njem pisal kot o »lovcu na nacistične«, »judovskemu Jamesu Bondu« ali celo kot o »maščevalcu Judov«. Toda on je hotel, da bi ohranil spomin na mrtve, ni želel netiti sovraštva; zahteval je pravico, ne pa hlepel po maščevanju.

Wiesenthal je avtor številnih knjig. V naši založbi smo izdali prevod njegove zadnje, z naslovom PRAVICA, NE MAŠČEVANJE. To je hkrati prvo njegovo v slovenščino prevedeno delo.

Pokličite (061) 321 255.
Cena knjige je 2.500 SIT.

Avtor, magister sociologije in miličnik, je policiji bil in je še zapisan z dušo in telesom; bil je komandir policijske postaje, ravnatelj kadetske policijske šole, načelnik slovenske policije. V knjigi Policija, demonstracije, oblast opisuje svoja opažanja in ocene, kako je policija ravnala v minulih 30 letih, predvsem v Ljubljani, ob demonstracijah, zborovanjih, ustanavljanju strank, še posebej v prelomnih časih slovenske republike in države.

V tej knjigi riše portrete posameznikov, opisuje dogodke in njihova ozadja. Kot rdeča nit se v 30-letnem loku njegovega angažiranja v policiji nehoti izpisuje zgodba o polici- stu, ki ne sme zbijati strahu, ampak mora biti tudi in predvsem človek.

Cena knjige je 2.600 SIT, 5-odstotni prometni davek je vključen v ceno.

Knjigo lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: 061-321-255, 1310-033, faks 311-956.

Simon Wiesenthal

PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

SPOMINI

Novosti iz založbe Enotnost

Jože Smole

Pripoved komunista novinarja

(Odlomek)

PRVI ODPSTOP VISOKEGA FUNKCIONARJA PRI NAS

DOM TISKA

Z imenovanjem Lazarja Mojsova za direktorja *Borbe* so se odnosi v uredništvu začeli obračati v čudno smer. Sklicujoč se na pomembne funkcije, ki jih je opravljal (pred prihodom v *Borbo* je bil jugoslovanski veleposlanik v Moskvi) je pri urejanju časnikov skušal zelo avtoritativno uveljavljati svoje poglede. Mnenja drugih novinarjev ni upošteval. Kot glavni urednik *Borbe* sem bil pri urejanju časnika nenehno v sporu z njim. To je vodilo tudi v razklanost v uredništvu, del novinarjev je bil na moji strani, drugi del na strani Mojsova, in to za dnevnik gotovo ni bilo dobro. V želji, da se odnosi ne bi še bolj zapletli, sem odstopil s položaja glavnega urednika. Mojega odstopa pa vodstvo Socialistične zveze Jugoslavije ni hotelo sprejeti. Tudi Lazar Mojsov je spremenil svoj odnos do mene in me nagovarjal, naj ostanem na tej funkciji in mi obljubljal, da bova vse spore »reševala na pameten način«. Jaz pa sem pri odstopu vztrajal in dokazoval, da bom za *Borbo* lahko veliko storil, če se bom v celoti posvetil pisanju komentarjev o zunanjepolitičnih temah.

Slovensko politično vodstvo, ki je spremljalo zaplete v uredništvu *Borbe*, mi je predlagalo, naj se vrnem v Slovenijo. Miha Marinko me je obvestil, da je z imenovanjem Janeza Vipotnika za zveznega ministra za kulturo odprto mesto glavnega urednika *Dela*. Če bi se odločil za vrnitev v Ljubljano, se bo zavzel, da me imenujejo za glavnega urednika *Dela*. Zelo ljubeznivo pismo mi je poslal tudi Stane Kavčič: Dragi Jože! Obveščen sem, da bi rad prišel v Slovenijo . . . Prepričan sem, da bi lahko zelo koristno delal pri nas v Sloveniji, kakor tudi, da bi to za Tvoj nadaljnji razvoj bilo koristno. Iskreno povedano, mislim, da so nekatere stvari v Sloveniji za katere bi bilo zelo koristno, če bi si jih поблиže ogledal in jih dodobra spoznal. Kdor hoče dodobra spoznati drevo, njegovo rast, zelenje in cvetje, občutljivost in trpežnost, mora spoznati tudi njegove korenine . . .

Po prevzemu dolžnosti glavnega urednika *Dela* sem takoj ugotovil, da je v Sloveniji tudi v časopisnih hišah režim drugačen od jugoslovanskega. V Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, Skopju in drugih središčih je direktor časopisnega podjetja bil v dvojni funkciji: politični in ekonomsko-poslovni. Bil je v resnici glavni urednik časopisov in edicij, ki jih je podjetje izdajalo ter poslovni šef celotne hiše, torej tiskarne in tehničnih služb. V časopisnem podjetju *Delo* pa sta ti funkciji bili ločeni. Takšen sistem je bil normalen. Direktorica *Dela* je bila zelo sposobna ekonomistka. Ela Dobnikar. Ona je bila nosilka celotne gospodarske dejavnosti, ni pa imela nobenih pooblastil glede urejanja časopisov in tednikov. Z Elo Dobnikar sem zelo dobro sodeloval. Sproti sva reševala tudi spore med novinarji in grafiki. Teh pa seveda ni bilo malo. Nenehno se je razpravljalo, kdo je pomembnejši: novinarji, ki oblikujejo časopise ali grafiki, ki jih tiskajo. Ti spori pa so se nanašali tudi na razmerja med višino osebnih dohodkov novinarjev in osebnih dohodkov grafikov. Te odnose smo urejali dokaj uspešno. Zagotavljali smo prelivanje sredstev iz grafične dejavnosti in od prodaje časopisov v skupen sklad, ki je finančno omogočal modernizacijo časopisnega podjetja v celoti.

Uresničevati smo začeli že prej dogovorjeni projekt o gradnji velikega »Doma tiska«. Grafiki in novinarji so se zavestno odpovedovali delu zaslužnega osebnega dohodka in tako omogočili obsežno naložbo, za katero smo vsi menili, da je velikega pomena. Za gradnjo »Doma tiska« je *Delo* dobilo tudi republiško finančno pomoč in ugodne bančne kredite.

Gradnja velikega modernega grafičnega objekta je naletela na resne težave. Zvezni izvršni svet se je po odločitvi političnega vodstva znova zaletaval v investicijske naložbe. Obravnaval jih je kot glavni vir ekonomske nestabilnosti. Vse republike so bile dolžne korenito zožiti vse naložbe, nekatere pa celo povsem zamrzniti. V Sloveniji je *Delo* bilo prvo na udaru. V načelu zato, ker je ta investicija bila republiškega pomena. Iz pragmatičnih razlogov pa zato, ker je tedanji predsednik izvršnega sveta Viktor Avbelj-Rudi menil, da bi bilo nerodno, če bi mu drugi investitorji očitali, da gleda skozi prste na Delovo naložbo, ki jo vodi njegova sestra Ela Dobnikar. V nasprotju s splošnim mnenjem o koristnosti rodbinskih zvez se je v primeru *Dela* to pokazalo kot slabo.

Po mojem imenovanju za glavnega urednika se je ponovila šala na temo o združitvi *Borbe* in *Dela* v skupen dnevnik, ki se bo imenoval BORDEL. Ta domislica je bila izraz svojevrstnega nezadovoljstva slovenske javnosti nad združitvijo *Slovenskega poročevalca* in *Ljudske pravice* v nov dnevnik z imenom *Delo*. (Ta združitev je bila izvršena 1959. leta). Nikdar mi ni bilo docela jasno, zakaj jo je Kardelj forsril. *Slovenski poročevalac*, kakaj jo je bil ustanovljen 1941. leta kot glasilo Osvobodilne fronte, je bil

močno zasidran med ljudmi. *Ljudska pravica* pa je bila ustanovljena že 1936. leta in njo je takrat zelo uspešno urejal veliki slovenski pisatelj Miško Kranjec. Ob združitvi *Slovenskega poročevalca* in *Ljudske pravice* v *Delo* je bila pri nas zelo razširjena šala, da je slovenski narod izgubil pravico, dobil pa delo. Negativna posledica združitve dveh dnevnikov je bila prekinitev resne konkurence na časnikarskem področju. Šele s krepitvijo in razširitvijo *Ljubljanskega dnevnika* se je stanje kolikor toliko normaliziralo. In seveda je tudi pospešena rast mariborskega *Večera*, ki je ves čas imel prevladujoči položaj na štajerskem, vplivala na vsebinsko tekmovanje med slovenskimi dnevniki.

Naklada *Dela* je bila v začetku precej manjša od tiste, ki jo je imel *Slovenski poročevalac*. Šele počasi se je dvignila na to raven. V uredništvu smo se zavzemali za vsestransko objektivno informiranje o dogajanju v svetu in doma ter za kritično obravnavanje naših družbenih problemov. Zelo smo spodbujali pisma bralcev. Ta rubrika je že v šestdesetih letih postala ena najbolj branih in odmevnih v naši javnosti. Urednik te rubrike, zelo izkušen novinar Cene Kranjc, pa je dosledno zahteval, da po sledeh pism bralcev pišemo resne kritične članke in da od odgovornih ljudi zahtevamo odgovore. V tem pogledu je novinar Franc Šetinc z argumentiranimi kritičnimi analizami na straneh *Dela* veliko prispeval pri razbijanju birokratizma in tehnokracije. Pri vsebinskem preoblikovanju *Dela* v smislu širokega odpiranja časnika do naše javnosti je odigral zelo pomembno vlogo odgovorni urednik Dušan Benko.

Upam si trditi, da so v uredništvu *Dela* bili dobri odnosi medsebojnega zaupanja in da urejanje dnevnika ni teklo po hierarhični poti, ampak z dogovorom vseh sodelujočih. Uredništvo je bilo po današnjih merilih številčno zelo majhno. Vsi sodelavci so bili zelo plodni, tako v količinskem kot v kakovostnem pogledu.

Slovenski poročevalac je poleg beograjskih dnevnikov *Politike* in *Borbe* razmeroma že zgodaj uvajal dopisnike v tujini. V uredništvu *Dela* smo se odločno zavzemali za odpiranje novih dopisniških mest. Pri tem smo se soočali s pomanjkanjem deviznih sredstev. Združenje časopisnih podjetij Jugoslavije je po nekih ključih odobravalo devizne kvote, pogosto v dobro »zveznih« in na škodo »republiških« dnevnikov. Poleg materialno-finančnih omejitev smo se

Franjo Francič

Škorpijonova balada

(Odlomek)

XVIII.

Naslov iz časopisa

Ponoči ljubim tvoj obraz
podnevi si ne upam
le čutim da zanašam mah
na tenki rob trebuha

Z jezikom ti pobiram prah
po vročem spolovilu
in to je ta prelepi strah
da kmalu bo minilo

Milan Vincetić:
Veadar

V ozkem hodniku je bilo tako hladno, da ni hodil niti scat ponoči, zavijal se je v puhovko, samo spalka je bila premalo, da bi ga obvarovala tresavice. Znanec mu je pustil ključ le od vhodnih vrat, soba s pečjo pa je bila zaklenjena. Lahko bi vdrl, samo tako bi zgubil tiste čase zadnjega znanca, ki ga je hotel prespati. In zunaj je bila peklenaška zima, bile so predpriprave na skok v nornhaus.

Ko je potrkalo, si je dejal, končno, zdaj bo stari kamerad, samo zakaj bi on trkal, ko ima vendar svoje ključe. Spomnil se je, da je včeraj povedal navezi iz gradu in njegovi bejbi, kje crkuje. Ta čudni par, dvojec brez krmarja, se je poročil tik po odhodu iz zavoda. Namigala sta otroka v ta prekleti svet, še eno nesrečnico, in ji dala ime po zvezdah ter jo po letu dni šutirala v rejo. Redno sta se zapijala, nekaj posebnega pa so bili strahoviti pretepi, ki so se enkrat za enega, drugič za drugega končali na urgenci Kliničnega centra.

In trkala je ona. Noben filmski masker je ne bi tako našemil, razbita zatekla ustnica, plavo oko, bela kapa preko na eni strani popriženih las.

— Hej, tu si, saj ni tako napačno, reče, konjak imam, celo steklenico konjaka.

— Madona, te je spet zdelal, ne vem, zakaj to počneta, sta se že tako navadila? vpraša on in seže po steklenici.

— Nič ne skrbi, za vse pride čas, za vse se plača, ubila ga bom, za vsako od teh batin bo dobil svoje, ta kurbin sin mi je uničil življenje!

— Samo zakaj ne greš stran od njega, ga zapustiš,

soočali tudi s političnim stališčem zveznih forumov, ki so menili, da je za naše potrebe povsem zadostna široka *Tanjugova* dopisniška mreža v tujini.

Na to temo smo imeli nekaj temeljitih pogovorov tudi z Edvardom Kardeljem. Ta je kmalu dojel, da je monopolna pozicija kateregakoli časopisa škodljiva in da je v prid večje kakovosti prav konkurenca med dnevniki bistvenega pomena. Strinjal se je z nami, da je za razvoj slovenskega novinarstva zelo važen neposreden stik s svetom.

Uredništvo *Dela* je bilo izpostavljeno številnim političnim pritiskom. Moram pa reči, da jih je v šestdesetih letih bilo vse manj s strani republiškega vodstva, vse več pa s strani lokalnih faktorjev. Prišpevke posameznih novinarjev, zlasti če niso temeljili na preverjenih podatkih, smo v uredništvu pogosto tudi zelo ostro kritizirali, toda vsakega sodelavca smo zaščitili pred pritiski, tako da se nobenemu ni »skrilil las na glavi«.

Pogoste težave smo imeli z zveznimi političnimi in državnimi organi, še zlasti z državnim sekretariatom za zunanje zadeve. Dolžan sem pa omeniti, da smo v odporu do teh zveznih pritiskov imeli močno oporo pri Mihi Marinku, sekretarju ZK Slovenije. Tedanji načelnik tiskovnega oddelka državnega sekretariata za zunanje zadeve Drago Kunc je pod psevdonimom objavil v *Delu* redne tedenske zunanjepolitične pregleda. V Beogradu so imeli stalne ostre pripombe na te komentarje. Od glavnega urednika *Dela* so zahtevali, da pove, kdo se skriva za psevdonimom. Ob nekem zelo kritičnem komentarju o dogajanju na Poljskem je celo Veljko Vlahović, član ožjega jugoslovanskega političnega vodstva, ki je bil sicer znan po liberalnih pogledih, zahteval, naj »končno ugotovijo«, kdo je avtor teh komentarjev. Vlahović sem odgovoril, da mu tega ne bom povedal in da sprejemam samo razpravo o vsebini komentarjev. Ne vem, zakaj je po najinem pogovoru Vlahović zahteval od sekretarja CK ZK Slovenije »partijsko preiskavo«. Miha Marinko me je povabil k sebi na pogovor. Povedal mi je, da Veljko Vlahović domneva, da omenjene komentarje piše visok funkcionar državnega sekretariata za zunanje zadeve. Marinko mi je rekel, da so mu komentarji všeč in da je skoraj gotov, da jih piše Slovenec Drago Kunc. Dogovorila sva se, da ga je treba zaščititi. Marinko je Vlahoviću odgovoril, da ne bo uvedel partijske preiskave zoper glavnega urednika *Dela*. Po tem kategoričnem Marinkovem odgovoru je tudi Vlahović umaknil svojo zahtevo.

SPOR O UKINJANJU LOKALNIH PROG V SLOVENIJI

Zaradi modernizacije magistralnih železniških prog so v Sloveniji nameravali ukiniti praktično vse lokalne proge. Te so bile v velikih izgubah. Železniško podjetje je predlagalo občinam, da prevzamejo financiranje lokalnih prog, sicer pa jih bo treba kratko malo ukiniti. Republiški izvršni svet na delu

s predsednikom Jankom Smoletom je v okviru programa racionalizacije aktivno podpiral takšno usmeritev, v uredništvu *Dela* pa smo bili odločno proti. Namenili smo izredno pozornost pismu velikega slovenskega geografa univerzitetnega profesorja dr. Antona Melika, ki je dokazoval, da so železniške proge nacionalno bogastvo in da bi njihovo ukinjanje bilo izredno škodljivo dejanje. *Delo* je bilo v neposrednem sporu z republiškim izvršnim svetom. V kampanji za ohranitev lokalnih železniških prog v Sloveniji pa žal nismo uspeli. Osnovni razlog je bil ta, da občine niso hotele finančno sodelovati pri njihovem vzdrževanju. Svetli izjemi sta bila Kamnik in Domžale. Zato se je kamniška proga obdržala. Ukinili pa so proge Ljubljana–Vrhnika, Jesenice–Rateče, Celje–Dravograd in druge. Proge Grosuplje–Kočevje sicer niso demontirali, pač pa so ukinili ves potniški promet. Hude posledice te odločitve so se kmalu pokazale.

Boris Kraigher kot tedanji podpredsednik zveznega izvršnega sveta je izdelal celovit koncept ekonomske reforme. Od vseh republik ga je Slovenija najbolj aktivno podpirala. Toda tudi v Sloveniji so gleda nekatereih točk omahovali. Ker tedanja skupščina SR Slovenije ni v celoti podprla ukrepov, ki jih je predlagal slovenski izvršni svet, je njegov predsednik Janko Smole na lastno pobudo odstopil. To je bil prvi odstop vidnega vladnega funkcionarja v Jugoslaviji. Tega si v tedanjih državah »realnega socializma« sploh ni dalo zamisliti. Odstop Janka Smoleta je močno odmeval tudi v zahodnem svetu. Veleposlaniki so iz Beograda prihitali v Ljubljano in skušali dobiti odgovor, kaj se skriva v ozadju te ostavke, kaj se z njo hoče doseči in ali se bo praksa odstopov, ki jih je Zahod že dolgo poznal, začela uveljavljati tudi drugod v Jugoslaviji. V slovenskem političnem vodstvu so bila zelo deljena mnenja. Manjši del je pasivno podpiral dejanje Jankota Smoleta, večji del pa ga je aktivno kritiziral.

Na seji CK ZKJ, na kateri se je pri obravnavanju žgočih gospodarskih problemov razvila burna polemika (zlasti med predstavniki Slovenije in Srbije) je Tito v sklepni besedi rekel približno naslednje: »Imam občutek, da se tukaj delimo na komuniste in ekonomiste.« To me je presenetilo in ni mi bilo jasno, kaj je pravzaprav hotel s tem povedati.

Boris Kraigher, tedanji podpredsednik zveznega izvršnega sveta, mi je rekel, da Tito nima dovolj posluha za gospodarske zadeve. Celo na velike gospodarske načrte glede predvsem s političnega stališča. Kraigherja je zelo zaskrbelo, ko je na kongresu zveze socialistične mladine Jugoslavije Tito v celoti podprl pobudo, naj bi Jadransko magistralo gradile mladinske delovne brigade. Če bo do tega res prišlo, je rekel Kraigher, nas bo to zelo veliko stalo. Jovan Veselinov, tedanji vodilni človek Srbije, pa se je potožil, da je Tito očitno pozabil na prejšnje obljube glede forsirane gradnje železniške proge Beograd–Bar.

ne hodi za menoj, dovoli mi, da diham, ne me davit, prosim te, kot boga, kot človeka, ki je skupaj delil z mano pekel in redke sončne trenutke.

Samo ona, ne.

Pisal ji je, da mora pospraviti nekaj zadev, da je spet pred zrcalom, da njun odnos ne vodi nikamor, si pozabila, celo pretepala sva se, sovražna sva si bila, vem, vem, ne govori, kjer je sovraštvo, tam je tudi ljubezen, prosim te, ji je pisal. Samo ona, ne.

Zgrešila sva, svoj del krivde prevzamem nase, ne gre, zdaj sva na tej točki nič, ko lahko greva narazen, enkrat za vedno, lahko ohraniva tisto, kar je bilo, kar je bilo vredno najine ljubezni.

Ona je rekla: nei Pridem, še ta vikend, seveda bi se rada pogovorila, ne boš me izrinil iz svojega življenja, ni tako preprosto, kot si misliš, in konec koncev je hiška tudi moja, tudi jaz imam rada to čarovniško pokrajino, tudi jaz sem del tega.

In, v končni fazi: še vedno te imam rada.

Pred meseci se je umaknil. Zdaj ni imel več kam, ni bilo ne moči ne energije.

Čakal jo je, zlomljen v mali zidani hiši, čolnu, ki se je izgubil nekje na širnem morju.

Dolge noči ni spal. Dolge dni se je zapijal. Vedel je, da ji ne more ubežati.

Vstopila je s tisto lisičjo hojo, vzravnana in odločna, pripravljena na bitko, na zmago.

— Kaj, no kaj si se odločil?

— Nič!

— Kaj nič, kakšen odgovor je, kakšno izmikanje, lepo povej, po pismih ti je šlo bolje.

— To je, nisva za skupaj, pa amen!

— Kar tako?!

— Ja, kar tako!

In potem je vrgla zmagovito karto na mizo.

— Kaj pa, če sem noseča.

— Kaaaaj?

— Ja, res je.

Stekla je k njemu, objel jo je in v popolnem preobratu bi skoraj zajokal.

— Po tolikih letih, končno...

Ijubila sta se enako strastno kot tiste prve dni, ko sta se spoznala. Bil je enak ritem teles, zlitje, pogled ob pogledu, telo v telesu, koža ob koži, kri ob krvi, kot dve polovici školjke. Čakal jo je, ona je čakala njega, podaljševala sta, skoraj skupaj ujela orgazem. Tiho je ležal poleg nje. Ponovilo se je, nikoli ni prvi zaspal.

Otroka, to je čudež, je pomislil.

Kot da bi ujela njegove misli, je rekla v polsnu: — Veš, danes sva ga naredila.

Nič ni mogel.

Ob karminasto streho je zabobnal dež. Moški, ki je ležal na tleh poleg postelje, se je dokončno predal.

da ne govorim o otroku, ki sta ga...

— Nič ne moraliziraj, kar tiho bodi, zgrešila sem jaz, to ni kaj, potošleplil me je, nategnil me je, kitara in to, očke in to, pa pesmice, mislila sem, upala sem, verjela sem, da se bo spremenil! ga prekine.

— Dobro, sem že tiho.

— Kaj misliš, da nisem poskušala, pa kako, skri-vala sem se, druge službe, nikomur nisem povedala, pa je vohal za mano, iskal me je, v mesecu dni me je vedno našel, ta pes, ki ga bom en dan zastrupila, ne zaštitihala, ne, vzela bom sekiro in mu razčefukala tisto prazno, votlo glav! zatuli v besu in izpije nov dolg požirek.

Čuden par sedi v zakajenem mrzlem hodniku, pije in kadi, na šipah pa ledene sveče.

— Veš, nikdar si ne bi upal imeti otrok, reče on.

— To ne moreš nikoli vedeti, reče ona.

Razmesarjeni obraz dobil nekoliko milejšje poteze. Nagne se k njemu in ga polize po licu.

— Daj, da zlezem k tebi, reče in je že pri njem.

— Tvoj kurac bo zvedel, slabo bo to, reče on.

— Se ga bojiš, reče, se ga bojiš?! ponovi.

— Kje pa, reče in jo spravi podse. Ona čisto malo spusti hlače, toliko, da lahko razširi noge, on da tiča ven le toliko, da se zrine v kosmatijo, da ga namoči, prav počasi, z užitkom, po dolgi abstinenci, vtika samo glavco, cvili skupaj z njo, šteje bele oblačke izdihov, gode, ko mu pride, zagradi, jo objame in poljublja na ranjeni obraz.

Ležita in kadita, tesno skupaj. On trzne:

— Si slišala korake?

— Kje pa, to je bil veter.

— Zdelo se mi je.

— Ubila ga bom, prasca, sikne ona.

Sto let mine, v neki drugi sobi leži sam in bere: s sekiro ubila moža v spanju.

XIX.

Zasledovalca

Ne dospemo do cilja
vsak sam,
marveč v dvoje...

Paul Eluard

Pusti me, samo na miru me pusti, jo je prosil, da j mi malo časa, da razmislim, vsaj enkrat v življenju,

SLOVENCENI KOT NACIJA

(3.)

»Paradoks pa bo v tem, da bodo številni liberalni kritiki izraza 'svetost življenja' mislili, da je to nova klerikalizacija, da za tem stoji katoliška Cerkev, pa ne bodo vedeli, da izvori sploh niso pri njej, temveč na strani tistih, ki so izrazito nekerkveni, če že ne protikerkveni. Zagovorniki 'svetosti življenja' bodo morda upali, da jih bodo kristjani, ki priznavajo svetost Boga in svetost človekovega življenja, podprli. Med kristjani pa bodo taki, ki se bodo zavedali, da gre za izrazito nekrščansko ost, pa (bi) podpora tej sintagmi lahko pomenila podporo ustavnemu uveljavljanju nove slovenske ideologije v uradno in vseslovensko ideologijo. Ta ideologija pa ni v skladu s tistimi, kar je osnovno sporočilo krščanske vere, da je vendar Bog edini svet in vir vse svetosti. Po njem in zaradi njega je v nekem smislu sveto človeško življenje, saj je človek ustvarjen po božji podobi. Narava pa je izročena človekovemu odgovornemu upravljanju.«

V predhodnem, 10. odstavku govori Stres še o »antikršćanstvu«, o »ozkem krogu filozofije« (ker ta krog ni poimenovan, ostaja anonimen), o »hudi krvi« itn. Stres ni izrecno proti sintagmi »svetost življenja«, ni proti njeni vsebini, vendar razpravo o stvari sami takoj prenese na drugo raven, na raven vprašanja, kdo je za, kdo stoji za izpostavljenimi sintagmami.

S tem smo pri izviru pristranosti (partijnosti), nenačelne obravnave stvari same, v obravnavi zadevi na izvoru duhovnega klerikalizma. Od njega pa je, to že nekaj časa ponavljam, le korak do političnega klerikalizma. Menim, da takšen korak predstavlja ravnanje župnika, ki sem ga opisal na začetku pisma, deloma pa se kaže tudi v povezavi Stresovega dokumenta in nastopanja krščanskih demokratov.

V župnikovem dokumentu ni nobenega priznanja »svetosti življenja« več, vsa Stresova razlaga je izpuščena, iz nje so povzeta le mobilizacijska gesla, splošni ton pa je napadalno obtožujoč: kdor ni z nami, je proti nam. Je nosilec antikršćanske ideologije.

Dogaja se torej natančno tisto, čeprav ne z isto težo, kar se je nedavno tega v boju proti antikomunizmu dogajalo v razmerju med ideologi CK in obćinskimi partijskimi sekretarji. Tudi glede internosti dokumenta in na njem

utemeljene samoiniciativnosti obćinskih protestov, na primer proti »ozkemu krogu filozofije« v Novi reviji, zlasti v zvezi s 57. številko. Medtem ko so bile razlage ideologov še kolikor toliko analitične, so bile izjave obćinskih funkcionarjev še samo pogromaške. In izjava o »antikršćanski ideologiji« to po svojih skrajnih konsekvencah je. Obtoževanje anonimnega »ozkega kroga«, tudi zelo znano v partijskem žargonu, pa omogoča obće upredmetovanje nasprotnika, neosebno evidentiranje sovražnika. Nepoimenovanje zato v resnici ne pomeni zaščite napadenih, marveč njihovo razosebjanje in s tem razvrednotenje.

Dobro je znano, da »ozki krog« predstavlja krog Nove revije, v katerem so tudi kristjani, od dr. Franceta Bućarja naprej. Zato so obtožbe o »antikršćanski ideologiji« nadvse krivične in žaljive. Ta krog se že deset let zavzema za priznanje krščanstva in tudi Cerkev; je pa seveda do nje tudi kritičen. Povsem gotovo je, da tudi do letošnje sprave na Rogu brez tega kroga ne bi prišlo; celoten »ozki krog« je bil na spravi tudi osebno navzoč, deloma na odru kot zastopnik slovenske literature, da o predhodni dejavnosti ne govorim.

Preambula s sintagmo »svetost življenja« je bila objavljena, z izrecno podporo dr. Bućarja, že pred dvema letoma, torej pred vsemi sedanjiimi strankarskimi razmerji. Ker so se pri nekaterih, zlasti novopečenih ali obnovljenih kristjanih, že tedaj pojavili ugovori in pomisleki v zvezi z »ozko grupo«, je dr. Rudi Koncilija tedaj v Družini zapisal:

»Pred kratkim sem slišal znane slovenskega izobraženca, ki je silovito odklonil prve besede, da se Ustavu republike Slovenije, ki se glasi: **Zavedajoč se svetosti življenja...** (Nova revija 1988, 78-79, str. 1509). Omenjeni izobraženec se zavzema za odstranitev teh besed... Moram reči, da me je omenjeni izobraženec z navedenimi mislimi izredno miselno zaposlil. Ali ima prav? Nisem znal takoj odgovoriti. Vendar je na tako vprašanje, ki je prav ta hip čisto na novo zastavljeno, treba odgovoriti. Ko sem ponovno pregledal imena ljudi, ki so sodelovali pri izdelavi tega za novo slovensko ustavo, sem tako opazil, da je sestava teh sodelavcev nazorsko pluralistična in da je

V januarju bo pri založbi Enotnost izšlo najnovejše delo prof. dr. Tine Hribarja z naslovom SLOVENCENI KOT NACIJA. V njem analizira aktualna vprašanja slovenskega naroda in države na prehodu iz socializma in Jugoslavije v samostojno državo. Na zanj značilen kritičen in angažiran način opisuje »zgodbe« s slovenske duhovne in politične scene v minulih šestih letih. V Panorami bomo v nekaj nadaljevanjih objavili odlomek iz te knjige.

vmes navzoč tudi krščanski nazor. Torej je že v zboru sestavljalcev tez za novo slovensko ustavo isto besedo 'svetost' kristjan pojmovno drugače kot ateist. Uporabili so torej skupno besedo, pod njo pa si mislijo vsak svoje... Sam menim, da bi kot kristjani lahko dovolili ali pa tudi aktivno podprli navzočnost besede 'svetost' v prvem stavku nove slovenske ustave tedaj, če bi celoten tekst ustave vseboval takšno vsebino, ki bi bila v skladu z evangelijem.

Čeprav je argumentacija dvoumna (po njej bi bilo tudi s preambulo zdajšnjega osnutka ustave vse v redu, če bi bil spodpisnik na primer dr. Stres), je sklep razločen in sprejemljiv. V njegovem okviru bi se lahko pogovorili o spornem 52. členu, ki se posredno nanaša na splov, itn. Možno bi bilo sodelovanje. Čeprav so različna izhodišča in zato ne more priti do stetišča, bi lahko imeli skupna stetišča. To bi bil široko razumljeni ekumenizem.

Sedanja, kaže da cerkveno prta orientacija, pa vnaša ločitev duhov in s tem duhovno cepitev v slovenstvo. Lahko bi izoblikovali duhovno podlago, ki bi bila onstran nekdanjega nasprotja med liberalizmom in klerikalizmom, zdaj pa vse globlje tonemo v to nasprotje. Takšno podlago, soglasje glede načela (zapovedi) **Ne ubijaj!** bi lahko našli v sintagmi »svetost življenja«. Proces, ki je bil sprožen, pa je, tako se je bati, povzročil nepopravljivo škodo. Bržkone kristjani (katoliki) ne morejo več preklicati svoje zavrnitve »svetosti življenja«, zato bo navsezadnje, da ne bi povzročal »hude krvi«, od te sintagme odstopil tudi naš »ozki krog«, vsaj na ravni ustave.

Toda pohujšanje, ki ga je povzročil Stresov dokument, je veliko. Tudi to pohujšanje, zavrnitev »svetosti življenja« iz prestižnih razlogov, se bo navsezadnje obrnilo proti Cerkvi. Kajti sama zavrnitev »svetosti življenja« je po svojem bistvu globoko antikršćanska, ne pa takšno ali drugačno utemeljevanje te sintagme; to je lahko zunajkrščansko, nekrščansko, ne pa protikršćansko. Ker se torej bojim, da vrnitev na izhodišni položaj s strani Cerkev in krščanskih demokratov skoraj ni več mogoča, tega pisma ne pišem zaradi ohranitve »svetosti življenja« v preambuli. Pišem ga zaradi nevarnosti, ki jih prinaša obnavljanje političnega klerikalizma. Tega pa Cerkev lahko vsaj zavre, ob sodelovanju s krščanskimi demokrati pa verjetno povsem zaustavi. Čeprav me, nekoliko pretirano rečeno, falangiistični nastop omenjenega duhovnika ni le presenetil in osupnil, ampak tudi prestrašil, gre bržkone za bolj ali manj osamljen pojav. Vse je še odprto. Navdušen sem nad odprtim, argumente upoštevajočim vzdušjem, ki je prevevalo dvorano Teološke fakultete na mojem predavanju (14. nov.) **Nacionalnost in duhovnost** ter nad visoko intelektualno ravni množice zastavljenih vprašanj in razmisleki ob njih.

Premišljeval sem, komu naj naslovim to pismo. Čeprav se njegova vsebina ne nanaša na Vas osebno, sem se, ker je bil povod zanj nastop duhovnika, odločil, da ga izročim vseeno Vam. V vednost pa ga pošiljam tudi dr. Antonu Stresu, avtorju **Moralnih problemov** in predsedniku komisije **Pravičnost in mir** ter

Lojzetu Peterletu, predsedniku krščanskih demokratov.

Z najboljšimi željami Vam čestitam ob Vaši sedemdesetletnici, s spoštovanjem

dr. Tine Hribar

Tomišelj, 20. nov. 1990»

Pripis (22. nov.): Ker sem moral napraviti dve kopiji, sem se na srečo zamudil z oddajo pisma, tako da sem medtem že pregledal zadnjo številko **Družine**, ki ima prilogo z izpopolnjenim Stresovim tekstom, v katerem se 19. odstavek končuje z naslednjim stavkom: »Kolikor pa bi se velika večina naših državljanov vendarle zedinila okrog besedne zveze in bi jo razumela kot poziv k spoštovanju sočloveka in odgovornemu ravnanju z naravo, ni nobenega razloga, da bi kristjani tako razumljeni »svetosti življenja« nasprotovali. To je povsem drug ton, ki me pomirja in mi odpira nova upanja.«

Suštar (Slovenci imamo veliko srečo, da smo ga dobili prav v najbolj kritičnih časih, žal pa je s svojimi stališči v cerkvenem vrhu zelo osamljen in zaradi tega močno verjamem govoricam, da so ekstremni slovenski klerikalci pri papežu že zahtevali njegov umik) je na pismo odgovoril zelo prijazno. Poudaril je, da mu je hudo, ker je »prišlo do nasprotovanja in polemike, namesto do pojasnjevanja in soglasja«, obenem pa izrazil tudi presenečenje, da iz nastopa nekega duhovnika, »ki ga v taki obliki, kakor ga opisujete Vi, nikakor ne odobravam«, že sklepam na uveljavljanje političnega klerikalizma. V tej zvezi Suštar še dodaja, da tudi Stresa ni mogoče razlagati v tej smeri in da posamezniki tudi sicer, ker obstaja v Cerkvi pluralnost, pogosto nastopajo v svojem imenu in s tem še ne izražajo mnenja Cerkev kot ustanove. »Pa tudi Cerkev kot ustanova, kolikor jo predstavljam kot škof, nima na vsa vprašanja dokončnih odgovorov, ampak jih mora vedno znova iskati, popravljati, dopolnjevati in utemeljevati, in to na vsem razumljiv način.« Stresov odgovor je bil ostrejši.

Vsebinsko se zadeve v pismu sploh ne dotakne, pač pa zatrdi, kako ne more sprejeti, da bi moral tudi v novi družbi kot kristjan in kot član katoliške Cerkev vseskozi živeti pod sumom klerikalizma. »Če smo v komunizmu živel v vnaprejšnji domnevi, da smo sovražniki socializma in smo morali z vsemi močnimi dokazi moralno-političnih kvalitete dokazovati, da to vendarle nismo, me ni prav nič volja v družbi, ki bi

ji tudi Ti rad dal odločilen pečat, živeti v stalnem sumu, da sem klerikalec in se stalno izkazovati, da to pa vendarle nisem, čeprav bi naj bil stalno na robu. Mislim, da se ne motim, da je to Tvoje latentno stališče do vernosti, posebno še cerkvene. Saj si o tem veliko pisal in delal veliko vzporednic med Cerkvijo in Partijo. Moram Ti odkrito reči, da te logike enostavno ne sprejemam in se tudi nimam namena ne javno ne zasebno preklati okrog tega. Me je pa zadnje pismo, ki sem ga prejel, pripeljalo do tega, da sem javno na predavanju v okviru teološkega tečaja izjavil, da se rajši javno izrečem za klerikalizem, se izjavim za odločnega klerikalca in začnem zagovarjati klerikalizem, kot pa da bi se moral stalno braniti, da to nisem. Če že moram biti klerikalec, potem bom to rajši veselo. Mislim, da razumeš, kaj hočem reči. Dopusti enkrat kristjanom, da bodo to, kar so, in da bodo tisto, kar hočejo oni biti. In da se lahko nekdo ne strinja s svetostjo življenja iskreno, iz razlogov, ki se mu zdijo utemeljeni, ne pa takoj domnevati prestižno taktiko.« Seveda nevarnosti (političnega) klerikalizma nisem nikjer povezoval s strinjanjem ali nestrinjanjem glede svetosti življenja, pač pa sem protestiral proti načinu vmešavanja Cerkev (prek teologa Stresa in navedenega duhovnika) v politično življenje, se pravi proti internim, podtalnim okrožnicam in podobno.

Kajti na ta način neogibno prihaja do podobnih pojavov, do kakršnih je prihajalo v prejšnjem, komunističnem režimu. CK ZKS ali njegova ideološka komisija te je napadla še kolikor toliko zmerno in poskušala svoj napad vsaj navidezno tudi »teoretsko« utemeljiti. Ko pa je ta napad prišel na obćinske ravni ter se »samoiniciativno« začel prek časopisov vračati z dopisi krajevnih organov in njihovih funkcionarjev, je šlo še samo za zmerjanje in grožnje.

Vsaka interna okrožnica, pa naj gre za partijskega ali cerkvenega funkcionarja, na nižji ravni neogibno povzroči vulgarizacijo in tega bi se morali zavedati tudi v rimsko katoliški Cerkev.

Peterle na pismo ni odgovoril, pač pa se je opredelil v intervjuju (Delo, 29. dec. 1990), v katerem je na vprašanje, ali bi osebno dal svetost življenja v ustavo, odgovoril: »Ne. Naj pojasnim. Mislim, da bi spadalo v ustavo samo tisto, kar je nedvomno in lahko sprejemljivo za vse, ki jih ustava zadeva. Mislim, da mora biti v ustavi čimmanj takega, kar lahko omogoča dvoumne razlage. (Dalje prihodnjé)

So države, kjer se ljudje držijo zakonov. So države, kjer ljudje jemljejo zakone nekam zlahka.

So države, kjer je oblast bila baje avtoritarna, je pa ta ista oblast državljane pošteno razvadila. Vcepjala jim je v glavo, da sami upravljajo same sebe. Pa to, kot vemo, ni tako. Pa nastanejo težave.

Na primer, ko ljudje ne razumejo, da je potrebno upoštevati nekatere predpise ali zakone pač zato, ker drugače pridemo v konflikt z zakoni fizike.

Zakonov fizike sicer ni sprejemal slovenski državni zbor, jih pa tudi preklicati ne more.

Vsak dobri zakon se v prvi vrsti ukvarja s prometom. Kakršnikoli prometom.

Na modelu nekaj posameznih zakonov bom demonstriral, kako bi čisto preprost zakon lahko spremenil Slovenijo.

ZAKON O OMEJITVI HITROSTI: V državi Sloveniji je osebnim vozilom izven naselelj prepovedana vsaka vožnja s hitrostjo nad sto deset kilometrov na uro.

KAZEN: Vsako vozilo, ki bo peljalo več kot sto deset kilometrov na uro in bo taka vožnja dokazana, se na kraju samem zapleni brez možnosti vračila.

OBRAZLOŽITEV: Obćani naj vozijo z zmerno hitrostjo. Naj kupujejo avtomobile, primerne zmerni hitrosti. Naj ne mislijo, da bodo dočkali avtoceste, če jim bo dirkanje prestrižnega pomena.

Franček Rudolf:

Zakon sem si izmislil, da bi pri priči spremenil podobo Slovenije.

Ker če vlada meni, da je potrebno Slovenijo, če že ne z Evropo, napolniti vsaj z evropskimi kamioni, potem naj pač Slovenci in tudi turisti ne razmišljajo, da so kje drugje in ne v Sloveniji.

Tudi ni potrebno, da kakršenkoli potnik v osebnem vozilu prečka Slovenijo prehitro: ni treba prehitro ubežati.

Tudi je pravzaprav eno samo geslo, ki bi si ga želel vsakdo, ki prihaja v Slovenijo: Slovenija, varna dežela.

Drugi prometni zakon govori tudi o zdravju.

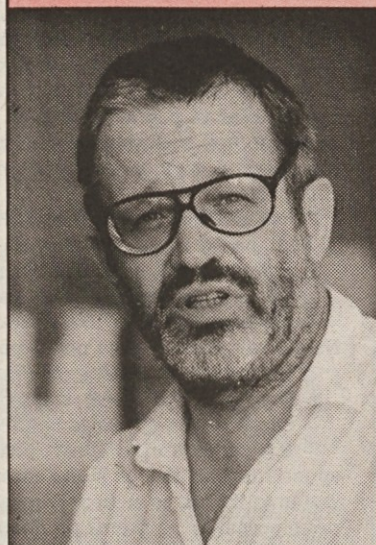
Drugi zakon, ki bi ga moral državni zbor nujno nemudoma sprejeti, se glasi:

ZAKON O SLUŽBI BOŽJI: Na ozemlju države Slovenije lahko opravljajo javno službo božjo samo posamezniki, ki so vsaj tri leta pravnoveljno poročeni.

KAZEN: Kdor se ne drži tega določila, zanj zakon določa, da prireja zabavne prireditve, določi se mu biljeter in vstopnina kot za nočna zabavišča in iz izkupička odmeri davek za avtorske storitve.

OBRAZLOŽITEV: Da bi lahko govoril o hudiču, ga je potrebno spoznati. In še: Slovenija leži v bližini majhne, ampak perspektivne islamske države. Nesmisel je, da si domači duhovniki s celibatom znižujejo stroške obratovanja

Praktični fundamentalizem ZAKONI IN ZAKONITOSTI

Nasveti.
Načela.
Dogme.
Zapovedi.
Ukazi.
Predlogi zakonov.
Amandmaji na obstoječe zakone.
Predlogi predpisov.

in tako nelojalno konkurirajo islamskim muftijem. Pri tem pa je jasno, da nas samo islam trajno zavaruje pred Italijo in Avstrijo.

Še tretji zakon: **ZAKON O CENENOSTI.**

Dolžnost vsakega slovenskega podjetja je, da v proizvodni program uvede vsaj en domiseln, koristen, vendar skrajno cenen izdelek.

KAZEN: Podjetje, ki se tega ne drži, se mu davki povečajo za deset odstotkov zaradi luksuzne proizvodnje.

OBRAZLOŽITEV: Vsi bi radi izvažali v Evropo. Okoli Slovenije pa je na milijone prebi-

valcev nekdanjega Vzhoda, ki dan na dan drvijo v Trst po skrajno cene ne proizvodnje skrajno cenenih proizvodnjcev. Če lahko v Italiji mislijo na tiste brez denarja, je skrajno neprimerno, da Slovenija misli samo na bogate kupce kvalitetnega blaga. Cenenost in nizka kvaliteta je točno tisto – kar lahko milijonske množice navduši za Slovenijo.

DODATNA OBRAZLOŽITEV: Cenenost ni vrednotni koristni proizvodni bodo razveseljevali tudi domače marginalce.

ZAKON O KOLESIH
Za vsak kraj, ki prepove

vožnjo z avtomobili in zapove vožnjo s kolesi vsaj za dva dni v tednu ali vsaj za čas med osmo in trinajsto uro vsak dan, se šteje, da pomaga zblíževati Slovenijo s Kitajsko in se mu zato znižajo davki na osebne dohodke za tri odstotke.

KAZEN: Kraj je, če ne ravna tako, že dovolj kaznovan s pomankanjem parkirišč.

OBRAZLOŽITEV: Kdor dela ali hodi v šolo, je dovolj močan, da se lahko vozi s kolesom. Kdor se vozi s kolesom, pa prihrani čas za rekreacijo.

Dodajmo še posebno mojstrovino, **ZAKON O POLITIKI IN ALKOHOLU.**

Alkohol je mogoče točiti samo odraslim državljanom. Odrasli državljani pa morajo prevzemati odgovornost za usodo države. Torej morajo biti člani političnih strank. V gostilnah lahko točijo vino in žgane pijače samo posameznikom, ki lahko s potrdilom ali izkaznico dokažejo, da so člani katerekoli politične stranke.

KAZEN: Kdor bo točil alkoholne pijače navadnim članom civilne družbe, bo dobil tri do pet let zapora.

OBRAZLOŽITEV: Politične stranke v Sloveniji so prepričane, da doživljajo uspehe in da imajo neverjetno prihodnost pred sabo. Alkohol bo članom strank vzbudil manjvrednostne komplekse in pospešil diskusije o političnih problemih, z diskusijami bo pa mogoče razvedriti in razjasniti prve in druge strani časopisov.

Medtem ko opisujem, kako pogumne spremembe lahko povzročijo čisto obćajni zakoni, pa še tako kratki, se Slovenci pripravajo o zgodovini.

Nič ni lažjega, kot zgodovino urediti z zakoni.

Egiptovski faraoni so to redno počeli. Zato je njihova država trajala pet tisoč let, ne tako kot naša nekdanja Jugoslavija.

ZAKON O SPRAVI

Vsak Slovenec slovesno podpiše izjavo, da je kriv, ker se je boril proti fašizmu, proti komunizmu in da je bil fašist in komunist in liberalce in klerikalec. Vsak Slovenec slovesno izjavi, da je potrebno Slovence iztrebiti in da se on s tem strinja in da z dnem podpisa pogodbe ni več Slovence, ampak Marsovec. In ko ne bo več Slovencev, ker bomo vsi podpisali in bomo vsi Marsoveci, bomo lahko uveljavili načelo: samo Slovenci se lahko pobijajo med seboj, kolikor hočejo. Marsoveci pa nikakor.

OBRAZLOŽITEV: Če si narod že na tako preprostem in banalnem področju, kot je promet, privoščil ubijanje, samoubijanje in iztrebljanje, potem zgodovine niti ne potrebuje. Namreč, da bi mu služila za kuliso in za izgovarjanje.

No, pa sem prišel do svoje temeljne dejavnosti. Do sestavljanja zakonov. Obljubljam, da jih bom v vsaki številki sestavil nekaj. Ostalo bo samo še stvar vlade in državnega zbora.

Zbornica predlaga takojšen dogovor o omejitvi osebne in javne porabe

SAMO VARČNOST LAHKO REŠI GOSPODARSTVO NAZADOVANJA

Upravni odbor Gospodarske zbornice, pridružila pa sta se mu tudi Združenje delodajalcev in Združenje podjetnikov, nujno predlaga vladi in sindikatom, s podpisnikom splošne kolektivne pogodbe, da še pred iztekom tega leta podpiše dogovor, da javna in osebna poraba v prihodnjem letu ne bi realno naraščali. Tak dogovor je po mnenju omenjenih treh predstavnikov gospodarstva potreben, če želimo preprečiti hitro poslabšanje gospodarskih rezultatov in zmanjševanje gospodarske rasti. Kar bi, na koncu koncev, najbolj prizadelo standard tistih občanov, ki že zdaj živijo samo v povprečnih ali podpovprečnih življenjskih razmerah.

»V pošte pa pride kajpak samo dogovor o omejitvi realne rasti tako plač, kot javne porabe in dogovor, ki bo veljal najmanj eno leto,« je na seji UO GZ, na kateri so sklenili poslati ta poziv s podpisnikom SKP in partnerjema pri socialnem dogovarjanju, poudaril predsednik GZ Dagmar Šuster. Zakaj za celo leto? Šuster je to takoj pojasnil, rekoč, da krajša veljavnost dogovora vlade ne bi prizadela (oziroma njene porabe), saj je v začetku leta nekaj mesecev finansirana tako samo po dvanajstih porabe preteklega leta (do sprejetja proračuna za tekoče leto). Če bi torej sklepali dogovor za tri mesece denimo, javne porabe to sploh ne bi prizadelo.

V razpravi, ki se je potem razvnela, direktorji, lani UO GZ, niso skrivali zadovoljstva nad takim predlogom njihovega upravnega odbora. Franjo Korun, predsednik območne GZ za Šaleško dolino iz Velenja, je na primer predlagal, naj zbornica za državni zbor zbere gradivo o tako imenovanem sivem scenariju gospodarskega razvoja v prihodnjem letu, o čemer podatki obstajajo in o čemer so na zbornici tako že dostikrat govorili. Lojze Štrajhar, predsednik zasavske gospodarske zbornice in direktor podjetja SVEA iz Zagorja je dodal, da je izrazil problem gospodarstva premalo sredstev za razvoj. Posledice tega, da naša družba razvoja ne jemlje kot strateško vprašanje, pa da se bodo pokazale v naslednjih letih.

»Težava je v tem,« je povedal Štrajhar, »da smo porabniška družba, vendar se o tem nihče noče niti pogovarjati. Da bi pa izdelali nacionalni program varčevanja pa...«

Štrajhar je vrgel med direktorje »masno kost za glodanje«. Direktor Inštituta za ekonomske raziskave pri Ekonomski fakulteti v Ljubljani dr. Peter Stanovnik je Štrajharja podprl s podatkom, da raziskave kažejo, da relativno malo zaostajamo pri vlaganju v razvoj za državami, s katerimi se lahko primerjamo, samo v nekaterih gospodarskih dejavnostih, na primer v farmaciji, kemiji in še

nekaterih. V večini dejavnosti pa krepko zaostajamo po sredstvih, ki jih namenjajo razvoju. Dagmar Šuster: »Ni nam jasno, kaj se zgodi z nacionalno ekonomijo, v katero že petnajst let zapored premalo vlagamo. Ključno vprašanje pri tem pa je, kdo bo ta zaostanek plačal. Plačali ga bodo mali ljudje, revni državljani, nikakor pa ne politična elita, tista, ki nam zdaj govori, da lepo živimo in da bomo še lepše.«

Skratka, če ne bomo omejili javne in osebne porabe na takšno raven, da bo dovolj sredstev ostalo tudi za naložbe in za razvoj v gospodarstvo, bomo sedanjo porabniško obnašanje kaj kmalu hudo plačevali. Pri tem so direktorji udarjali na isti boben kot začetnik misli Edo Jurjavec, češ da niso proti rasti plač in javne porabe, toda ta mora biti usklajena tudi s potrebo po razvoju. Svojo bojazen, da bi se takoj na začetku prihodnjega leta zgodilo kaj hudega za razvojne možnosti gospodarstva, Zbornica in delodajalci opirajo na dejstvo, da bo konec tega leta potekla veljava sedanjemu dogovoru o gibanju plač, kar lahko že v januarju povzroči nekontrolirano rast osebne porabe. S tem pa tudi javne, saj je velik del le-te odvisen od prispevkov iz bruto plač. Argument zbornice je tudi velika verjetnost, da dogovori, ki naj bi jih sklenili tripartitni pogajalci, vlada, delodajalci in sindikati (to se pravi dogovor o socialnem sporazumu, dogovor o plačah in javni porabi ter dogovor o tarifnem delu KP) v normalnem pogajalskem ritmu letos nikakor ne bodo mogli biti sprejeti.

Miran Goslar, predsednik Združenja delodajalcev, je potem, ko je podprl predlog zbornice za hiter sprejem dogovora o realnem stagniranju osebne in javne porabe (ta dogovor bo več kot samo navaden dogovor o plačah, kakršnega smo sklenili letos spomladi, je dodal), malce širše razložil članom UO GZ dosedanj potek dogovarjanja o omenjenih treh dokumentih.

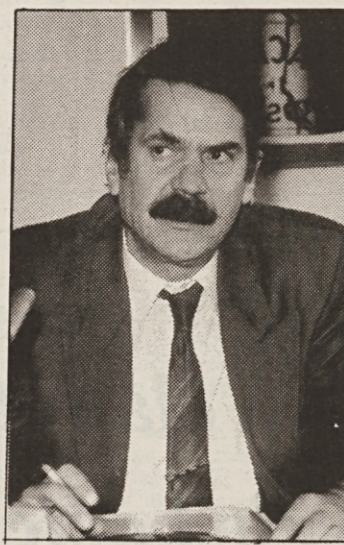
»Težava je v tem,« je začel Goslar komentirati vladin predlog

socialnega sporazuma, »da je vlada zdaj zavezana spoštovati določila že sprejetega memoranduma o proračunu za prihodnje leto, zato bo težko spreminjala njegova določila. Ta pa so žal precej absurdna glede na položaj gospodarstva, saj predvidevajo, da bi javna poraba lahko realno zrasla za 4%, plače pa za 3%, kar je visoko nad našimi prognozami. Predlagani vladin tekst socialnega sporazuma je precej ohlapen in vlada očitno ni hotela sprejeti naših predlogov, ki so vlado zavezovali k konkretnim korakom na področju plač, zaposlovanja, socialne varnosti, cen, davčne politike in obrestne politike. Sporazum o socialnem paktu, ki bi ga sprejeli na osnovi vladinega predloga, bi bil tako precej bolj ohlapen dokument, kot proračunski memorandum.«

O dogovoru o politiki plač, ki se izteče konec tega meseca, je Goslar povedal, da je Združenje delodajalcev predlagalo vladi, naj bi veljavnost tega dokumenta podaljšala vsaj za mesec dni, hkrati s predlogom, naj bi podjetja, ki so se lastninita z notranjim odkupom, razbremenili plačevanja visokih prispevkov. Vlada je aneks k dogovoru o plačah, ki je bil usklajen s sindikati, gladko odklonila. Za podjetja z notranjim odkupom je sicer obljubila neke olajšave, vendar pa le-te še niso točno določene.

»Dogovor o plačah je treba skleniti. Čimprej!«, je bil odločen Miran Goslar. »Toda ne morem podpreti določila, po katerem naj bi bila podjetja, ki izplačujejo nadpovprečno visoke plače, kaznovana z dodatnim obdavčenjem. Visoke plače povzročajo probleme le slabše stoječim podjetjem, nikakor pa ne dobrim in prepričanim, da bi k dobremu gospodarstvu morali spodbujati tudi s politiko plač.«

O dosedanjem poteku pogajanj s sindikati glede tarifnega dela splošne kolektivne pogodbe, se pravi predvsem o izhodiščni plači, je predsednik združenja delodajalcev povedal, da po treh oprav-

Dagmar Šuster: Račun za to, da se država že petnajst let ne zmeni za preizkušnje naložbe v gospodarstvo, bodo plačali šibki, revni ljudje, bo plačala večina državljanov, elite pa to seveda ne bo prizadelo.

ljenih krogih pogajanj še vedno ostajajo navzkriž glede višine izhodiščne plače in zlasti glede zornega kota. Medtem ko sindi-

kati podpirajo povečanje izhodiščne plače predvsem zaradi socialnega vidika, delodajalci gledajo (po Goslarju) nanjo z makroekonomskega vidika in vidika tistih podjetij, ki bi jim tolikšno povečanje plač prineslo poslovno izgubo. Resda so plače nizke in težko pokrijejo tudi osnovne stroške, toda boljše je ohranjanje delovnih mest tudi na račun malo nižjega osebnega standarda (tako Goslar). Razumljivo pa je tudi stališče vlade, da višje plače (zaradi prispevkov) podpirajo javno porabo. Zato zbornica oziroma Združenje delodajalcev ne more pristati na predlog sindikatov, naj bi se izhodiščne plače za prihodnje leto povečale za vso letošnjo inflacijo, to je na 42.638 tolarjev. Sami predlagajo povečanje samo po dosedanjih eskalacijskih lestvicah, se pravi na 39.299 tolarjev za januar 1995 (če bo tudi zdaj inflacija 1,5% mesečno).

Zaradi razlogov, ki smo jih našli in ki smo jih slišali na seji UO GZ minuli tork, se je ta organ gospodarstva odločil pospešiti sprejem dogovora o politiki plač in javne porabe za prihodnje leto še pred iztekom tega leta.

Boris Rugelj

TRG JE NEUSMILJEN PRIGANJAČ

Gorenje, ki zadnji dve leti dosega stabilno rast proizvodnje po 5 odstotkov letno v primerjavi s preteklim letom, namerava takšen tempo razvoja obraniti tudi v prihodnje. Enako naj bi bilo razmerje med prodajo doma in izvozom, pri čemer pa naj bi večino od povečane proizvodnje pokupil ameriški trg, kjer je pred kratkim Gorenje ustanovilo lastno podjetje. V prihodnjem letu namerava v Gorenju izdelati okrog 1,6 milijona tako imenovanih velikih gospodinjskih aparatov (štedilnikov, hladilnikov, pralnih in pomivalnih strojev) in jih kajpak tudi prodati. V ta namen pa bodo samo v razvoj izdelkov in tehnologije vložili preko 37 milijonov nemških mark. Brez teh investicij in vlaganj za enak namen v minulih letih bi Gorenje verjetno moralo kaj kmalu zapreti »štacuno«.

V svetu bodo začeli že od začetka prihodnjega leta veljati strožji predpisi o varovanju okolja. To pomeni, da bodo morali aparati v bodoče trošiti manj energije in vode in ne bodo smeli biti izdelani iz okolju nevarnih snovi, prav tako pa ne bodo smeli vsebovati snovi, ki povzročajo ozonsko luknjo in učinek tople grede. Tako imenovane energetske nalepke, ki bodo kupcu povedale, kako varčen je aparat pri rabi energije, bodo v Nemčiji, Avstriji in v Skandinaviji »zaželele«

Jože Dolinar: Energetska nalepka ni obvezna, toda trgovci že sporočajo, da strojev brez nalepke ne bodo naročali

že od začetka leta 1995, drugod pa malo kasneje.

»Nalepka sicer ni zaukazana,« je ukrep pokomentiral mag. Jože Dolinar, namestnik direktorja podjetja Gorenje Gospodinjski aparati. »Toda trgovci so nam že dali vedeti, da strojev brez nje ne bodo naročali. Kajpak ne gre le za to, da nalepko nalepiš, značilnosti aparata morajo v resnici ustrezati trditvam na nalepki. Zato bomo v razvoj in v novo tehnologijo v prihodnjem letu vložili toliko

denarja kot dosedaj še nobeno leto po osamosvojitvi države.«

Gorenje je v minulih letih vložilo v razvoj kar čedno vsoto 90 milijonov nemških mark: leta 1991 je vložilo 17 milijonov, leto kasneje 28 milijonov, ker je moralo preseliti proizvodnjo iz v vojni onesposobljene tovarne Bira v Bihaču v Gorenje; lani je vložek v razvoj in tehnologijo dosegel vrednost 18 milijonov mark, letos pa so za ta namen »zapravili« kar 24 milijonov. Vsako leto je največ denarja »požrl« razvoj hladilnih naprav in tehnologije proizvodnje, v zadnjem času pa se jim pridružujejo tudi kuhalni aparati.

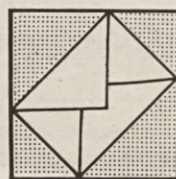
»Razvoj izdelkov bele tehnike v tempu nič ne zaostaja za razvojem v avtomobilski industriji,« nam je potrebo po tolikšnih vsakoletnih vložkih v to dejavnost razložil Stanko Pušnik, namestnik direktorja trženja podjetja Gorenje Gospodinjski aparati.

Gorenje bo sicer letošnje leto zaključilo z 1,3 milijarde nemških

mark vrednim letnim prometom, ki ga je ustvarilo 6200 zaposlenih v 48 Gorenjevih podjetjih (24 od teh jih je na tujem). Prodalo je 1,45 milijona velikih gospodinjskih aparatov, katerih 95% je prodalo na tuje. Tri četrtine Gorenjevega izvoza je končalo v Zahodni Evropi, pri čemer je daleč največji kupec Nemčija, kjer pokupijo polovico Gorenjevega izvoza. Zelo dobro pa se razvija tudi trg v ZDA in Avstraliji, kamor gre skupno 12 odstotkov vsega izvoza. Najmočnejši izvozni artikel so kuhalni aparati z enotrajnim delom v proizvodnji.

Gorenje v Evropi dosega štiri odstotni tržni delež v povprečju (posamezni izdelki dosegajo v posameznih državah tudi 30% ponudbe) in sodi med osem največjih proizvajalcev bele tehnike na starem kontinentu. Kajpak je velikan tudi v Sloveniji: ustvari 7 odstotkov vsega slovenskega izvoza in kar 27 odstotkov izvoza slovenske elektroindustrije.

B. R.

**PREJELI
SMO**

to dogaja v postsocialističnih državah, kjer množica brezposelnih in zaposlenih, vendar slabo plačanih delavcev, išče dodaten vir zaslužka v sivi ekonomiji.

Kaj pravzaprav je siva ekonomija?

To je opravljanje sicer dovoljenih dejavnosti na črno, brez plačila dajatev, šverc, ter pridobivanje denarja v prepovedanih dejavnostih: v trgovini z mamili in orožjem, z izsiljevanji... za Slovenijo je, kot za druge države v tranziciji, značilno, da se njeni prebivalci, ki so vključeni v sivo ekonomijo, ukvarjajo v glavnem z dejavnostmi, ki so v kazenskem zakonu opredeljene kot prekrški (tiha obrt, šverc, delo na črno). Vsaj polovica slovenskih »sivih ekonomistov« se je s to dejavnostjo prisiljena ukvarjati zaradi zelo nizkih (in nerednih) plač ali zaradi izgube redne zaposlitve. Večino tako pridobljenega denarja porabijo za golo preživetje, bolj uspešni pa investirajo v kako legalno dejavnost. Mnogi privatni trgovci so začeli kot švercarji in (ali) preprodajalci in sedanji obrtniki kot fušerji v popoldanskem času.

Vse države se borijo proti sivi ekonomiji na svojih tleh iz preproste razloga: siva ekonomija ne polni državnega proračuna. Prepričan sem, da bi v Sloveniji bilo precej manj sive ekonomije, če bi ukinili ali vsaj temeljito spremenili III. poglavje Zakona o delovnih razmerjih, še posebej tisti del III. poglavja, ki govori o trajnih presežkih (33. do 36. člen), in 12. točko 100. člena istega zakona.

Jože Vuk, tajnik Delavske zveze ZLSD

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

Vsem svojim
gostom,
prijateljem
in poslovnim
partnerjem želimo
prijetne novoletne
praznike in
ponovna srečanja
v letu 1995

Metod Zalar,
direktor Atrisa

Osem članom sindikata,

njihovim družinskim članom,

prijateljem in sodelavcem želimo

vesele božične praznike ter srečno,

zdravo in uspešno novo leto 1995

PERGAM

KONFEDERACIJA SINDIKATOV SLOVENIJE

DELAVSKA HRANILNICA, d. o. o.
Ljubljana, Dalmatinova 4

V DECEMBRU 1994 nudi sindikatom, društvom, družbenim organizacijam, krajevnim skupnostim, dobrodelnim organizacijam, obrtnikom, majhnim pravnim osebam in privatnim osebam.

Nove obrestne mere na revalorizirano osnovo

Revalorizacijska stopnja za DECEMBER 1994 znaša 1,50% mesečno, preračunano na letni nivo pa 19,60%.

OBRESTNE MERE ZA VARČEVANJE BANČNIH VLOG:

Pravne osebe	Mesečne	Letne
– vezane vloge do 30 dni	1,20%–1,50%	15,33%–19,16%
– vezane vloge nad 30 dni	1,92%	25,12%
– vezane vloge nad 60 dni	2,00%	26,31%
– vezane vloge nad 90 dni	2,08%	27,50%
– vezane vloge nad 180 dni	2,17%	28,69%
– vezane vloge nad 365 dni	2,32%	31,08%

Privatne osebe:

– vezane vloge do 30 dni	1,59%	20,35%
– vezane vloge nad 30 dni do 90 dni	2,00%–2,17%	26,31%–28,69%

OBRESTNE MERE ZA POSOJILA:

– kratkoročna in dolgoročna posojila privatnim osebam	2,73%	38,23%
---	-------	--------

rok vračila 6, 12, 15, 18 in 24 mesecev

Kratkoročna posojila lahko dobijo člani tistih sindikatov, ki svoja sredstva varčujejo v Hranilnici, dolgoročna posojila pa člani sindikatov, ki so lastniki Hranilnice.

POSTANITE SOLASTNIK DELAVSKE HRANILNICE TUDI VI. POHITITE TER VARČUJTE SVOJA SREDSTVA V VAŠI DELAVSKI HRANILNICI. USTVARITE MOŽNOST, DA BODO ČLANI VAŠEGA SINDIKATA LAHKO DELEŽNI STORITEV DELAVSKE HRANILNICE.

NAŠE GESLO JE: KAKOVOST SO LJUDJE!

NAŠ ŽIRO RAČUN JE 50101-625-7316

Dodatna pojasnila lahko dobite na sedežu Hranilnice tel. (061) 312-098, 316-881.

Pri igrh na srečo ne izgubi tisti, ki izgubi, marveč tisti, ki hoče izgubljeno povrniti.

Italijanski pregovor

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 48

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmožljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061 131 00 33, int. 384, 385 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 – Atris.

Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

1. POČITNIŠKI APARTMAJI V PIRANU sodobno opremljeni za dve ali štiri osebe, 42 oziroma 58 DEM dnevno.
2. POČITNICE NA POKLJUKI – dvo-ali štiriposteljni apartmaji cene veliki apartma 56 DEM, mali apartma 42 DEM v tolarški protivrednosti. Termin vsako soboto. Turistična taksa ni vključena.
3. POČITNIŠKE HIŠICE V BOHINJU, UKANC – hišice s tremi oziroma štirimi spalnicami – sedem ležišč, kmečka dnevna soba, kuhinja z jedilnim kotom, predprostor, kopalnica, wc, lastno parkirišče, 500 m² travnatih površin, balinišče, zunanji roštilj, 150 m od Bohinjskega jezera. Cena za dnevni najem hišice 79 DEM. Turistična taksa ni vključena. Posamezni termini v januarju in februarju. Novoletni termin ni prost.
4. KOPE – garsonjere za štiri osebe, termini do 27. decembra in od 3. 1. do 10. 2. 1995. Cena 41 DEM, v sezoni pa 51 DEM v tolarški protivrednosti. Tedenski paketi – termini so določeni.
5. SORICA – PLANINSKA KOČA do 50 oseb, primerno za zimsko šolo v naravi, penzion 24 DEM, prometni davek in turistična taksa nista vključena. Termin – december, januar, februar.
6. KANJNSKA VAS – garsonjere za štiri osebe, cena 56 DEM. Prosti termini v decembru razen za novo leto.
7. PODČETRTEK – garsonjera za 4 osebe, v ceno 65 DEM so vključene 4 kopališke vstopnice. TERMINI do 19. marca 1995, SEDEMDNEVNI PAKETI.
8. DOVJE – privatni penzion z apartmaji za 2, 4, 5 ali 7 oseb, bogato opremljena kuhinja, spalnica, TWC, terasa. Cena 15 DEM na osebo in turistična taksa. V objektu je klubski prostor s TV, možen je tudi najem savne. Možen polpenzion v hotelu ŠPIK.

B. SEJEMSKA PONUDBA

1. THEMA FOOD – RESTAURANT – HOTEL KOPENHAGEN od 8. 1. do 11. 1. 1995. Sejem skandinavske prehrane, opreme hotelov in restavracij.
2. PREMIERE FRANKFURT od 28. 1. do 1. 2. 1995. Sejem papirja, papirniškega materiala, daril, kozmetike in modnih dodatkov.
3. IMM KOELN od 17. 1. do 22. 1. 1995. Sejem pohištva za kuhinje in druge prostore v stanovanju.
4. DOMOTECHNICA KOELN od 21. 2. do 24. 2. 1995. Največji sejem gospodinjinske opreme in bele tehnike.
5. DIDACTA DUSSELDORF od 20. 2. do 24. 2. 1995. Mednarodna strokovna razstava izobraževanja in vzgoje.
6. EUROCUINA MILANO od 7. do 11. 4. 1995. Mednarodni sejem pohištva.
7. BAU MUNCHEN od 17. do 22. 1. 1995. Gradbeni sejem.
8. BAUMA MUNCHEN od 3. do 9. 4. 1995. Gradbeni sejem.

SINDIKALNE ORGANIZACIJE ALI KAR TAKO OBLOKOVANE SKUPINE VABIMO, NAJ NAM POSREDUJEJO SVOJE ŽELJE ZA DRUŽABNI ALI STROKOVNI IZLET ALI POTOVANJE DOMA ALI V TUJINO. PLAČILA V 2 OBROKIH.

ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRIS-a in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno- ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 3600 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

PRODAMO

1. Počitniške apartmaje na Cresu – Stara Gavza – 11 apartmajev s 46 ležišči – 510 m² – parkirišča, igrišča. Cena ca. 700.000 DEM.

KUPIMO

1. VEČJO STANOVANJSKO HIŠO ALI VILO kupimo od slovenskega lastnika v republiki Hrvaški na obali od Opatije do Poreča.

NOVO LETO 1995 – SILVESTROVANJA

1. POREČ HOTEL NEPTUN – bivanje v eno ali dvoposteljnih sobah, cena polpenziona 39 DEM. Silvestrska večerja obvezna, 80 DEM.

2. FIRENCE – novo leto za mlade – 4 dni – avtobusni prevoz, ogledi Toskane, silvestrovanje v diskoteki. Cena 310 DEM.

NOVOLETNA PRIREDITEV ZA OTROKE

1. OTROŠKI KULTURNI CENTER LJUBLJANA JE ZA LETOŠNJA PRAZNOVANJA PRIPRAVIL DVE IGRICI: ŠTIRJE FANTJE MUZIKANTJE IN TEKMOVANJE V HUDI LUKNJI. ORGANIZIRANA JE TUDI OBDARITEV. POKLIČITE JIH NA TELEFON 061 261 708. ZA DARILA SE LAHKO DOGOVORIMO NA ATRISU ZA VSE STAROSTNE SKUPINE.

2. PAVLIHA s svojo družino želi osrečiti otroke z igrico in obdaritvijo. Organizatorja Pavliho pokličite na telefon 061 371 033.

3. NOVOLETNA DARILA ZA OTROKE – Atris TUDI LETOS ORGANIZIRA POSEBNO NOVOLETNO PONUDBO IGRAČ PO POSEBNO UGODNIH CENAH. ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE JE TO PRILOŽNOST ZA SPODOBNO DARILLO PO ŠE BOLJ SPODOBNI CENI.

4. DVOJNA KASETA Z OTROŠKIMI PRAVLJICAMI – Brkonja Čeljustnik po predlogi Bogomirja MAGAJNE. Cena 1500 SIT, za sindikalne organizacije, ki kupijo več kot 25 kompletov, pa po 1000 SIT.

PROGRAM ZA MLADE

1. MUSICAL GREASE – DUNAJ – Prva ljubezen in rock'n'roll. Odhod 20. 1. 1995. Cena je 160 DEM. Prva ljubezen in rock'n'roll, konjski rep in nežno žensko perilo, oprijete kavbojke in kodrasti lasje, prva velika ljubezen in vročica rock'n'rolla petdesetih let – to je zgodba o Sandy in Dannyju, ki je GREASE izstrelila na sam vrh Broadwaya.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

1. POČITNIŠKE HIŠICE V ČATEŽU, ATOMSKIH TOPLICAH ALI MORAVSKIH TOPLICAH, za vsa obdobja.

VABIMO VAS, DA NAM POSREDUJETE PONUDBE ZA NOVOLETNE PRAZNIKE.

2. LASTNIKE POČITNIŠKIH DOMOV V SLOVENSKEM PRIMORJU ALI V HRVAŠKI ISTRI, KI BI V PRIHODNJEM LETU DALI OBJEKTE V NAJEM, VABIMO, NAJ NAM POSREDUJEJO PONUDBE.

3. V ČASU, OD MAJA DO SEPTEMBRA 1995 najamemo počitniški dom s ca. 150 ležišči. Ponudbe posredujte Atrisu.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek pri odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spremenijo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete 7 dni pred odhodom, nas nujno pokličite. PROGRAME V TUJINI OBRAVNAVAMO V SKLADU S SPLOŠNIMI NAVODILI TOUR OPERATORJA. Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami rešujemo sporazumno.

GOSTOM IN BODOČIM GOSTOM ŽELIMO SREČNO NOVO LETO.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.
Metod Zalar, direktor borze

V NOVO LETO Z NOVIM ROKOVNIKOM-PRIROČNIKOM '95 ZAJETNEJŠI, BOGATEJŠI, UPORABNEJŠI

Sestavljajo ga koledarski del, zajeten blok za zapiske in broširani priročnik z naslednjo vsebino:

- abeceda delničarstva
- kako brati finančna poročila
- pridobivanje lastninske kulture
- izvajanje zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju
- sindikati in soodločanje delavcev pri upravljanju

Rokovnik-priročnik je nepogrešljiv pripomoček za vsakega sindikalnega zaupnika in člana sveta delavcev v podjetju in ustanovi.

NUDIMO VAM TUDI NAPIS NA OVITKU (Z DODATNIM PLAČILOM), NAD 100 IZVODOV BREZPLAČNO.

Vsa naročila sprejemamo in nudimo morebitne informacije pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon (061) 321-255, faks 311-956.

NAROČILNICA

LJUBLJANA, SEPTEMBER 1994

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o)

..... izvod(ov) ROKOVNIK '95.

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku po prednaroč. ceni
2. Želimo napis na ovitku – prilagamo besedilo napisa

Naročeno dne Žig Podpis naročnika

KATALOŠKA PRODAJA JE (PRI NAS) MAČEK V ŽAKLJU

V nekaterih razvitih državah je tako imenovana kataloška prodaja na moč priljubljena. Pravijo, da izide v Združenih državah Amerike na leto 8.500 različnih prodajnih katalogov, preko katerih kupuje že polovica Američanov. Posebno pa narašča zanimanje za specializirane prodajne kataloge, ki ne ponujajo vsega, temveč le določeno vrsto proizvodov.

V Sloveniji je kataloška prodaja še v povojih, pa čeprav se z njo ukvarja že več kot deset podjetij. Glede na kupno moč je boj za kupca in prostor na dobro založenem trgu dokaj trd, zato se prenekateri »kataloški« trgovci poslužujejo zvijač in nelojalne konkurence. Obljubljajo zelo veliko, med drugim kratke dobavne roke, mamljive nagrade, visoko kakovost izdelkov in še veliko drugega. A na svoje lepe besede organizatorji kataloške prodaje – vsaj pri nas – še ne dajo kaj dosti. Z roki krepko zamujajo, naročeno dobite ali pa tudi ne, kakovost je na ravni »China« ali »Hong-Kong«, o za trdno obljubljeni nagradi pa kajpak ne duha ne sluha.

Morda so pri tem načinu prodaje še najbolj sporne zavajajoče informacije o izdelku, zamlčane pravice kupcev in, kot že rečeno, prevelika pričakovanja potrošnikov, ki jim glavni motiv za nakup ni ta ali oni izdelek, temveč obljubljena nagrada. Po-

vedano z drugimi besedami: v mnogih primerih kataloške prodaje v Sloveniji je zavajanja toliko, da se je morala s problemom spoprijeti tudi tržna inšpekcija.

Zato velja poudariti, da v naši državi nismo brez pravilnika, ki govori o kataloški ponudbi. Ta mora biti natančna in povsem nedvoumna, vsebovati mora podatke o podjetju, plačilnih pogojih, roku dobave, ceni izdelkov, času veljavnosti ponudbe, pa tudi podatke o tem, kako lahko stranke reklamirajo poslano blago. Pravilnik tudi določa, da morata kupec in prodajalec skleniti kupoprodajno pogodbo v obliki naročilnice oziroma ra-

čuna. Ob tem še to: rok dobave mora biti označen že v sami ponudbi blaga! Za kupca pa je pomembno tudi to, da lahko v 15 dneh od prevzema blaga odstopi od pogodbe, pri čemer mu razlogov za to ni potrebno navajati. Kajpak mora tehnično blago ustrezati določenim tehničnim in varnostnim predpisom ter imeti zahtevane ateste.

Glede na zmešnjavo, ki vlada na področju kataloške prodaje, in dejstvo, da so kar precejšnje razlike med prodajni, primerjajte cene s tistimi v trgovini, naročilnico fotokopirajte, ne plačujte vnaprej, če ste si premislili, pa blago nemudoma vrnite.

Sicer pa velja upoštevati tudi dejstvo, da so kar precejšnje razlike med podjetji, ki se ukvarjajo s kataloško prodajo. Kupci pravijo, da so nekatera solidna in vredna zaupanja, večina pa ne.

Andrej Ulaga

Med vrsticami

Najtežje je pisati za nepismene. Ti berejo le med vrsticami.

Pogledi

Čeprav mladi gledajo naprej in starejši nazaj, se njihovi pogledi le redko srečajo.

Slab dan

Težko muhi enodnevnici, ki ima slab dan.

Bojan Schwentner

BANDA NA PROSTOSTI

Iz zasede je nastala knjiga. **BANDA NA PROSTOSTI**. Golazen, ki si v imenu neke tako imenovane parlamentarne demokracije jemlje pravico jahati Slovence. Jim soliti pamet in krasti denar. Bando štiti imuniteta in zakoni, ki jih sprejema zase. Je torej neulovljiva. Nastopa pod novim zaščitnim znakom. Ostal je srp, ki pa ni več rdeč, ampak črn. Namesto kladiva se je pojavil križ, ki je rdeč. To je simbol zgodovinske koalicije, ki jo družijo korito. Poglavitna lastnost »junakov« pri njem je prerivanje. Spomnimo se, kako so to v iztekajočem se letu počeli najmočnejši med njimi. Prepisujemo iz knjige, ki obravnava 120 javnih osebnosti, s šefom vred. Samo ta je maskiran. Vsi drugi nastopajo jasno in prepoznavno. V sliki in besedi. Kdor bo tožil, se bo osmešil in dvignil naklado. To je edini dvorezni meč, s katerim se lahko udari po bandi in vsaj malce potolaži bogaboječe ljudstvo. Živimo pač v času adventne hinavščine!

DRNOVŠEK

24. 3. 1994 – Pred nekaj dnevi je izjavil, da »dosedaj zbrane in preverjene informacije ne dajejo osnov za ugotovitve o nezakonitem delovanju služb, predvsem pa namigov o možnih likvidacijah in spremljanju najvišjih državnih predstavnikov.« Potem je neka očitno vojaška služba, v stilu pijane vaške straže, nasilno preprečila vožnjo državljanu in civilistu Milanu Smolnikarju, mu vandalsko razbila avto in ga grobo pretepla. Tako so vojaki zelo prepričljivo postavili predsednika vlade na laž. S tem pa so hkrati dali vedeti državljanom, naj ne nasedajo več leporočnim in zvijaškim besedam predsednika vlade, temveč naj, če nočejo deliti Smolnikarjeve smolaste usode, za svojo varnost poskrbijo sami. Tembolj, ker jih ne ogrožajo navadni sodržavljani, temveč državni uslužbenci, ki živijo na račun njihovih davkoplačevalskih žepov. Kaj pa se zgodi potem, ko se državljanji (samo)organizirajo in za svojo varnost tudi oborožijo, se bo Drnovšek lahko podučil iz dogodkov konec leta 1941 in 1942.

31. 3. 1994 – Končno je le vzel resno opozorila o nezakonitem vmešavanju vojske v civilno sfero in zaradi dramatičnega dogodka v Depali vasi podal predlog za razrešitev obrambnega ministra. Da je vrag res vzel šalo, je predsedniku vlade po svoje pritrjevala večtisočglava množica ljudi pred parlamentom. Na dlani je namreč, da je Drnovšek

z odstavitvijo Janše ujel še zadnji vlak, kajti veliko vprašanje je, ali bi amortizerji slovenske parlamentarne demokracije čez kako leto še vzdržali populistično histerijo, ki ji je z instrumentalizacijo vojske v lastne politične namene dajal tempo prav obrambni minister. Bržda je ob siceršnji pregovorni Drnovškovi neodločnosti prav v tem spoznanju iskati razloge za neomajano odločnost potem, ko se je odločil za odstavek. Ali drugače: ko se Drnovšek enkrat odloči, zna biti še kako odločen! Hvala Bogu!

14. 7. 1994 – Po pogovoru o zadnjih aferah klobutah, ki si jih je slovenska liberalna demokracija s pobalinskim dojemanjem oblasti prisolila sama, je dejal, da lahko stranka zaradi stanovanjske afere postane močnejša in bolj zrela. Prav gotovo, stranka bo vsekakor močnejša za dokajšnje število stanovanj, zrelejša pa za spoznanje, da se je podobnih akcij v prihodnje treba lotevati bolj perfidno. Piko na i njegovim ciničnim napovedim pa bodo vsekakor pritisnili volilci na naslednjih volitvah, ki si bodo zgodbo o uspehu zapomnili predvsem po polnih vampih »svinj pri koritu«. Slovenska politika v oblasti vidi predvsem priložnost za lastno »prvobitno akumulacijo kapitala«, s čimer se nevarno približuje centralnoafriškemu oziroma južnoameriškim perspektivam.

JANŠA

24. 2. 1994 – V vseh pogledih je sodoben politik. Skorajda politik novega kova iz

znamenite angleške TV serije. Njegov subtilni odnos do medijev in novinarjev se kaže v odlikovanjih, ki so redno gmotno podkrepjena. Kdor na primer iz njegovih rok prejme odlikovanje za nezamenljivo vlogo med osamosvojitveno vojno, mu hkrati pripade še stanovanje ali zamjenjava hiše iz vojaškega stanovanjskega fonda, ki smo ga iztrgali iz rok sovražniku. Nekako tako kot po bratomorni vojni, ko so se »naši« vselili v vile, hiše in stanovanja kolaborantov. Ponovni dokaz, da se zgodovina prvič ponovi kot tragedija, drugič pa kot farsa.

10. 3. 1994 – Zgrozil se je nad »podtalnim« delovanjem detektivskih agencij, ki brez nadzora parlamenta opravljajo naloge politične policije. Posebej je izpostavil primere, ko se je »v« ministrstvu za obrambo ponujalo velike vsote za različne dokumente, ki bi kompromitirali Janšo ali pa ministristvo. V njih naj bi bili zaposleni nekdanji udbojci, kajpak vsi tisti, ki jih že prej na svojem ministristvu in za svoje (politične) potrebe ni zaposlil prav minister Janša. Se pravi, da Janša načinja večno zgodbo o tem, kaj je bilo prej, ali kura ali jajce. Predvsem pa je njegovo alarmantno ugotovitev jemati kot dokaz tistega, kar smo napovedali že pred meseci: sila rodi silo. Ali po domače: kar je Janša sejal, zdaj Janša žanje. Samo vroče lahko upamo, da njegova žetev ne bo imela večjih razsežnosti, ki bi tako ali drugače lahko prizadele večje število nič krivih državljanov. Podobno kot v letih 1941–45.

24. 3. 1994 – Leta 1988 po (ob)sodbi vojaškega sodišča na Roški je pred nabito polno ulico ljudi vzkliknil: »Danes so umrle sanje o pravni državi!« Kaj bi šele rekel Janša, če bi ob aretaciji skočili nanj nekdanji kosovci in ne udbojci, ga tolkli po glavi s puškinimi kopiti, merili vanj z laserskimi merilnimi napravami itd., itd. Zato so danes umrle naše sanje o Janši in o »njegovi« samostojni Sloveniji kot pravni državi. Vse bolj očitno je, da je bila nekdanja nedemokratska JLA glede pravne države pravi biser proti Janši in njegovim paravomovcem.

29. 9. 1994 – Resnično nima sreče v življenju. Tega velikega slovenskega junaka vsekozi, odkar je Slovenija zvedela zanj, preganjajo vohuni in spremljajo afere. Da bi bila nesreča zanj še večja, ga medtem izvolijo v tri demokratske vlade, kjer ponovno postane žrtev udbojarske zarote. Mimogrede ga preganjajo še v pamfletskih Premikih, ki se prav tako mimogrede prodajajo za med. Ampak naš junak se ne da. Najrazličnejše orožarske in prisluškovalne afere se še naprej lepijo nanj kot muhe na med. Mimogrede se bo ponovno postavil vohlaškimi psom v napovedanih Okopih, ki jim preizkušeni promocijski scenarij že vnaprej zagotavlja finančni uspeh. In ko se jim bo naš nesrečnež nekako izmuznil med okopi, bodo pred vrati te nove parlamentarne volitve, pred katerimi napovedujemo ponovno afero, v kateri

bo vesoljna Slovenija trepetala nad nesrečno Janezovo usodo. Seveda nesrečnik na teh volitvah ne bo zmagal, ker so le-te že vnaprej prodane in kupljene. In kolo nesreče se bo vrtelo dalje – vse do njegovega (ne)srečnega konca. Butalci so bili pravi vajenci za današnje Slovence!

KUČAN

10. 3. 1994 – V zanj neznačilnem dramatičnem tonu je spregovoril o polvojaških službah, zasledovalcih in prisluškovalcih ter celo seznamih za likvidacije. Kritiki mu očitajo, da spuša milne mehurčke; in da bi moral nepridiprave, če ve zanje, prijaviti organom pregona. Je, če bi šlo našemu predsedniku zavarovanje ustave in utrjevanje pravne države. Ker pa je Kučan vedno šlo vsaj toliko za lastno oblast kot za demokracijo, in ker medtem ključni močje slovenske oblasti modro molčijo, njegovo alarmantno sporočilo ljudstvu ne more pomeniti kaj drugega kot uvod v nek politični spopad. To pa je predvsem sporočilo o krhkosti slovenske demokracije, ki si med volitvami tu pa tam privoščijo še kakšno ponovitev znanega »brionskega plenuma«.

7. 4. 1994 – Je zelo čuden tič, saj do danes, po osmem dnevu gladovne stavke osmerice državljanov, ki zahtevajo njegov odstop in razpis predčasnih volitev, še vedno ni obiskal mučencev po lastni izbiri. Po besedah šefa stavkajočih Ludvika Klause naj bi Milan Kučan s stem dokazoval, kakšen odnos ima do slovenskih državljanov. Njegov odnos do stavkajočih naj bi bil tembolj čuden, če vemo, da mu ti očitajo igranje dveh vlog: predsednika države in šefa udbe. To da se ve. Kot tudi, da Kučan »direktno daje navodila udbi, kaj naj dela in na kakšen način«. Da bo mera polna, torej lahko v kratkem pričakujemo Kučanov nov ukaz udbi,

ki naj bi raziskala, kako je mogoče, da so stavkajoči po osmih dneh gladovne stavke vsi čili, zdravi in celo veseli. Če bo udba morebiti odkrila, da (bognedaj!) ves čas lepo papcajo, bo to novi dokaz Kučanove zarote proti državljanom Slovenije.

28. 4. 1994 – Do svoje (politične) smrti ali vsaj do penzije mora biti hvaležen krščanskim demokratom, ki so mu v državnem zboru omogočili prvi slovenski politik je priložnost dobrega izkoristil. Gospod predsednik jih je v stilu prave pridige, ki ne predvideva razprave ali celo ugovorov, spravil v položaj vernikov ali učencev in jim demonstriral prvi aksiom demokracije, ki se mu reče – poslušati! Mimo tega pa jim je med brati razložil znan izid enoletnega diskvalifikacijskega in likvidacijskega obdobja, hvala bogu ne tudi fizičnega, iz katerega je gospod predsednik izšel kot veliki zmagovalček, obrambni minister Janez Janša izpadel kot čisti politični vajenec, svoj porcijon v obliki prsta globoko v najbolj delikatni točki svojega (političnega) telesa pa prejel še predsednik vlade dr. Janez Drnovšek, ki si je dolgo časa domišljal, da ima vse niti tega velikega pokra v svojih rokah. Janša in Drnovšek sta spregledala, da je Kučan zanj nedotakljiv, dokler ga bodo volile celo najbolj verne žene.

PETERLE

30. 6. 1994 – Očitno ne obvlada posla, za katerega je zadolžen. Medtem ko Lojzek še naprej govori o »prijateljskih in konstruktivnih« odnosih med državama, nam naši zahodni sosedji kar uspešno mečejo polena pod noge pri slovenskem (ne) vključevanju v evropske integracije. Namesto, da bi Italijanom jasno povedal, da Slovenija kot pravna naslednica Jugoslavije niti za

ped ne odstopa od osimskih sporazumov, s katerimi so bile dokončno urejene vzajemne obveznosti med Italijo in takratno SFRJ, pristaja na pogovor o njihovih posameznih določbah. To pa očitno zato, ker se njegove osebne (strankarske) politične opcije nekako skladajo s »kontinuiteto« neofašistične italijanske zunanje politike. Lojzkove osebne travme se namreč kažejo v tem, da so njegovi politični predniki pri tem početju sodelovali z roko v roki z italijanskimi fašističnimi okupatorji. To pa ni več njegov, temveč že problem današnje slovenske države.

14. 7. 1994 – Še vedno ni razvozlal velike dileme, ali bi kot minister deloval skladno z zasebnimi strankarskimi ali državnimi interesi. Tako ni nobena skrivnost, da prav po zaslugi zunanjega ministristva oziroma gospoda Peterleta osebno, dobijo potrdila o državljanstvu domala vsi tuji državljani oziroma razlaščenici. Zadnji tak primer je ne-sojeni otoški grof Margheri. V nadaljevanju razreševanja omenjene dileme torej lahko pričakujemo, da bo Lojzek v kratkem predlagal enostransko razveljavitev vseh meddržavnih pogodb, ki jih je sklenila komunistična Jugoslavija in po kateri so urejene vse obveznosti iz druge svetovne vojne. Ker Lojzek ne priznava zmage komunistov, je prav čudno, da tega še ni storil. Ustavite norca!

27. 10. 1994 – V oglejskem sporazumu je mirno podpisal formulacijo, s katero je pristal na revizijo jugoslovanske mirovne pogodbe z Italijo iz leta 1947. To pa pomeni, da je pristal celo na vrnitev lastnine italijanskim državljanom na celotnem ozemlju Primorske, ki je bila med NOB osvobojena in priključena Jugoslaviji. Da bi Lojzek kaj zahteval od Italijanov za požgane slovenske vasi, za tisoče pobitih, izgnanih in v koncentracijska taborišča odpeljanih Slovencev, mu še na kraj pameti ni padlo. Se je Lojzek upravičeno zbal, da bi Italijani v tem primeru zahtevali še odškodnino za orožje, ki so ga za boj proti komunistom dali njegovim belogardističnim in političnim prednikom.

KNJIGARNA

KONZORCIJ d.o.o.

Slovenska 29 • Ljubljana • telefon 212 167 • fax 224 057

*Prava nastava
za nakup
decembrskih daril
za otroke in
odrasle!*

KNJIGARNA

KAZINA

Kongresni trg 1 • Ljubljana • telefon 217 496

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, naročam(o) _____
izvod(ov) knjige Ivo Kuljaja **BANDA NA PROSTOSTI**.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Podpis naročnika _____

Žig _____